

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ**

**ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ВПРОВАДЖЕННЯ
МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ В ОСВІТНІЙ
ПРОСТІР»**

Мелітополь
2014

УДК 378.014(063)

ББК 74.58

Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Впровадження міжнародних стандартів якості в освітній простір» / За ред. В.М. Кюрчева. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2014. – 192 с.

Редакційна колегія:

Кюрчев В. М., к.т.н., професор, ректор ТДАТУ (головний редактор); Ломейко О.П., к.т.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ТДАТУ (заступник головного редактора); Надикто В.Т., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Кюрчев С.В., к.т.н., доцент, декан механіко-технологічного факультету; Никифорова Л.Є., д.т.н., професор, декан енергетичного факультету, Карман С.В., к.е.н., доцент, декан факультету економіки та бізнесу; Вершков О.О., к.т.н., доцент, декан факультету інженерії та комп'ютерних технологій Єременко О.А., к.с.-г.н., доцент, декан факультету агротехнологій та екології, Власюк Ю.О., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств

УДК 378.1

**Кюрчев В.М., ректор університету, к.т.н., професор
Ломейко О.П., проректор з науково-педагогічної роботи, к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет**

ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ У ТАВРІЙСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ АГРОТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Анотація. У статті автори висвітлили основні задачі для реалізації ідей Болонського процесу. На прикладі Таврійського державного агротехнологічного університету представлені практичні кроки щодо реалізації стратегії євроінтеграції та підвищення рівня якості освіти до міжнародних стандартів.

Ключові слова: Болонський процес, євроінтеграція, освітній простір, міжнародні стандарти, кредитно-модульна система, системи менеджменту якості, якість освіти, фахівці, мобільність.

Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, наполегливо працює над практичним приєднанням до Болонського процесу. На сьогодні 45 європейських країн, у тому числі Україна (19 травня 2005 року), підписали Болонську декларацію. А вже 14 червня в Парижі була підписана угода між Україною та Францією про взаємне визнання дипломів про наукові ступені та вчені звання. Очевидно, що альтернативи для України немає, участь в Болонському процесі – це шанс реалізації стратегії євроінтеграції, сприяння підвищенню якості освіти до міжнародних стандартів, вирішення проблеми визнання українських дипломів за кордоном.

Кінцевою метою Болонського процесу є побудова єдиного європейського простору освіти. Для реалізації цієї мети необхідним є вирішення ряду задач, серед головних можна виділити:

1. Впровадження трициклової системи підготовки фахівців.
2. Впровадження Європейської кредитно-трансферної системи.
3. Гарантія якості вищої освіти.
4. Розширення мобільності студентів і викладачів.
5. Гарантія працевлаштування випускників.
6. Забезпечення привабливості Європейської системи освіти.

Основною задачею є впровадження передбаченою Болонською декларацією системи академічних кредитів, аналогічних ECTS. Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів для переходу від однієї учбової програми до іншої, включаючи програми післядипломної освіти, а також реформування навчальних програм і передачі кредитів вищим учбовим закладам інших країн.

А тепер проаналізуємо, як відбувається впровадження ідей Болонського процесу у Таврійському державному агротехнологічному університеті.

Впровадження трициклової системи підготовки фахівців.

На сьогодні у ВНЗ України вже навчають за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр». З прийняттям нової редакції закону про вищу освіту, який вже пройшов перше читання у Верховній раді, скасовується освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» та переходимо на триступенівість (бакалавр, магістр, доктор філософії). Отже реалізація цієї задачі майже завершено.

У той же час, враховуючи ступеневу підготовку бакалаврів на основі молодшого спеціаліста існує необхідність впровадження ідей Болонського процесу у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації, в тому числі в коледжах нашого університету.

Впровадження Європейської кредитно-трансферної системи.

Формою практичної реалізації ідей Болонського процесу у ВНЗ України є кредитно-модульна система організації навчального процесу. Ця система в контексті ECTS розглядається як модель організації навчального процесу, що ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів).

З метою впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Україні розроблені тимчасові нормативні документи і матеріали. Але у той же час на сьогоднішній день дана система не визначена на державному рівні у Законі про вищу освіту та Положенні про організацію навчального процесу.

У той же час, формальне перерахування навчального навантаження у кредити та запровадження інформаційних пакетів є недостатнім для переходу до нових методів реалізації навчального процесу та застосування новітніх

форм контролю знань. Тимчасові Положення вищих навчальних закладів про організацію навчального процесу за кредитно-модульною системою побудовані на формальних підходах до накопичувальної системи оцінок знань і, як результат, призводять до необґрунтованих масових відрахувань студентів, створення соціальної напруги в студентських колективах, формування у студентів уяви про кредитно-модульну систему як про ще один спосіб суб'єктивного керування результатами навчання.

Саме тому необхідно продовжувати роботу щодо вдосконалення змістовного наповнення кредитів, їх структури і обсягів, місця в структурно-логічній схемі навчального процесу. При цьому слід уникати формальних підходів при впровадженні тестових технологій поточного та підсумкового контролю знань з метою забезпечення їх максимальної об'єктивності і надання студентам можливості корегувати результати навчання, як це передбачено діючим законодавством і нормативними документами.

З вересня 2006 року згідно з наказом ректора університет перейшов на кредитно-модульну систему організації навчального процесу. В університеті за останні роки розроблено ряд Положень, які регламентують організацію навчального процесу у навчальному закладі.

Гарантія якості вищої освіти.

Університет має найвищий четвертий рівень акредитації, три роки поспіль займає третє місце в рейтингу серед аграрних ВНЗ України III – IV рівня акредитації. ТДАТУ першим серед аграрних університетів України пройшов сертифікацію системи менеджменту якості при наданні освітніх послуг відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2008 та Національного стандарту ДСТУ ISO 9001:2000, що є яскравим прикладом відповідності університету міжнародним та національним стандартом.

Досягнення колективу університету неодноразово відзначено як на державному, так і міжнародному рівнях. За вагомий внесок у модернізацію національної системи освіти на Міжнародній виставці «Сучасні навчальні заклади» Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України за останні роки ТДАТУ нагороджений п'ятьма золотими медалями та отримав найвищі відзнаки: Гран-Прі «Лідер вищої освіти України» і Гран-Прі «Лідер наукової діяльності». На Міжнародній виставці-ярмарку «Агро» ТДАТУ за останні 5 років отримав 7 золотих медальей.

За підсумками щорічного незалежного дистанційного он-лайн тестування за всіма напрямками підготовки, яке проводиться Міністерством аграрної політики та продовольства України ТДАТУ щорічно займає 1-3 місця, а у загальному рейтингу 1-2 місця.

Крім того, щорічно студенти університету успішно беруть участь у Всеукраїнському конкурсі, який проводиться виробничою компанією «Мрія Агрохолдинг» з напрямів «Агрономія» та «Процеси, машини та обладнання АПВ» в режимі он-лайн тестування. За підсумками конкурсу студенти ТДАТУ останні два роки впевнено займають перші місця серед усіх аграрних ВНЗ України, які готують фахівців за відповідними напрямками. Серед студентів університету є переможці Міжнародних та Всеукраїнських олімпіад, Всеукраїнських конкурсів дипломних і наукових робіт. Відмінники навчання університету отримують академічну стипендію Президента України, стипендію Верховної Ради України та інші, що свідчить про високий рівень наукової та навчальної підготовки студентів університету.

Все це не тільки підтверджує високий рівень підготовки фахівців, але й є запорукою гарантії якості вищої освіти в університеті.

Розширення мобільності студентів і викладачів.

Університет має міжнародні договори з 40 університетами та науковими установами 20 країн світу. Науковці університету запрошуються як експерти для роботи в міжнародних проектах та асоціаціях (TASIC, USDA, CNFA, DFID, NCEE, STEP, USAID, UNICEF, IRD, CUAD, SIDA, TEMPUS). Студенти університету щорічно проходять закордонну виробничу практику у Франції, США, Англії, Німеччині, Нідерландів, Данії, Фінляндії, Польщі та інших країнах.

В 2013 році вперше було реалізовано завдання щодо отримання випускниками університету додатків до дипломів європейського зразку (всього такі додатки отримало 11 студентів). А в цьому році усі випускники університету отримують такі додатки європейського зразку. А це вже можливість продовження навчання у вищих навчальних закладах Європи.

Яскравим прикладом цього є навчання наших магістрів за програмою подвійних дипломів з Політехнічним університетом у Франції.

Гарантія працевлаштування випускників.

Не можна сказати, що немає проблем з працевлаштуванням випускників в університеті. Але проблема не у неякісній підготовці кадрів, а у законодавчій базі, яка не сприяє мотивації випускників аграрного університету працювати у сільській місцевості. Але у той же час, слід відзначити, що усі випускники, що навчалися за державним замовленням щорічно 100% отримують направлення на роботу.

За 80 років існування університет підготував для народного господарства понад 50 тисяч висококваліфікованих фахівців, серед яких Герої України, Герої Соціалістичної Праці, заслужені працівники сільського господарства, освіти і науки, депутати Верховної Ради, керівники міністерств і відомств, керівники ВНЗ, видатні вчені; голови обласних і районних державних адміністрацій, керівники підприємств у різних галузях народного господарства. Але необхідно поширювати працевлаштування випускників університету на європейському ринку праці. Шляхом до цього може стати підготовка іноземних громадян.

Забезпечення привабливості Європейської системи освіти.

Отже, враховуючи, що кінцевою метою Болонського процесу є побудова єдиного європейського простору освіти роботи в цьому напрямку ще багато. Тому вважаю, що проведення такої Міжнародної науково-методичної конференції сприяє реалізації ідей Болонського процесу, визначення існуючих проблем та подальших напрямків розвитку, а головне підвищенню якості підготовки фахівців до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел: 1. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки/ Наказ МОН України № 49 від 23.01.2004 р. 2. Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Наказ МОН України № 812 від 20.10.2004р. 3. Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Наказ МОН України № 774 від 30.12.2005р. 4. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / Додаток до Наказу МОН України № 48 від 23.01.2004 р. (лист №1/9-243 від 19.05.2004р.)

Karaieva T.V., Cand. ped. sc., associate prof.
Tavria State Agrotechnological University

CONTENT-BASED TEACHING OF BUSINESS ENGLISH

Summary. The approach for students of economic specialties learning based on the content has been substantiated in the article; the algorithm for role-plays/simulations and learning project introduction in learning has been proposed.

Key words: learner's autonomy, learning content, learning stages.

The creation of European Higher Education Area by 2010 (Bologna, 1999) sets the challenging tasks in terms of greater mobility for students, more effective international communication, better access to information and deeper mutual understanding [1, p. 28]. Accordingly, the action-based approach in teaching languages has been adopted as it enables to develop language competences and consider tertiary learners (language users-to-be) as “social agents” able themselves to fulfill language-related tasks [2, p. 9].

Nowadays the graduate of non-linguistic University should have at least the B2 level of independent language user according to up-to-date standards. Such a situation presupposes the need in new approaches working out for teaching Business English (BE) and English for specific purposes (ESP); introducing the innovative technologies in BE teaching enabling students to operate English language as the means of intercultural communication for solving the problems connected with professional needs.

The intensification of students' learning activities by means of their own participating in role-plays, simulations and learning projects working out deals with the problem of content selecting still being solved in various ways among methodologists. Some of them (A. Alkhaziashvili, D. Bubnova, V. Bukhbinder, Z. Klychnikova, T. Korzh, S. Krashen and others) consider content components as reading, speaking and writing sub-skills and skills; while others consider it important to include such component as language materials into the content (V. Borschovets'ka, G. Gryniuk, Y. Semenchuk); there are also supporters of language patterns for speaking and writing (R. Martynova, Y. Pasov, V. Skalkin, O. Tarnopolsky, J. Lacina, Ch. Sion, Sh. Yang). But given above opinions have common disadvantage that they consider the content of learning as the list of

components not clarifying in what sequence the choice of the learning content should be realized.

That is why the purpose of the article is to consider the problems in content selecting for BE learning, its procedural approach introduction as well as to propose the way for content selecting being based on the algorithm of learning activities in conducting role-plays, simulations and learning projects being sufficient to create in students' minds appropriate "picture" of imaginary production or giving services taking into account the learning stages providing the learning process.

The research having been conducted at Tavria state agrotechnological University in groups of students (economists-to-be) was based on learning autonomy of students [3] in the sequence proposed by O. Tarnopolsky and S. Kozhushko for the students not majoring English [4]:

GE (general English) – BE (business English) – ESP (English for specific purposes)

The results of experiential study confirmed the efficiency of the approach having been introduced in business English teaching due to the introductory and basic stages enabling students to practice communication starting from every-day English and completing topics concerning the sphere of their specialism by means of introducing into learning process such activities as role-plays, simulations and learning projects as shown below in figure 1.

The 1 st Stage (GE)
Role-plays –pre-project training – projecting
The 2 nd Stage (BE)
Simulations –pre-project training – projecting

Fig. 1. The scheme of sequence for introducing the means for learners' autonomy formation depending on the learning stages (introductory and basic).

The learning content is being studied by learners by means of their:

- acknowledging the normative and technical documents;
- autonomous choice the area of their economic activity;
- choosing the products and services;
- creating the ultimate product;
- giving presentation in the group;
- peers' assessing.

Taking into account the given information enables to conclude that harmonious combination of learning process and social setting should be realized by means of introducing normative documents in the sequence from everyday English towards the language of business communication serving the important stage on the transitional way to professionally oriented communication [5].

It is expedient to focus further research on working out the learning technologies for BE teaching being able to provide conditions as well as means for managing the learning process founded on the learning autonomy of students.

References: 1. English for Specific Purposes: National Curriculum for Universities / G.Y. Bakaieva, O.A. Borysenko and others. – Kyiv: Lenvit, 2005. – 119 p. 2. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 260 p. 3. Караєва Т.В. Забезпечення навчальної автономії студентів немовних ВНЗ / Т.В. Караєва // Іноземні мови: Науково-методичний журнал. – 2011. – №3. – С.28-31. 4. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения: учеб. пособие / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К.: Ленвит, 2004. – 192 с. 5. Karayeva T. Business English Teaching Via Normative Documents Adopted in Business Practice / T. Karayeva // Business Issues (IATEFL SIG Newsletter). – 2005. – №1. – P.12-14.

УДК 621.9.02.002.2: 62.187

Křepelkova H., Ph. Dr.
Associated Consultants, Czech Republic

Iaishevskiy O., Ph. Dr.
The National Metallurgical Academy of Ukraine, Ukraine

INTRODUCING ISO STANDARDS OF SERIES 9000 AND TQM PRINCIPLES IN EDUCATION SYSTEM

Summary. The educational establishments actively participate in the process of elaboration and introducing of QMS based on the ISO standards of series 9000 and the model TQM. The development and introduction of QMS proved the three mentioned above areas of advantages for interested parts: for students and teachers – improvement of education quality; for enterprises and organizations – the availability of qualified specialists understanding up-to-date management

*Збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету
models; for the University – attractiveness and new fields of cooperation both in
Ukraine and abroad.*

Key words: Quality Management System (QMS), Total Quality Management (TQM), ISO standards of series 9000, Managing quality in education produces.

ISO standards of series 9000 are the most spread and often used by international world standards, that set the internationally recognized rules of the activity. Nowadays both for modern entrepreneurs and scientific-research and educational establishments it is an admission to the elite club of gentlemen running business according to honorable and universally recognized rules.

The new ISO edition of series 9000 by the version of the year 2008 promotes the following new approaches to the management, which follow from the principles of Total Quality Management (TQM):

- the special attention to the problems of satisfying customers;
- the continuous quality improvement of the management system;
- the active part of high leaders in introducing and practicing the Quality Management System (QMS);
- the presence of inner communication system which provides the immediate access to information on QMS for all interested sides;
- the requirements to the competence of staff members responsible for QMS functioning;
- monitoring and measuring of main processes and, in the first instance, the customers satisfaction.

QMS has become an integral part of activity of enterprises and organizations in developed countries.

In the world's community more than 1100, 000 organizations were certified to meet ISO 9001:2008.

In Ukraine this index exceeds 5, 000, but modern tendencies of social and political development of the country and, first of all, Ukraine's entry in Euro integration tendencies will lead to a wider spreading of these standards.

As the world's experience shows, the educational establishments actively participate in the process of elaboration and introduction of QMS based on the ISO standards of series 9000 and the model TQM.

More than 10, 000 universities, institutes and colleges have certified their QMS all over the world.

In the Czech Republic the educational establishments have already formed more than 1.5 per cent from the whole quantity of the certified organizations (more than 20 000).

In Ukraine this index reaches only 0.5 per cent from the whole quantity of the certified organizations (more than 5 000).

Managing quality in education produces results in 3 particular areas.

1. Graduate benefits – graduates can easily find either jobs or continue educational.

2. Industry benefits – industries or other job-providers appreciate the quality of graduates, establish closer co-operation with schools, and further its development.

3. Educational establishment benefits – the educational establishment can manage all its performance efficiently, in particular using efficiently its financial and other resources, and identifying its opportunities in the educational market.

Area 1 – graduate benefits

Graduate benefits can be easily monitored. By using the instruments of monitoring process well-developed in all quality management systems and by using a proper form of feedback from graduates leaving the educational establishment, it can be clearly seen that the ratio of well-positioned graduates, their personal development and achievements, has a significant trend of growth.

Educational establishments, which have started practicing either certified or non-certified quality management systems, have monitored this ratio for 3 years after certification or declaration of complete system. Excellent results have been achieved. Even in fields with rather high unemployment the success ratio of their graduates was about 30% higher, than average.

Graduates who decided to continue their education had much better success ratios at prestigious higher educational establishments, universities, and post-graduate programs. The success ratio has been also about 20% higher than average.

This is a permanent free of charge promotion which the educational establishment has generated for itself, thus gaining more prestige, a more positive image and greater motivation of personnel as well as students towards high quality performance.

Area 2 – industry benefits

Due to changing industrial structures and performance, local businesses as well as the new investors seek the main resource – people. Often when an investor is going to decide the locality for the next facility, therefore creating jobs and

prosperity for the region, the availability of human resources and their quality is one of the top issues. It is frequently the case, that rather poor areas, with lower levels of infrastructure, are selected for setting up a new company – because high-level human resources are available within the region. Labor market regulating migration of the labor force, initiated by industries, should also introduce the quality management programs in all educational establishments. Industries can always benefit from close links with educational establishments providing them well trained and motivated employees. It saves them enormous costs and troubles in their performance and they are always ready to acknowledge this benefit in form of grants, sponsorship, and other forms of closer co-operation with educational establishments.

Area 3 – educational establishment benefits

Educational establishments need resources for development: training and further education of staff, preparing good training programs, laboratories, libraries, computer networks, student facilities, etc. Very often excellent teachers leave the educational sector because of low salaries, not enough recognition, etc. Educational establishments, no matter whether they are state or private institutions, need to avoid wasting the state or other resources, by using tools of quality management for deciding the best way to invest and to spend their daily budget. If the quality system can not influence this area, there is something wrong with the system and it should be reconsidered and improved.

The image generated by the high success ratio of graduates and the efficient resource management are not the only benefits. There is the third area of benefits, usually related to contemporary trends in financing education. Links between industries, municipalities and educational establishments lead to new policies for making decisions about state money at the regional level. Through this arrangement educational establishments are receiving more money from state budgets. They also use some public or private trusts and foundations to raise more money. Industries award grants to educational establishments because they are motivated by taxation system to provide sponsorship to get tax relief.

The circle of mutual benefits and quality is complete. When schools and municipalities, together with local industries, are able to create a joint policy of development and well-being for the region, all its population benefits. Everyone can share, and everyone should be involved. This makes the regions move forward, be attractive. This is the quality in practice, jumping out of textbooks and lectures to real everyday life.

Since 2007 TAVRIA STATE AGROTECHNOLOGICAL UNIVERSITY has been introducing QMS based on the ISO standards of series 9000. In the 2009 the University was successfully certified by the company TÜV Thüringen e.V. The development and introduction of QMS proved the three mentioned above areas of advantages for interested parts:

- for students and teachers – improvement of education quality;
- for enterprises and organizations – the availability of qualified specialists understanding up-to-date management models;
- for the University – attractiveness and new fields of cooperation both in Ukraine and abroad (Russia, Poland, France, Bulgaria, etc.)

УДК 378.147.88

Legeza D., PhD, Doctor of Economic Sciences
Tavria State Agrotechnological University

CASES ON PRACTICAL LESSONS FOR ECONOMIC GRADUATE EDUCATION

Summary. Article illuminates essence of case method. There are illustrated principles and features of cases in economic education. The structure of case is described.

Keywords: cases, graduate education, interactive method, economic education.

It is very necessary for graduate students to get practical experience before working as a specialist. He meets with problem of information and data absence. The problem lies in not correct relations between graduate institutions and farms. On the one hand farmers share their experience. From the other hand, they often work in conditions of directive economics. More over student can use sketchy statistical data that does not give possibility to consider all factors of influence and justify the full problem. Case methods help for professor involve student into real situation on farming and solve problem by the own decision of the student. The result of such decision can be unexpected and unpredictable. Case method helps to open creative approaches and find new way of the problem solving.

The Case method is cognitive approach to decision practical problem. In previous paper authors (Institute for the Study of Diplomacy, 2000) determines

case as real or realistic events that students experience by the original participants. Any way situation should be approached to narrow problem. It is very important to involve students in conditions of uncertainty, polysemy and reality. It's allows to find new impossible, but creative and original decision. According to the definition of Case, principles are motivationally (McQueen, 1995), cognitive, reality and has background research (National Aeronautics and Space Administration, 2008).

The Structure of the Case includes objects, description, time for learning, questions for students, problems and approaches, which students should study during learning, and evaluation. Correct objectives enable students to achieve the results of the Case by creating their own opinion and decision. A typical claim is "What's the answer?" of the case. Objects give the way of learning process for student. This contains what and how should be achievement. Description of the Case story has to be so motivated, that student wants to be involved in the learning process. It would be perfect to support description by statistical data, information from web-site, exhibition, interview from newspaper, etc. Usually, the best style of case definition is more pancraft, then scientific. Complete and correct story helps student understand issue and describe interrelated process (Kunselman&Johnson, 2004).

Time of learning process is depended on objects and engaging topics of course. If case is planning to consider during the lesson, the description doesn't exceed a full paper. Students will have a time to read, draft, and make short decision. Such case is not interrelated. Decision must be contained in the available learning materials. Hammond G. (Hammond, 1976) advices to set recommendations and to support its by case data. Another thing if case is going to study during few topics or semester. Such case decision should have relevant consideration of the problem. Students need a time to study additional literature and subscribe the project as presentation, tables, and article or group project. It will take students from a day to few weeks. It's very important to set deadline. In this case Schwartz M (Schwartz, unknown) advices to break sources into segments, calculate long of debate, and determine which issues can be removed or made optional.

Good outcome lies on support students materials. It is necessary to set on case questions, that student will to learn additionally and independently. It includes key sources. It would be additional part of lecture, some standards, source of data and normative, article, report and review. Teacher shares practical experience of published materials for effective performance. This part of case reveal with

approaches of polyfunctionality and multivariance decision. There is independence of students' skills to find something new in sources. Further, this variability forms evaluation system of case.

Evaluations consider students' capability to achieve results. There is no the one correct answer for case. The difficulty of case developing is ability to evaluate different approaches and decision. Rational is on literature review and ground own proposition. Help student gain increased impact into business (Brinkerhoff & Dressler, 2003). If students more reinforce additional sources, then conclusions are more valuable. For better evaluation, set the percentage grading. For example: "Students ought to present 80% of factors in the project" or "Students should increase income on 25% according to known sources and on 15% according to another sources and factors"

Totaling up, effective case gives opportunity involve student to learning process. It is good motivation and practical experience. Case forms new approaches and help to find integrative decision in group. Correct case develop business skill for students.

Bibliography: 1. Brinkerhoff R.O. & Dressler D.E. (2003) Using the Success Case Impact Evaluation Method to Enhance Training Value & Impact in International Conference American Society for Training and Development. CA. San Diego, May 20, 2003 The Learning Alliance. 2. Hammond G. (1976) Learning by the Case Methods. Boston: Harvard Business School. 3. Institute for the study of diplomacy (2000) The ABC's of Case Teaching. USA: Georgetown University Walsh School of Foreign Service. 4. Kunselman J.C. & Johnson K.A. (2004) Using the Case methods to facilitate learning. Heldref Publications: College Teaching, Vol. 52, No. 3, pp. 87-92. 5. McQueen, R.J. (1995), Case method teaching in strategic management: using and creating New Zealand case resources in Proceedings of the 3rd Annual New Zealand Strategic Management Educators Conference, pp. 185-191. 6. National aeronautics and space administration (2008) Creating Case Studies in NASA Project Management: A Methodology for Case Writing and Implementation. USA: Case Study Methodology Document. 7. Schwartz M. Teaching Methods for Case Studies for Learning & Teaching Office. Canada: The Learning & Teaching Office

Алексєєва О.М., к.с.-г.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ САД ТДАТУ ЯК НАУКОВО-МЕТОДИЧНА, НАВЧАЛЬНА І ПРАКТИЧНА БАЗА З ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НАПРЯМКУ «АГРОНОМІЯ»

Анотація. Проаналізовано стан бази навчальної, науково – методичної і практичної підготовки студентів напрямку «Агрономія» з плодівництва. Визначено основні напрямки сучасного і подальшого розвитку відділу Дослідного поля з плодівництва.

Ключові слова: сад, персик, черешня, наукові досліді, практична підготовка.

Науково-дослідна робота студентів спеціальності «Агрономія» ведеться у багатьох напрямках, які практично всі пов'язані з виконанням досліджень в польових умовах. Для постановки експериментів обов'язково потрібно створювати базу, яка крім проведення наукової роботи повинна виконувати ще багато функцій. Це зокрема проведення навчальних і виробничих практик, навчальних занять з технологічних дисциплін та практичної підготовки з курсів отримання робітничих професій.

Науково-методичний центр «Лазурне», як основне відділення Дослідного поля ТДАТУ, є доброю базою для проведення наукових досліджень і практичної підготовки студентів з польовими культурами. Але південний регіон України є зоною плодоовочівництва, тому з відкриттям спеціальності «Агрономія» стало питання про створення відділу Дослідного поля в цьому напрямку.

У 2008 році у ТДАТУ почали садити науково-дослідний сад, посадка якого ще продовжується. На 1.01.2014 року площа молодих насаджень кісточкових культур склала 47,8 га, з них 44,2 га черешні різного віку, 2 га абрикоса і 1,6 га персика. Також в 2010 році був закладений розсадник плодівих культур з вирощування саджанців черешні.

Посадку саду проводили студенти факультету Агротехнологій та екології. Під час садіння вони знайомились з питанням організації території саду, з заходами передсадивної підготовки ґрунту під посадку саду, внесенням добрив, підготовкою саджанців до посадки, безпосередньо

посадки. У подальшому студенти спеціальності «Агрономія» набувають в саду навичок практичної підготовки з формування і обрізки дерев.

Насадження черешні представлені сортами різного строку досягання: ранньо-середнього – Валерій Чкалов, Дилема, Сказка, Електра, середнього - Мелітопольська Чорна, Винка, Талісман, Удівительна; пізнього – Анонс та Крупноплідна.

На теперішній час в черешневому саду згідно складеної програми і методик досліджень, які затверджені в НДІ Агротехнологій та екології студентами під керівництвом викладачів закладені досліді по агробіологічній оцінці різних сортів черешні та вивченню різних форм крон черешні з метою отримання більш скороплідних насаджень. У 2013 році закладені досліді по розробці еколого-біологічної технології вирощування черешні.

Насадження персика були закладені весною 2011 року сортами різних строків досягання. Сорти для посадки підбирались таким чином, щоб створити конвеєр надходження плодів з кінця червня по вересень. Це Кримський феєрверк, Ювілейний Сидоренка, Редхавен, Сказка, Віринія та Посол миру. В цих насадженнях закладені досліді по агробіологічній оцінці різних сортів персика і сортопідщених комбінацій.

Розсадник, який закладений на території полігона, є навчальною базою для отримання знань з технології вирощування посадкового матеріалу та практичних навичок з щеплення, догляду за щепами. В розсаднику проводяться наукові дослідження з вивчення строків щеплення, використання регуляторів росту з метою впливу їх дії на приживлюваність вічок. Силу росту щеплених компонентів, вихід посадкового матеріалу.

Під час закладання наукових дослідів студенти знайомляться з методикою закладки та проведення наукових досліджень, зокрема визначенні площі дослідів, варіантів , кількості повторень, розміщення варіантів та повторень на дослідних ділянках.

Результати наукових досліджень, які отримуються у вищевикладених дослідях , використовуються в написанні дипломних робіт спеціалістів і магістрів, наукових конкурсних робіт та наукових статей.

Таким чином, створений науково – дослідний сад ТДАТУ є методичною, навчальною, науковою, виробничою і практичною базою з підготовки фахівців напрямку «Агрономія»

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ДОДАТКОВІ МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Анотація. Розглянуто деякі особливості процесу виховання культури і особистості студентів у процесі викладання в сучасних умовах демократизації суспільства.

Ключові слова: якість освіти, освітній процес, відповідність стандарту, відповідність застосуванню, відповідність вартості, підготовка бакалаврів, знання, уміння, навички, професійна мотивація.

За своєю суттю наявна система освіти не пристосована для виховання людини. Її основна функція – тільки передача знань, в деякому розумінні навіть програмування. Тобто ми маємо навчання, яке обходить особу стороною. І як результат – таке навчання не може забезпечити формування і передачу системи світоглядних цінностей. Для цього потрібні інші умови спілкування, а саме – інші методи роботи.

Стимулювання народження думання як стани свідомості можливо тільки у процесі становлення особини. Тому в основу державної національної програми "Освіта України 21 ст". покладена парадигма виховання, мета якої – самовираження студента і формування його особини. Система освіти, по вираженню В. С. Библера, повинна ставити мету формування "Людини культури", тобто такої людини, яка не механічно сприймає готові знання, а уміє роздумувати над ними самостійно.

Досвід роботи показує, що останніми роками постійні контакти в межах учбового мікросоціуму ослабляються. І якщо студент не зміг самоствердитися в межах цього соціуму, то у нього з'являється морально-психологічний дискомфорт.

Інтерактивні методи навчання спрямовані на розвиток у студентів уміння вчитися, критично аналізувати інформацію, виділяти в ній головне. Крім того, для повноцінної особи потрібні комунікативні уміння, що забезпечить в майбутньому її соціальну компетентність. На таких заняттях немає місця точному механічному запам'ятовуванню. Активні методи навчання, що застосовувалися, стимулювали як індивідуальну активність, так

і самостійність і відповідальність. Важливою є і та обставина, що що склалася в групах деяка ієрархія піддалася певній корекції. На першу сходинку тепер піднялися студенти розумні, що уміють приймати рішення, управляти конфліктами.

Розглянуті деякі питання інтерактивних методів навчання показують, що ці методи, способи не лише стимулюють індивідуальну активність, відповідальність і самостійність студентів, але і, безумовно, є додатковими можливостями формування особи студентів.

Список використаних джерел: 1. Кремінь В.Г. Вища освіта і Болонський процес. Навчальний посібник / В.Г. Кремінь. – К: Освіта, 2004. – 384 с. 3 Кондратьев Ю. Социальная психология студенчества / Ю. Кондратьев. – М., 2006. – 260с.

УДК 631.2:631.1:624.1

Болтянський Б.В., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ «ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В ТВАРИННИЦТВІ» В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ АПК

Анотація. Розкрито актуальність питання впровадження енергозберігаючих технологій, роль та місце дисципліни «Енергозбереження в тваринництві» у процесі підготовки фахівців аграрних вищих навчальних закладів, а також мета і задачі вивчення дисципліни.

Ключові слова: енергозбереження, енергоефективність, енергоощадність, будівництво та реконструкція, нетрадиційні поновлювальні джерела енергії, навчальна дисципліна.

У тваринництві енерговитрати складають близько 35% електроенергії і близько 30% палива від загальної кількості, що витрачається в сільському господарстві. Значна частина енергії використовується для приготування кормів, водопостачання ферм і комплексів, підігрівання приточного повітря, а також при сушінні сіна, фуражного зерна та інше.

Розглядаючи витрати енергії тільки у тваринницькій галузі сільськогосподарського виробництва, можна відзначити основну закономірність: на одиницю продукції витрати збільшуються. Водночас, в структурі енергетичних ресурсів, що використовуються в тваринництві, значно зростає роль так званих нетрадиційних (альтернативних) джерел поновлюваної енергії – водної, вітрової, сонячної, енергії біогазу. Їхнє використання в тваринництві може значною мірою знизити рівень енергоємності вироблюваної в цій галузі продукції. Ці поновлювані джерела енергії є практично невичерпними. Широке використання поновлюваних джерел енергії є перспективним напрямом створення надійних систем енергозабезпечення і суттєвого покращання умов життя і праці населення.

Активне освоєння нетрадиційних джерел енергії, використання вторинних енергоресурсів дають можливість підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва та зниження її собівартості.

Енергозбереження в тваринництві – навчальна дисципліна, спрямована на формування у студентів знань щодо вирішення завдань ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів на основі світового досвіду і державної політики в галузі енергозбереження.

Дисципліна включена в робочий навчальний план підготовки фахівців ОКР «Спеціаліст» та «Магістр» за спеціальністю 7.10010203, 8.10010203 – «Механізація сільського господарства» спеціалізації «Механізація тваринництва» для вивчення питань ефективного використання енергетичних ресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій та технічних можливостей використання нетрадиційних поновлюваних джерел енергії для потреб енергозабезпечення АПК і, зокрема, галузі тваринництва.

Навчальна програма ставить завдання вивчення та викладання дисципліни, спрямовані на формування у студентів академічної, соціально-особистісної та професійної компетенції у галузі енергозбереження.

Мета викладання і вивчення дисципліни – формування у майбутнього фахівця з механізації сільськогосподарського виробництва правильного підходу до постановки та вирішення проблем ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти набувають певні навички та здатні вирішувати задачі з:

– виявлення ділянок непродуктивних затрат енергоресурсів та реалізації заходів з енергозбереження;

- впровадження енергозберігаючих технологій у виробничу та побутову сферу АПК;
- визначення перспективних напрямів ефективного використання нетрадиційних поновлювальних джерел енергії в сільськогосподарському виробництві, зокрема, в тваринництві;
- розробки схем використання місцевих енергоресурсів;
- проведення розрахунків окремих елементів альтернативного енергопостачання за рахунок поновлювальних джерел енергії: сонця, вітру, біомаси та низькопотенціального тепла.

На основі компетентнісного підходу обґрунтовано роль, місце, мету та задачі навчальної дисципліни «Енергозбереження в тваринництві» при підготовці фахівців-аграрників, що ґрунтується на вивченні сучасного підходу до постановки та вирішення проблеми ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів в області енергозбереження в умовах АПК, зокрема, в галузі тваринництва.

Список використаних джерел: 1. Корчемний М. Енергозбереження в агропромисловому комплексі / М. Корчемний, В. Федорей, В. Щербань. – Тернопіль: Видавництво «Підручники і посібники», 2001. – 984 с.

УДК 378.2 + 378.014.553

Браташ О.В., викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВПЛИВ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА НА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Анотація. В роботі розглядаються основні методи і прийоми, які бажано застосовувати викладачам під час своєї професійної діяльності з метою виховного впливу на студентів.

Ключові слова: викладач, студент, спілкування, особистість, виховання.

Система виховної роботи у вищому навчальному закладі має забезпечувати найсприятливіші психолого-педагогічні умови для вільного самовизначення та самоутвердження кожного студента, реалізації ним своїх

потреб, нахилів і можливостей. Серед чинників створення і підтримки високого інтелектуального і морального клімату у вищій школі не останнє місце займає особистість викладача, а саме його наукова і педагогічна кваліфікація, мораль, шанобливе ставлення до студентів, зацікавленість у їхніх успіхах, розуміння їхніх проблем і прагнень [1].

Відомо, що ставлення до викладача студенти нерідко переносять на предмет, який він викладає. У зв'язку з цим велике значення має педагогічна культура викладача, конструктивні, організаційні і комунікаційні вміння. Важливим елементом у педагогічному спілкуванні є психологічна дистанція, відсутність якої призводить до панібратства, а надмірність, – до виникнення бар'єру між викладачем і студентом, тому викладач, як і вчитель в школі, мусить постійно шукати (і знаходити) оптимальну психологічну дистанцію. Велику роль у спілкуванні між викладачем і студентом відіграє форма звертання викладача до студента, а також стиль стосунків між ними.

В стосунках викладача і студента вирізняють три стилі: авторитарний, демократичний та ліберальний. Як правило, у спілкуванні перевага надається демократичному стилю, який передбачає участь студента в обговоренні завдань, поставлених перед усією групою та особисто перед ним і в ході якого більше виявляється задоволення процесом праці, сильніший творчий чинник, вища результативність. Авторитарний стиль характеризується жорсткістю, домінує вимогливість до студента і його реальні можливості відходять на задній план, а ліберальний стиль є стилем "невтручання", при виборі якого викладач обмежується переконанням і прилаштуванням під студентів внаслідок чого з викладача фактично знімається відповідальність за невдачі і провали студентів. Стиль спілкування, звичайно, може змінюватись залежно від конкретної ситуації. Об'єктивність, природність і невимушеність у спілкуванні зі студентами – важлива вимога, і передумовою цього є установка викладача на зацікавленість в успіхах студента, на прагнення допомогти йому. У моральних колізіях викладач і студент мають бути "на рівних", і якщо викладач помилився, висунув необґрунтовані претензії, то мусить вибачитися, а в разі висунення публічних претензій, то потрібне й публічне вибачення.

За спостереженнями, студенти найбільше цінують у викладачеві зацікавленість в їхніх успіхах, педагогічну майстерність, ерудицію, знання предмета, тому доля викладача,- це безперервна адаптація та переадаптація

щодо окремих студентів і їхніх колективів у процесі зміни навчальної ситуації.

Гумор, іронія, спрямовані на самого себе, без сумніву, поліпшують контакт зі студентами, але щодо студентів ними потрібно користуватися надзвичайно обережно, оскільки невдалим жартом легко образити і надовго втратити контакт. І звичайно ж, викладач мусить адекватно сприймати дотепність, виявлену студентами, що поглиблює неформальність контактів.

Для того щоб навчання було виховуючим, воно має бути переконливим, і для цього потрібно не просто повідомляти знання і способи діяльності, а й підтверджувати їх фактами, прикладами, зіставляти альтернативні підходи, показувати їх сильні і слабкі сторони. Будувати міркування і доведення під час навчання слід з погляду студента, а не фахівця, досконало обізнаного з навчальним матеріалом.

Викладач мусить бути терплячим під час пояснення і особливо на різних стадіях контролю, враховувати індивідуальні особливості студентів, і завжди має бути трохи актором, але найкраще при цьому грати самого себе. Якщо викладач не знає відповіді на запитання студента, то слід чесно сказати: ”Я не знаю відповіді, але поміркую над запитанням, проконсультуюсь з колегами, подивлюся літературу”, при цьому виявивши своє схвалення тим, що студент порушив таке складне питання.

Таким чином, здійснюючи виховний вплив на студентів, викладач має у своєму розпорядженні не тільки навчальний матеріал, але й великий арсенал виховних дій, які в процесі навчання дають значний виховний ефект. І взагалі, проблеми вищої школи – не стільки проблемами студентів, скільки викладацького корпусу, про що треба постійно пам’ятати не забуваючи при цьому, що ”треба не підганяти на вершину знань, не зтягати на неї, а захоплювати, оскільки захоплені підіймаються самі” [2].

Список використаних джерел: 1. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк – К., 1985. – С.415-435. 2. Лихачев Б.Т. Теория эстетического воспитания/ Б.Т. Лихачев – М., 1985. – С.175.

Браташ О.В., викладач

Таврійський державний агротехнологічний університет

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЗНАНЬ ПРО ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Анотація: в роботі розглядається важливість формування у студентів знань про правову державу і громадянське суспільство.

Ключові слова: громадянське суспільство, правова держава, студент.

Крах тоталітарних режимів у Європі в умовах глобалізації світу призвів до складної ситуації в напрямку пошуку сталої моделі розвитку людини і суспільства.

З моменту набуття незалежності та розбудови державності Україна також стала на шлях переходу від жорстокої системи економічного регулювання до вільної ринкової економіки, а також пошуку нових правових основ взаємини особистості і суспільства. Недаремно на перший план було висунуто ідею правової держави і громадянського суспільства, що і було закріплено статтею 1 Конституції України за якою «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава». Сьогоднішні уявлення про громадянське суспільство і правову державу скоріше політично-лозунгові, ніж науково осмислені. Тому звернення до заявленої проблеми – нагальна необхідність. Без її вирішення суспільство не зможе вийти з соціального тупика. В іншому випадку цивілізації загрожує деградація, подальше розкладання і розпад [1].

Важливе місце у розв'язанні визначених завдань належить формуванню знань у студентів вищих навчальних закладів філософсько-правового розуміння змісту правової держави і громадянського суспільства, і місця в них індивідуума.

Правова держава – це така держава, у якій, по-перше, реально здійснюється пріоритет права над усіма іншими принципами в організації державної влади (класовими, становими, національними і т. д.).

По-друге, реалізуються всі основні права і свободи громадян. Це означає, що держава, видає закон, зобов'язана керуватися ним у своїй діяльності до тих пір, поки він існує, хоча має право зазначити або змінити його. Право визначає межі свободи як суспільства в цілому, так і окремої

людини. Тут можна говорити про діалектику прав і обов'язків, про міру дозволеного і недозволеного. Визнаючи свої права, людина зобов'язана дотримуватися і права інших. У правовій державі людина вільна вибирати духовні цінності, професію, спосіб життя, а держава повинна гарантувати йому недоторканність житла, приватного життя і т. д. У такому суспільстві панує закон, а не окрема особистість. Отже, забезпечується передбачуваність дій усіх офіційних державних установ.

По-третє, державне управління організовано при обов'язковому поділі незалежних один від одного, самостійно обираємих трьох гілок влади: законодавчої, виконавчої і судової. Виконуючи свої функції, вони врівноважують та контролюють один одного, виступаючи проти різних порушень та зловживань владою [3].

Правова держава є необхідним кроком у формуванні громадянського суспільства. В цілому під громадянським суспільством розуміють наявність системи самостійних, незалежних від держави суспільних інститутів і міжособистісних відносин, які забезпечують умови для самореалізації особистості. Це різні асоціації, клуби, спілки, об'єднання, в яких оформляються економічні, професійні, релігійні, культурні інтереси громадян, не охоплені впливом держави і політичною системою. Наявність громадянського суспільства забезпечує свободу особи і суверенітет по відношенню до влади, запобігає тоталітаризму в суспільному розвитку, тому що наголос робиться на самоцінність індивіда, його особисту значимість. Для України, у якій традиційно вирішальна роль у формуванні громадської системи належала державі, це особливо актуально і значуще.

Основні напрямки розвитку сучасної політичної системи, очевидно, будуть пов'язані з звільненням суспільного й особистого життя від всебічного контролю з боку держави. З іншого боку, почне зростати роль і значення таких елементів політичної системи, як партії, профспілки, засоби масової інформації, різні громадські рухи [2].

Основою громадянського суспільства і як результат правової держави має бути соціальне середовище нового типу, яке максимально відповідає демократичним (загальносуспільним) цінностям розвитку усіх членів суспільства та спрямоване на їх опанування. Важливе місце в цьому належить формуванню у української молоді знань, націлених на досягнення високих стандартів якості життя громадян і реалізацію демократичних прав і свобод у суспільстві.

Список використаних джерел: 1. Білас І. Право, суспільство, держава: від тоталітаризму до демократії. / І. Білас // Розбудова держави. – 1994. – №3. – с.36-42. 2. Кістяківський Б.А. Держава і особистість. // Кістяківський Б. Вибране. – К.: Абрис, 1996–с.237-274. 3. Рабінович П.М. Сучасні концепції правової держави (методологічний аспект) // Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку. / ред. Панов М.І. – Харків, 1995 – с.5-6.

УДК 001.817

Величко І.Г., к.ф.-м.н., доцент
Таврический государственный агротехнологический университет

НАУЧНЫЙ ДОКЛАД СТУДЕНТА КАК ПОКАЗАТЕЛЬ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Обсуждаются основные ошибки, которые допускают докладчики на студенческих конференциях и при защите дипломных работ. Даются практические рекомендации, как повысить качество доклада и сделать его интересным для слушателей.

Ключевые слова: дипломная работа, доклад, цель, метод, результаты

За время учебы студент должен овладеть определенным комплексом знаний и приобрести соответствующие навыки. Кроме того, выпускник ВУЗа должен уметь представить общественности результаты своих исследований. Предметом обсуждения в данных тезисах есть научный доклад. Поскольку дипломная работа для многих студентов, является, практически, единственной в жизни научной работой, то более подробно будет рассмотрен именно доклад при защите дипломной работы и выделены некоторые ошибки, которые совершают выступающие.

Для получения по результатам защиты хорошей оценки первостепенную важность приобретает даже не качество изложенного в дипломной работе материала, а его представление перед комиссией, то есть речь, плакаты (слайды) и ответы на вопросы. За счет хорошего доклада и уверенных ответов на вопросы можно получить высокую оценку даже при относительно слабой работе. Разумеется, возможен и обратный эффект.

Обычно выступление строится по такому сценарию.

1. Формулируется тема, цель работы и ее актуальность.

Здесь ненужно описывать глобальные мировые проблемы, которые всем известны, и на решение которых, якобы, направлен доклад. Нужно сформулировать тему, кратко описать соответствующее научное направление и выделить проблему, которая возникает и над преодолением которой работал автор доклада.

2. Дается постановка задачи и перечисляются ученые, которые внесли свой вклад в ее решение.

Здесь нужно еще раз четко сформулировать проблему, несмотря на то, что в общем виде она была озвучена ранее, ибо, если не ясно, о чем идет речь, то дальнейшее выступление теряет смысл. Если не перечислить ученых, сделавших свой вклад в данное направление, то это означает, что либо автор не удосужился ознакомиться с литературой, либо эта задача никому не интересна. Важно, чтобы перечень ученых не ограничивался членами кафедры и составом комиссии.

3. Подробно излагается основной материал, обсуждаются полученные результаты (формулы, графики).

При изложении основных результатов не нужно цитировать приведенные на плакатах формулы и результаты, поскольку аудио и видеоинформация должны не дублировать, а дополнять друг друга. Лучше объяснить в общих словах, что изображено на соответствующем слайде и для чего.

Очень желательно обращать внимание слушателей на возникающие при решении поставленной задачи трудности и способы их преодоления. То есть в изложении должны периодически повторяться фразы «в отличие от известной ранее постановки...», «здесь возникает сложность, заключающаяся в том, что...», «Нам, однако, удалось ее преодолеть, благодаря следующему приему...», «Применение стандартного метода приводит к тому, что... Поэтому мы предварительно ..... ». Таким образом будет видно, что проделана интеллектуальная работа и она должна быть оценена соответствующим образом.

4. Делается вывод.

Обычно вывод повторяет цели работы, но только уже с глаголами типа «решено», «исследовано» и т.п. После этого должны идти конкретные факты, которые следуют именно из основного материала. Часто можно видеть картину, когда на вопрос, откуда следует этот вывод, студент отвечает: «Из

графика (таблицы, формулы), которой нет на плакатах». Все выводы должны быть логическим следствием приведенных в докладе результатов.

Обсудим еще один обязательный атрибут защиты – вопросы. Основная часть вопросов задается по тем материалам, которые изображены на плакатах. Посему можно (и нужно) пропускать некоторые моменты, которые являются «техническими». Тем самым у комиссии будет повод поинтересоваться тем, что изображено на данном плакате, а у студента повод блеснуть заранее подготовленным ответом на «неожиданный» вопрос. Замечу, что уровень работы можно определить по тому, что студент считает очевидным и пропускает как не интересное. Если на плакате подробно расписано и в докладе объясняется решение квадратного уравнения, то это свидетельствует о низком уровне студента. Если же на плакатах приведено, к примеру, дифференциальное уравнение, и потом сразу его решение, то это говорит о высоком уровне подготовки.

Таким образом, правильно построенный доклад есть весомая часть успешной защиты дипломной работы.

УДК 378.37.014.25

Вершков О.О., доц., к.т.н., Григоренко О.В., доц., к.т.н.
Таврійський державний агротехнологічний університет

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ISO У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС В АГРАРНОМУ ВНЗ

Анотація. Розглянуто актуальність удосконалення системи менеджменту організації навчального процесу в аграрному вищому навчальному закладі відповідно до вимог міжнародного стандарту серії ISO 9001:2009. Запропоновано шляхи удосконалення системи організації навчального процесу в напрямку модернізації навчальної діяльності та розробки автоматизованої системи документообігу.

Ключові слова: якість навчання, міжнародний стандарт ISO 9001:2009, система управління якістю, автоматизація документообігу.

У теперішній час Україна, являючись членом Болонського процесу, орієнтується на економічну інтеграцію до Європейського союзу. У зв'язку з

цим виникає потреба у молодих кадрах, які здатні брати участь у створенні нової економічної держави, здійснювати перебудову економіки та аграрного сектора, підтримувати національну конкурентоспроможність.

Якість підготовки майбутніх фахівців безпосередньо пов'язана з ефективним функціонуванням системи управління організацією навчального процесу, яке, в свою чергу, не можливе без наукових, концептуальних і методичних рішень щодо постійного удосконалення цієї системи [2, 4].

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що сьогодні одним із значущих напрямків реформування управління ВНЗ є використання нових технологій менеджменту шляхом впровадження в навчальний процес автоматизованих систем і системи управління якістю на основі міжнародного стандарту серії ISO 9001:2009, які успішно інтегруються із методами управління [1-5].

Існує багато організаційних, методичних, технологічних факторів, які безпосередньо впливають на якість підготовки фахівця у ВНЗ. Зіставлення цих факторів з принципами TQM, критеріями EFQM і вимогами міжнародного стандарту ISO 9001:2009 дає підстави для висновку про те, що зазначені фактори повністю вкладаються в спільну ідеологію TQM, на якій вони базуються [1, 4].

Суттєвою перешкодою на шляху широкого впровадження систем управління якістю ВНЗ України є недостатня кількість теоретичних та практичних розробок у цій сфері. Як результат, на відміну від іноземної практики, де впровадження систем управління якістю у ВНЗ є досить поширеним явищем, в Україні лише окремі ВНЗ починають займатись цією проблемою. Саме тому ВНЗ повинен мати ефективну систему управління підготовкою фахівців, які повною мірою відповідатимуть вимогам ринку праці і потребам сільгоспвиробників та суспільства.

На нашу думку, шляхами досягнення вищезазначеного є:

- модернізація навчальної діяльності (сертифікація та акредитація спеціальностей і програм навчання, міжнародне визнання, сучасні методики та матеріали, англійські програми, потужний електронний ресурс тощо);
- участь у діяльності міжнародних організацій, виконання міжнародних грантових програм і проектів та реалізація сумісних науково-дослідницьких проектів;
- академічна мобільність (двостороння мобільність осіб, що навчаються, за більшістю спеціальностей, обмін викладачами тощо);

- навчання іноземних громадян в університеті;
- створення якісних умов для життя та дозвілля студентів, спортивного та культурного середовища;
- представництво у міжнародному науково-освітньому інтернет-просторі.

Створення науково обґрунтованих методичних підходів оцінювання якості підготовки студентів, результативності ВНЗ, розробки, впровадження і моніторингу професійно орієнтованої системи управління якістю ВНЗ, її нормативного та комп'ютерного забезпечення потребують вирішення наступних задач:

- розроблення концептуальної моделі якості підготовки студента на основі принципів TQM, та виведення формули оцінки результативності діяльності ВНЗ;
- побудова моделі СУЯ ВНЗ і системи моніторингу з застосуванням процесного підходу;
- дослідження впливу якості підготовки студентів на конкурентоспроможність ВНЗ, зокрема, багатфакторної моделі набору студентів та моделі успішності;
- розроблення з використанням методології управління проектами рекомендацій щодо впровадження СУЯ ВНЗ;
- застосування методу структурування функції якості для розроблення комплексу нормативних документів СУЯ ВНЗ;
- розроблення модульної процесно орієнтованої інформаційної системи супроводження СУЯ ВНЗ з застосуванням програмування та баз даних;
- апробацію створеної документації, методичних та програмних розробок на базі університету [4].

Розглянемо основний зміст елементів стратегії TQM, застосовуючи їх до вищого навчального закладу:

- особиста відданість якості освіти;
- вироблення бачення, місії, політики, цілей ВНЗ щодо якості підготовки студентів;
- особиста участь у процесі підвищення якості навчання;
- інтеграція управління якістю у загальну систему управління ВНЗ.

Постійний зв'язок зі споживачами, оцінювання ступеню їх задоволеності діяльністю університету є визначальним для успішності навчального закладу на ринку освітянських послуг [4].

Отже, у навчальний процес університету потрібно:

- залучити більшу кількість співробітників до процесу планування;
- залучити представників шкіл, роботодавців, представників органів державного управління освітою і наукою, студентів, батьків, представників громадських організацій.
- збирати і аналізувати інформацію, пов'язану із запитами та пропозиціями споживачів;
- перетворити загальну стратегію у вимірювальні цілі і задачі для кожного співробітника університету;
- зосереджувати цілі на ключових процесах діяльності ВНЗ;
- удосконалювати методіку внутрішньо-університетського рейтингу з урахуванням критеріїв всесвітньо-визнаних міжнародних рейтингових агенцій.

Для ефективного управління організацією навчального процесу, ВНЗ необхідно особливу увагу зосередити на оперативності і об'єктивності обробки інформаційних і документаційних потоків. Постійно мати оперативний доступ до інформації про поточний стан справ установи.

Аналізуючи вимоги стандарту ISO 9001:2009 та сьогоденній обсяг документації з організації навчального процесу в ВНЗ, можна зробити висновок, що традиційна модель навчального процесу призводить до не раціональних витрат часового, трудового та матеріального ресурсу, порушень систематичності інформаційних процесів між структурними підрозділами [5].

Документообіг є важливою ланкою в системі управління, оскільки супроводжує документи з моменту їх створення до завершення виконання поставлених задач. Інакше кажучи, відображає факти якісної оцінки студентів протягом усього навчального процесу.

Переважає більшість українських освітньо-наукових установ дотепер вирішує завдання управлінського обліку шляхом складання зведеної та аналітичної звітності в MS Excel, MS Word, стикаючись із багаторазовим уведенням даних. Саме тому у ВНЗ постає проблема автоматизації управлінського обліку, що зумовлена:

- необхідністю оптимізування витрати ресурсів (матеріального, часового, трудового) та удосконалення механізмів системи документообігу;
- відмови від зайвої внутрішньої документації і тим самим оптимізування її кількості та запобігання дублюванню інформації;
- вимогами часу, переходу української системи освіти до норм функціонування європейських університетів;
- вимогами міжнародного стандарту серії ISO 9001:2009 щодо постійного удосконалення системи менеджменту організації навчального процесу і всієї системи якості;
- існування особливої системи підготовки бакалаврів і магістрів, що включає такі складові: «вступ – навчання – оцінювання – видача дипломів – розподіл спеціалістів» тощо [2, 4, 5].

Світова практика у сфері вищої освіти свідчить, що традиційних методів, які забезпечують високу якість навчання на сьогодні вже явно недостатньо. Потрібні нові організаційні, наукові і методичні підходи.

Дотримання співробітниками університету вимог міжнародних стандартів якості дозволить створити ефективну систему управління, яка забезпечить високу якість підготовки фахівців аграрної галузі і підвищить рівень задоволення усіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел: 1. ДСТУ ISO 9001-2009. Система управління якістю. Основні положення та словник. (ISO 9000-2000): ДСТУ ISO 9000-2001. – [Чинний від 2001-10-01]. – К. – Держстандарт України, 2001. – 33с. – (Національний стандарт України). 2. Віткін Л.М. Місце України у світовій та європейській якості / Л.М. Віткін. // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2002. – № 3 (18). – С.43-49. 3. Гайдукова Л.М. Проблемы традиционных технологий документационного обеспечения / Л.М. Гайдукова // Секретарское дело. – 2006. – № 10 – С.17-22. 4. Левшин М.М. Необходимость використання міжнародних стандартів якості ISO у практиці вищих навчальних закладів України/ М.М. Левшин, С.А. Свіжевська. – Режим доступу: <http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure>. 5. Трищ Р.М. Усовершенствование системы менеджмента организации учебного процесса в вузах Украины согласно требованиям международных стандартов серии ISO 9001:2009/ Р.М. Трищ, В.А. Бруев. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv.

Винославська О.В., к. психол. н., доцент

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ Й УЧІННЯ ЯК УМОВА ЗАПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ У ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Підкреслюється важливість усвідомлення й особистісного прийняття керівниками ВНЗ, викладачами й студентами необхідності й невідворотності впровадження міжнародних освітніх стандартів, зокрема, кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Розкривається структура та зміст соціальної відповідальності суб'єктів навчання й учіння за впровадження стандартів якості в просторі вищої освіти.

Ключові слова: якість вищої освіти, соціальна відповідальність, психолого-педагогічний супровід.

Набуття українськими студентами вищої освіти, що відповідає світовому рівню, можуть забезпечити лише ті вищі навчальні заклади, які здійснюють свою діяльність на засадах соціальної відповідальності. Здійсненню такої діяльності мають передувати усвідомлення й особистісне прийняття керівниками ВНЗ, викладачами і студентами необхідності й невідворотності запровадження міжнародних освітніх стандартів, тобто мають відбутися якісні зміни у свідомості усіх причетних до реалізації цього важливого завдання, зокрема, переходу на кредитно-модульну систему організації навчального процесу.

Зазначимо, що з позиції розуміння навчання (і учіння) як соціальних процесів ВНЗ виступає колективним суб'єктом навчання, оскільки охоплює діяльність усіх тих, хто навчає студентів і забезпечує діяльність ВНЗ як системної освітньої організації. У цьому контексті навчання передбачає, насамперед, наявність колективного суб'єкта учіння (пізнання), тобто усіх студентів, ученнево-пізнавальна діяльність яких здійснюється в групових умовах. Іншими словами, ВНЗ виступає суб'єктом навчання (надання освітніх послуг), які отримує суб'єкт учіння (пізнання).

У чому ж полягає соціальна відповідальність суб'єктів навчання й учіння за запровадження міжнародних стандартів якості у просторі вищої освіти?

Єдиної відповіді на це запитання ми не знайдемо. Одна частина дослідників робить наголос на відповідальності за зміст освіти, який має відповідати сучасним міжнародним стандартам, інша – на відповідальності за якість викладання, яке має забезпечувати управління діяльністю колективного суб'єкта учіння. Для третіх найважливішою є відповідальність студентів за результати своєї ученнєвої діяльності, оскільки отримання ними якісної освіти унеможлиблюється за відсутності їхньої вмотивованості на інтелектуальний та особистісний розвиток.

На нашу думку, відповідь на поставлене запитання можна дати лише шляхом аналізу соціальної відповідальності суб'єктів навчання й учіння за запровадження міжнародних стандартів якості у просторі вищої освіти як цілісного явища у всій сукупності взаємозалежностей між її структурними складовими, які мають різні форми прояву (зовнішні) і свої сутнісні характеристики (внутрішні).

Структура соціальної відповідальності ВНЗ за запровадження міжнародних освітніх стандартів включає відповідальність за методичне забезпечення, матеріально-технічне забезпечення, кадрове забезпечення, психологічне забезпечення. Розглянемо зміст складових соціальної відповідальності колективного суб'єкта навчання більш докладно.

Соціальна відповідальність ВНЗ як колективного суб'єкта навчання щодо методичного забезпечення реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу передбачає: узгодження з міжнародними стандартами переліків дисциплін навчальних планів; урахування новітніх наукових досягнень при розробці змісту навчальних програм дисциплін; забезпечення оптимального обсягу аудиторних занять із студентами; імплементацію у просторі вищої освіти нових методик викладання на основі інтеграції інформаційних і педагогічних технологій.

Соціальна відповідальність ВНЗ щодо матеріально-технічного забезпечення процесу запровадження міжнародних стандартів у просторі вищої освіти має на увазі: облаштування навчальних аудиторій дидактичними засобами та зручними меблями; створення сучасної лабораторної бази; забезпечення можливості студентів користуватися інформаційними ресурсами, яка передбачає не тільки вільний доступ до мережі Internet, але й наявність у бібліотечних фондах сучасної наукової літератури, а також можливість користуватися зарубіжними періодичними виданнями з фаху.

Соціальна відповідальність ВНЗ щодо кадрового забезпечення відповідності якості вищої освіти міжнародним стандартам полягає у наявності в науково-педагогічному колективі університету досвідчених викладачів-дослідників, що здійснюють викладання дисциплін навчального плану на основі інтенсифікації своєї педагогічної діяльності (відшукуванні можливостей повідомлення студентам постійно зростаючого обсягу інформації при незмінній кількості аудиторних годин, виділених на вивчення дисципліни); створенні умов для наукової й педагогічної творчості викладачів, підвищення їхньої кваліфікації в галузі застосування ІКТ; наданні їм можливості брати участь у міжнародних дослідницьких проектах та програмах обміну викладачами і науковцями.

Однією з найбільш значущих складових соціальної відповідальності ВНЗ виступає відповідальність за психологічне забезпечення процесу запровадження міжнародних стандартів в освіті, яка передбачає: здійснення викладачами навчальної діяльності на основі активізації пізнавальної діяльності студентів; створення атмосфери взаємоповаги і довіри у науково-педагогічному колективі університету як умови для духовного і моральнісного розвитку майбутніх фахівців; запровадження психологічного контракту, або відносин між адміністрацією, працівниками і студентами, заснованих на прийнятті ними певних взаємних зобов'язань, що мають місце на увазі всередині університету як освітньої організації. Отже, необхідною є обізнаність викладачів з психолого-педагогічними закономірностями оволодіння знаннями, а також із закономірностями інтелектуального, моральнісного й духовного розвитку тих, що навчаються. Важливою для викладачів є обізнаність з психологічними особливостями педагогічного спілкування та педагогічного такту.

Аналізуючи соціальну відповідальність колективного суб'єкта учіння (пізнання) слід взяти до уваги, що хоча учіння й відбувається в колективі, однак, засвоєння знань у процесі ученнєвої діяльності відбувається індивідуально. В такому контексті провідними складовими соціальної відповідальності студентів слід вважати: а) вибір майбутнього фаху з урахуванням не тільки власних інтересів, але й потреб суспільства; б) наявність усвідомленої мети отримати якісну освіту; в) вмотивованість на сумлінне опанування усього навчального матеріалу, що пропонується навчальним планом; г) прагнення розвивати творчі здібності, здійснювати духовний та моральнісний розвиток. Усе це виступає основою

відповідального ставлення студента технічного університету до набуття якісної освіти, яка у подальшому забезпечує високу якість його професійної діяльності на засадах соціальної відповідальності за прийняття інженерних рішень та їхні наслідки.

УДК 331.5

Власюк Ю.О., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ

Анотація. Обґрунтовано важливість проходження виробничих практик студентами вищих навчальних закладів. Розглянуто основні проблеми, що виникають при організації виробничих практик.

Ключові слова: система професійної підготовки, виробнича практика, база практики, працевлаштування.

Сьогодні проблема якості освіти – одна з центральних у сучасній освітній політиці та науці. У сучасних умовах в центр системи професійної підготовки спеціалістів висувається особистість фахівця як суб'єкта пізнавальної та виробничої діяльності, а його потреба у знаннях, вміннях та навичках визначає основний зміст напрямів навчання. Підготовка випускників визначається освітньо-кваліфікаційною характеристикою, яка розкриває не тільки зміст нормативних і спеціальних курсів, але й навчальної та виробничої практик.

Практика студентів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і набуття студентом професійних навичок та вмінь. Метою та завданнями практики є вивчення структури та організації діяльності установ за місцем проходження практики: ознайомлення з сучасними методами та формами організації праці в галузі їх майбутньої професії; формування у них на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання

потреби систематично поновлювати свої знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

Студентам виробнича практика надає можливість оцінити характер, зміст та умови майбутньої роботи; вимоги, що висуваються до фахівців обраної сфери діяльності, а в окремих випадках – працевлаштуватись на підприємстві – базі практики. Крім того, у студентів формуються власні погляди та пріоритети при наступному виборі місця роботи.

Поряд з позитивним впливом виробничих практик на рівень підготовки випускників, не можна не звернути увагу на низку проблем, що виникають при організації практик. Адже, на нарадах, конференціях, круглих столах зазначають, що менше половини випускників мають сучасні професійні навички достатні для роботи за професією.

Основними проблемами є постійне скорочення баз практик, складнощі при організації оплати праці керівників практики на виробництві, проїзд студентів та їх проживання на місцях. Дуже рідко практиканти зараховуються на реальні посади відповідно їх спеціалізації, деякі «базис» вимагають плату за проходження у них практики студентів або відмовляють з мотивів збереження «комерційної таємниці». Якість виробничої практики часто ніким не контролюється, що робить можливим видачу фіктивних довідок, і «дистанційне» проходження практики.

На окремих базах практик студентам дозволяють працювати лише з фізично та морально застарілим обладнанням. Частина студентів, спробувавши керувати застарілою технікою, взагалі забирають документи. А інші після цього просто не вміють працювати з сучасною технікою.

Підсумовуючи наведене вище, практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки фахівців у вищих навчальних закладах і має проводитись на оснащених відповідним чином базах університету, підприємствах і організаціях відповідних сфер діяльності. Основною метою та завданням виробничої практики має бути організація забезпечення практичного навчання студентів відповідно до сучасних вимог вітчизняних та європейських освітніх стандартів; поліпшення якості їх навчання. Адже, лише завдяки практичній частині навчального процесу може сформуватись фахівець, який здатен самостійно приймати рішення, генерувати нові ідеї, розробляти стратегічні плани, послідовно і безперервно вдосконалювати зміст своєї професійної діяльності.

УДК 004.415.2.043

**Граборенко Н.І., методист коледжу, викладач вищої категорії,
Шиліна В.О., голова циклової комісії, викладач першої категорії,
ВСП «Новокаховський коледж Таврійського державного агротехнологічного
університету»**

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ. ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТА

Тези містять інформацію про організацію впровадження кредитно-модульної системи у ВСП «Новокаховський коледж Таврійського державного агротехнологічного університету». Основну увагу приділено питанню вдосконалення роботи викладача при оформленні навчальної документації та використанню електронного журналу навчальних занять в рамках впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Ключові слова: кредитно-модульна система організації навчального процесу, електронний журнал, рейтингова таблиця, поточний контроль, самостійна робота.

Відомо, що метою впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) є підвищення якості вищої освіти фахівців і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності випускників та престижу української вищої освіти в європейському та світовому освітньому і науковому просторі. Кредитно-модульна система організації навчального процесу сприяє посиленню мотиваційного компоненту та ефективному засвоєнню знань.

Принцип модульності передбачає організацію засвоєння навчального матеріалу за програмою, що складається з логічно завершених розділів (модулів) зі структурованим змістом та цілісним навчально-управлінським циклом кожного модуля.

Варто відзначити, що запропонований у КМСОНП підхід до організації системи контролю та оцінювання знань студентів спрямований на стимулювання систематичної роботи студентів протягом вивчення дисципліни, підвищення якості знань та розвиток активності особистості.

У нашому навчальному закладі запровадження кредитно-модульної системи було розпочато з другого семестру 2013-2014 навчального року на других, третіх і четвертих курсах всіх спеціальностях. Пройшло ще досить мало часу для детального аналізу дії даної системи.

Перехід до КМСОНП в коледжі здійснювався поступово.

Вивчення існуючого стану впровадження в коледжі даної системи свідчить про наявність деяких взаємопов'язаних проблем, що стосуються студентів, а саме:

- відсутність психологічної підготовки студентів до навчання за кредитно-модульною системою;
- необхідність адаптації до нових умов і вимог навчального процесу.

Щоб розв'язати ці проблеми, потрібно скоординувати дії студентів і допомогти поступово зрозуміти важливу роль самостійної роботи. Психологічно підготовлений студент швидше і легше може адаптуватися до нової системи навчання.

З переходом на дану систему у викладачів також з'явилося багато питань по оформленню навчальної документації і фіксації успішності студентів.

Рис. 1. Структурна схема електронного журналу навчальних занять

Електронний журнал навчальних занять побудований з використанням блочно-ієрархічного підходу до проектування і складається з модулів, показаних на рисунку 1. Основним аркушем журналу є рейтингова таблиця, в якій відображені всі види навчальної діяльності студента.

Програма забезпечує виконання наступних функцій:

- поточний контроль усіх видів навчальної діяльності студента;
- розподіл балів за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу;
- індикацію помилок при введенні даних;
- генерацію екзаменаційної відомості.

Поточний контроль навчальної діяльності студента здійснюється на аркушах «ЛК», «ЛЗ», «ПЗ» і «СЗ» відповідного семестру. Поточна самостійна робота фіксується викладачем на аркуші «СР» відповідного семестру. Оцінки виставляються за 5-ти бальною шкалою. Програма автоматично переводить їх на 100-бальну шкалу. На аркуші «ІНДЗ I СЕМ» або «ІНДЗ II СЕМ» фіксуються оцінки за 100-бальною шкалою за всі види індивідуальної роботи студента.

На аркуші «РЕЙТИНГОВА ТАБЛИЦЯ» викладач виставляє лише підсумковий модульний контроль і екзамен, всі інші бали генеруються автоматично.

Зарахування студенту кредитів з дисципліни проводиться тільки за умов наявності позитивних оцінок (не менше 60% балів із можливих) з усіх її модулів. Тому на аркуші «РЕЙТИНГОВА ТАБЛИЦЯ» передбачений індикатор прохідного балу за усіма видами контролю (яскраво зелений колір комірки таблиці). Будь-яка помилка на цьому аркуші індикується яскраво червоним кольором.

На сьогоднішій день розроблений програмний продукт проходить тестування у коледжі.

У процесі роботи плануються наступні нововведення:

- передбачити фіксацію пропущених занять з поважної і неповажної причини;
- підключити відомість комплексної контрольної роботи;
- передбачити модуль проміжної атестації;
- розробити версію програми з можливістю індивідуального призначення балів на кожне заняття.

Список використаних джерел: 1. Баженов В.А., Лізунов П.П., Информатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: Підручник. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2007.– 640 с. 2. Емельянова Н.З., Партыка Т.Л., Попов И.И., Основы построения автоматизированных информационных систем: Учебное пособие. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. – 416 с. 3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с. 4. Соколов В.Ю. Інформаційні системи і технології: Навч. посіб. – К.: ДУІКТ, 2010. – 138с. 5. Журнал «Інформаційні технології. Аналітичні матеріали» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://it.ridne.net/> – Заголовок з екрану.

УДК 378.147

Гранкін С.Г., к.т.н., доцент, Гранкіна О.В., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШЛЯХОМ УДОСКОНАЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Анотація. У роботі обґрунтована доцільність спрямування курсового проектування з фахових дисциплін на вирішення творчих задач з метою підвищення компетентності та конкурентоспроможності випускників інженерних спеціальностей агротехнологічного університету.

Ключові слова: якість, компетентність, проектування, технічна задача, творчість, практична підготовка, інженерна діяльність.

Обов'язковою компонентою освітньо-професійної програми підготовки для здобуття кваліфікаційного рівня є практична підготовка, яка має на меті набуття студентом професійних навичок і умінь.

Підвищення ефективності та якості суспільного виробництва вимагає поєднання теоретичних знань фахівців з умінням вирішувати практичні завдання, підвищення рівня виробничої підготовки. Фахівець повинен досконало володіти своєю спеціальністю, мати широку наукову та практичну підготовку, бути вмілим організатором, здатним на виробництві застосовуваним принципі наукової організації праці, вміти працювати з людьми. Сучасні технології вимагають від випускників вищих навчальних

закладів не просто освіченості, активності пошуку, а й самостійності, впевненості у власних силах, відповідальності, вміння жити та працювати в умовах, що постійно змінюються, бути соціально зорієнтованими.

В умовах модернізації освітнього простору істотного значення у становленні сучасного типу особистості набуває компетентнісний підхід до формування майбутнього професіонала. У результаті цього підходу актуальними у процесі професійної підготовки фахівців стають поняття «компетенція», «компетентність» на відміну від поняття «кваліфікація». Таким чином, головним завданням сучасної освіти є її переорієнтація на формування і розвиток компетенцій особистості майбутнього фахівця, що забезпечує якість освіти, адекватну вимогам часу та ринку праці [1].

Система фахової підготовки інженерів агропромислових підприємств передбачає поетапне ознайомлення з теоретичними основами виробничих процесів та безпосередню участь студента у виробництві під час практик в залежності від ступеню його компетенції на існуючий період підготовки.

Сучасне ефективне аграрне виробництво являє собою складну систему, функціонування якої визначається узгодженою роботою структурних складових (підсистем): технічного забезпечення технології, економіка, організація управління, охорона праці тощо.

Стала робота виробничої системи потребує певного, встановленого функціонування кожного структурного елементу. Студент, який прийнятий на виробничу практику, зобов'язаний виконувати відведену для нього функцію (роботу), виходячи з ієрархічної підлеглості організаційно-управлінській структури, яка діє практично в усіх агропідприємствах. Безпосереднє знаходження у виробничому середовищі, можливість ознайомлення з сучасними технологіями, методами, обладнанням формують у студента професійні знання та вміння, які базуються на засвоєнні вже досягнутих знань, що є актуальними на сьогоднішній день.

Слід визнати, що і навчальний процес у стінах університету в основному побудований на вирішенні таких теоретичних та практичних завдань, які мають шаблонні способи розв'язання, готові відповіді та зводяться до механічного розрахунку, які не потребують розмірковування. При навчанні професії вчать діям, послідовності дій, до формування професійних вмінь та навичок. Через такий вид навчання йде залучення до вже накопиченого досвіду, до вже відкритих закономірностей, до оволодіння опрацьованими прийомами, методами, технологіями.

У той же час, сучасне аграрне виробництво не є чимось застиглим, інерційним. Воно потребує постійного пошуку нових технічних інженерних рішень. Це обумовлено не тільки стрімким науково-технічним прогресом, а і більш жорсткими економічними, екологічними, соціальними реаліями.

Професія інженера переважно пов'язана з розумовою діяльністю: вмінням системно мислити, креативністю. Тому здатність самостійно ставити нові технічні задачі, розв'язувати завдання пошуку нових конструкторсько-технологічних рішень на рівні винаходів, що забезпечує інтенсифікацію виробництва у постійно мінливому середовищі, високу якість, економію ресурсів, екологічну безпеку, повинні стати основними напрямками підвищення якості підготовки випускників.

Також відомо, що інженерна діяльність вимагає вирішення технічних задач, які поділяються на виконавські та творчі. Виконавська задача розв'язується використанням вже відомих відпрацьованих алгоритмів, способів, засобів. На цьому, як вже зазначалось вище, і базуються курси дисциплін фахового спрямування. Метою вирішення творчої задачі є удосконалення технічного об'єкту застосуванням прогресивних технічних рішень, у тому числі – винаходів – невідомих раніше технічних рішень [2].

Найбільш перспективним для розвитку технічної творчості студентів в сучасній системі підготовки є курсове проектування. Але для цього необхідно суттєвим чином скорегувати спрямованість тематики і структури курсових робіт(проектів), що виконуються на випускних курсах з фахових дисциплін. Проектування слід здійснювати за індивідуальною тематикою, розпочинаючи з обґрунтування необхідності даної теми, її перспектив та завершуючи формулюванням технічного завдання на розробку перспективного технічного об'єкту, який є більш ефективним у порівнянні з існуючим.

Список використаних джерел: 1. Морозова Т.Ю. Погляд на освітні стандарти крізь призму компетентнісного підходу / Т.Ю. Морозова // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник / Науково-методичний центр вищої освіти МОН України. – К., 2005. – Вип. 46: Болонський процес в Україні. – Ч.2. – С.73-80. 2. Строїтелев І.О. Основи науково – технічної творчості /І.О. Строїтелев, В.В. Лебедев, І.Ф.Червоний. – Запоріжжя: Видавництво Запорізької державної інженерної академії, 2008. – 132с.

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ

Анотація. Представлено результати впровадження кредитно-модульної технології викладання хімії для студентів інженерних спеціальностей Луцького національного технічного університету. Наведено результати дослідження проблеми проектування цілей навчальної діяльності. За розробленою схемою можна якісно спланувати навчальний процес на рівні курсу, змістового модуля та конкретного заняття.

Ключові слова: педагогічна технологія, кредитно-модульна система, інноваційні методи.

У сучасній педагогічній науці достатньо розроблені різноманітні ідеї, теорії, концепції, моделі інноваційних педагогічних процесів, які однак недостатньо інтенсивно впроваджуються в реальній практиці виховання і навчання. Інновації в педагогіці обов'язково повинні передбачати проектування технологічного рівня реалізації педагогічної теорії. Технологічний підхід передбачає точне інструментальне керування навчальним процесом і гарантування досягнення поставлених цілей, цілісну систему професійної підготовки [1]. За офіційним формулюванням ЮНЕСКО, педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їхньої взаємодії, метою якої є оптимізація форм освіти.

Модульно-рейтингова технологія базується на мобільній модульній побудові змісту освіти, творчій персоналізованій самотійній пізнавальній діяльності викладачів і студентів як її суб'єктів, оновленому і збагаченому рейтинговому контролю знань, співробітництві і співтворчості усіх учасників навчально-виховного процесу [2; 3]. Рейтингова система передбачає визначення рівня оволодіння змісту навчального матеріалу з кожної навчальної теми чи змістового модуля дисципліни, оцінювання кожного виду діяльності студента.

Досвід запровадження модульно-рейтингової технології дає підстави стверджувати, що вона має переваги, обґрунтовані численними педагогами. Аналіз розглянутих досліджень, власного педагогічного досвіду, опитувань студентів та викладачів Луцького НТУ дозволив виокремити ряд переваг модульно-рейтингової технології:

- інтенсифікує процес навчання за рахунок чіткої структуризації навчального матеріалу, зменшується навантаження під час екзаменів та заліків;

- дозволяє отримувати об'єктивну та актуальну інформацію про успішність студента, отже викладач може оперативнo коригувати навчальний процес, а студент – вчасно ліквідувати прогалини у власних знаннях;

- прозорий, демократичний механізм оцінювання навчальних досягнень формує позитивну мотивацію, зменшує емоційну напруженість;

- стимулюється самостійність, ініціативність, відповідальність за результати навчання, творчість;

- студент зорієнтований на систематичну навчальну діяльність, самостійний науковий пошук, самоорганізацію та саморозвиток, що сприяє інтелектуальному розвитку особистості;

- можливість уникнути конфліктів, які часто виникають у результаті підсумкової перевірки знань на екзамені, покращує емоційний контакт між викладачем і студентами, формуються партнерські відносини.

Успіх впровадження будь-якої технології, на наше переконання, залежить від обґрунтованості поставлених цілей та ефективності обраних методів їх досягнення. Процес інтеріоризації цілі навчальної діяльності майбутніх будівельників (процес цілеформування) розпочинаємо із побудови дерева цілей. Виділяємо 4 рівні цілей: цілі формування професійної компетентності (навчальна діяльність у навчальному закладі певного ступеня); цілі даної дисципліни у рамках формування професійної компетентності; цілі навчального модуля; цілі теми, що входить до складу модуля (див. рис. 1).

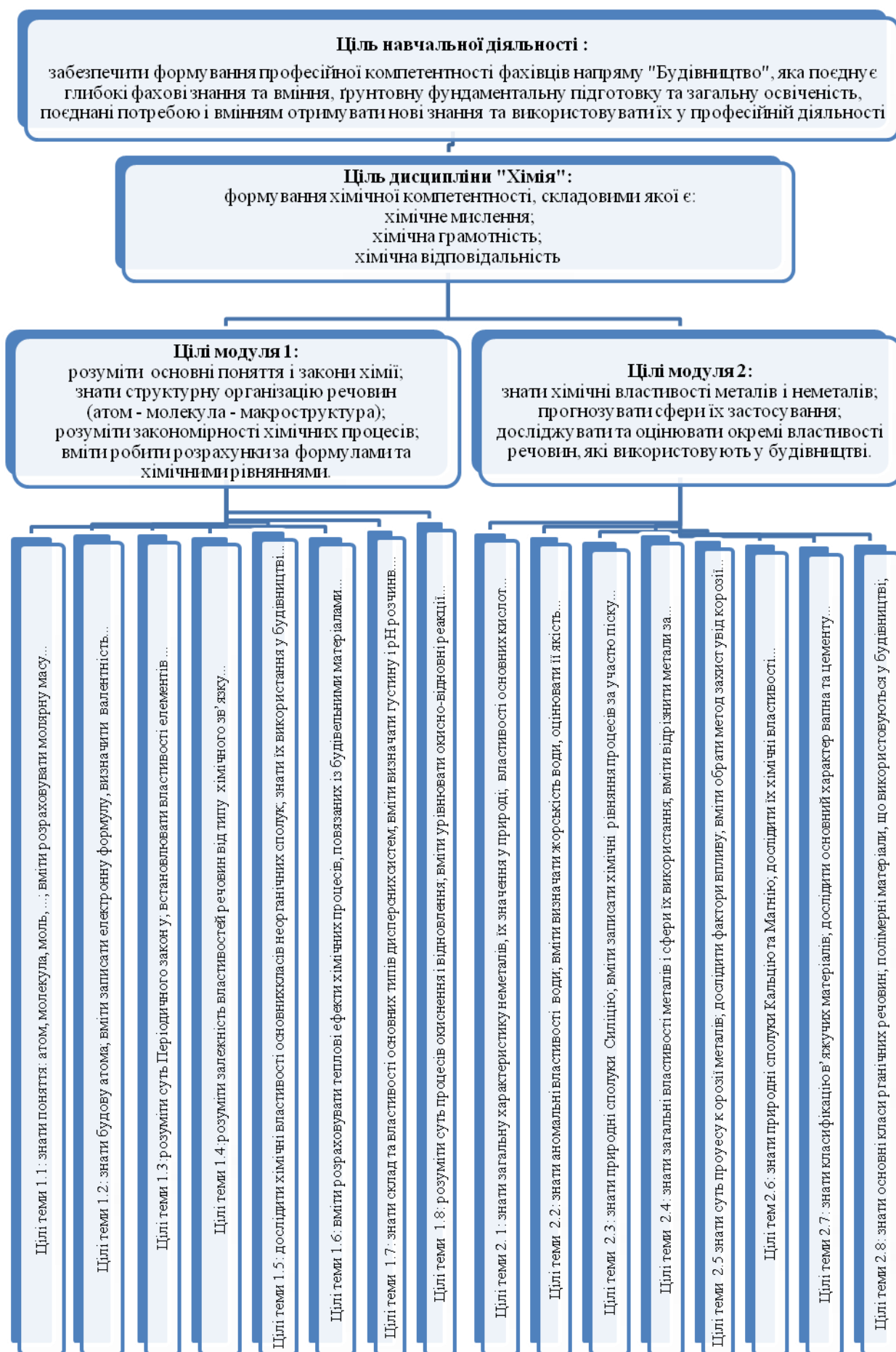

Рис. 1. Дерево цілей дисципліни «Хімія».

Цілі навчальної діяльності відображені у навчальній робочій програмі дисципліни, вони відображають мету кожного заняття у навчально-методичних матеріалах, які використовують студенти (методичні вказівки до лабораторних занять, до самостійної роботи, конспект лекцій тощо). Загальні дидактичні цілі доповнюємо дрібнішими і більш конкретними, які реалізуються в процесі навчальної діяльності і залежать від таких суб'єктивних чинників, як рівень знань студентів, особливості їх темпераменту, особливі потреби чи побажання та ін. Ефективність досягнення цілей буде проаналізована у наступних публікаціях.

Впровадження інноваційних технологій навчання – ознака сучасного освітнього процесу. Воно ґрунтується на аналізі новітніх досягнень вітчизняної та світової педагогіки та власного досвіду викладання, і є ефективним тоді, коли обидва фактори враховуються.

Список використаних джерел: 1. Дудко Л.А. Роль інноваційних педагогічних технологій у становленні конкурентноспроможних спеціалістів / Л. А. Дудко // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури. – 2004. – № 39. – С. 78–84. 2. Мордоус І. О. Модульно-рейтингова система як один із шляхів підвищення якості професійної підготовки [Електронний ресурс] / І. О. Мордоус // Образовательное пространство и индивидуальность: современная дидактика, задания диагностики, оценка качества образования: материалы конф. – Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/h30.html>. 3. Романишина Л. М. Система поетапного контролю навчальної діяльності студентів педагогічних університетів за модульно-рейтинговою технологією навчання з дисциплін природничого циклу: дис. д-ра пед. наук: 13.00.04 / Романишина Людмила Михайлівна. – К., 1997. – 417 с.

УДК 377.1

Дере́за О.О., к.т.н., доцент, Дереза С.В., ст. викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ВНЗ В КОНТЕКСТІ ЗБЛИЖЕННЯ НАВЧАННЯ З ВИРОБНИЦТВОМ

Анотація. Розглянуто значущість практичної підготовки майбутніх фахівців сільського господарства під час навчання у вищому навчальному

закладі. Аналізуються актуальні питання максимального приближення теоретичних знань, отриманих студентами під час навчання в університеті, до вимог роботодавців.

Ключові слова: вища освіта, навчальний заклад, ринок праці, роботодавець, теоретичні знання, практична підготовка, робочий семестр.

Система вищої освіти України зіткнулась з проблемами, пов'язаними з перехідним етапом розвитку: зниженням рівня якості, значним зниженням державного фінансування, недостатньою відповідністю освітніх послуг до потреб ринку праці тощо. Тому більше увага має приділятися необхідності підготовки висококваліфікованих кадрів відповідно до вимог ринку праці.

Як правило, роботодавці не залучені в процес розробки навчальних програм у вищому навчальному закладі. При цьому більшість з них розуміють, що саме від них вимагається додаткова підприємливість та зацікавленість у створенні тристоронніх партнерських проектів. А тому необхідно розробити механізми, які гарантують відповідність вищої освіти до потреб ринку. Для того, щоб ВНЗ могли гнучко реагувати на зміни, їм потрібно знаходитись у постійному діалозі з ринком праці, адже недостатня взаємодія з роботодавцями призводить до перенасичення кадрами, які на сьогодні не є в «попиті».

Якість вищої освіти, безумовно, є основою для створення єдиного простору вищої освіти незалежно від географічних кордонів. На Берлінській конференції міністрів освіти у 2003 році було наголошено, що згідно з принципами автономії навчальних закладів відповідальність за якість вищої освіти передусім лежить на кожному окремому навчальному закладі і, таким чином, забезпечується можливість перевірки системи навчання в національних рамках [1].

У Таврійському державному агротехнологічному університеті (ТДАТУ) створюються всі умови для розкриття потенціалу студентів та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці завдяки реалізації ідеї інтеграції навчання з виробництвом, запозиченої у кращих університетів світу і адаптованої до наших умов. Впровадження її в навчальний процес за схемою «студент – робітник – бакалавр, інженер, магістр» дозволить разом з ґрунтовними теоретичними знаннями надавати студентам повноцінну практичну підготовку, роблячи їх освіченими, здатними до оновлення знань та практичних навичок, професійно мобільними з швидкою адаптацією до

змін ринкових умов та виробничих відносин. На сьогодні це досягається за рахунок:

- надання студентам протягом перших років навчання у ВНЗ робітничих професій, які відповідають майбутнім інженерним спеціальностям;

- моніторингу ринку праці регіонів України, ґрунтового вивчення потреб та вимог роботодавців різних секторів економіки та сільського господарства щодо практичних навичок і знань фахівця нової формації;

- працевлаштування студентів на другому та третьому курсах на робочі місця підприємств, організацій та фірм різної форми власності для проходження робочих семестрів у визначені графіком навчального процесу терміни і у відповідності до їх робітничих професій та законодавства України про працю згідно з отриманими ними робітничими кваліфікаціями, які присвоюються після складання державного кваліфікаційного іспиту зі спеціальної робітничої підготовки;

- проведення переддипломної практики студентів у місцях їх ймовірного майбутнього працевлаштування;

- залучення роботодавців до реальної участі в обговоренні та формуванні навчальних планів і програм, здійснення ними аудиту отриманих студентами знань та практичних навичок через участь у державних екзаменаційних комісіях тощо.

Таким чином, можемо констатувати, що реалії сьогодення молодих спеціалістів в умовах, коли закінчилося централізоване сприяння їх практичній підготовці під час навчання та працевлаштуванню після закінчення ВНЗ, підтверджують змістовність вищенаведеного підходу до організації навчального процесу та виробничих відносин, який в кінцевому підсумку створює фахівця відповідно до вимог сучасного виробництва, а також передумови для завоювання ринку праці студентами і випускниками ТДАТУ.

Список використаних джерел: 1. Журавський В.С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В.С. Журавський, М.З. Згуровський. – К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2003. – 200 с.

Діордієв В.Т., д.т.н., професор, Кашкар'єв А.О., к.т.н., старший викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ SCADA-СИСТЕМИ TRACE MODE ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ АВТОМАТИЧНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В АПК

Анотація. Розглянуто графічний інтерфейс програмного забезпечення Trace Mode, наведено методуку використання у навчальному процесі при вивченні дисципліни «Автоматизація технологічних процесів в АПК».

Ключові слова: система автоматичного керування, автоматизація технологічного процесу, розробка, SCADA-система

Автоматизація технологічних процесів – це етап комплексної механізації, що характеризується мінімізацією впливу людського фактору шляхом передачею функцій управління технологічними процесами (ТП) автоматичним пристроям. При автоматизації ТП отримання, перетворення, передача і використання енергії, матеріалів і інформації виконуються автоматично за допомогою спеціальних технічних засобів і систем управління.

Тенденції сучасного сільськогосподарського виробництва полягають у постійному зростанні потужностей, підвищенні кількості і якості сільськогосподарських продуктів, прогресуючий дефіцит робочої сили, непопулярність монотонної і важкої фізичної ручної праці в рільництві і тваринництві [1, 2]. Найважливішим, а часто і єдиним засобом подолання цих протиріч між ними є комплексна механізація та автоматизація виробництва.

Питання комплексної автоматизації мають велике народногосподарське значення, тому що їх впровадження гарантує економічний ефект [2]. Так, комплексна автоматизація приготування кормів на потокових лініях знижує затрати праці в 4-5 разів і зменшує собівартість їх приготування на 30-50 % [1].

Дисципліна «Автоматичні системи управління технологічними процесами в АПК» (АСУ ТП в АПК) належить до дисциплін заключної теоретично-професійної та професійно-практичної підготовки (ТПП) бакалаврів, що дає студентам уявлення про структуру та принципи побудови автоматичних і автоматизованих систем керування ТП, охоплюючи у разі

необхідності деякі з основних напрямів науково-дослідних робіт зі створенням таких систем [1]. Базою для дисципліни є початкова теоретично-професійна та базова професійна підготовка: «Теоретичні основи автоматизації», «Електричні машини», «Контрольно-вимірювальні прилади з основами метрології», «Мікропроцесорна техніка», «Тваринництво», «Рослинництво» тощо.

Мета вивчення дисципліни є формування знань і практичних навичок з аналізу роботи та синтезу систем автоматичного управління, а також вивчення типових рішень з автоматизації основних технологічних процесів сільськогосподарських виробництв.

Для досягнення поставленої мети на кафедрі автоматизація сільськогосподарського виробництва ТДАТУ використовується крізна методика навчання, яка полягає в узгодженні робочої програми дисципліни з дисциплінами, які викладаються на Енергетичному факультеті за напрямом підготовки 6.100101 «Енергетика та електротехнічні системи в агропромисловому комплексі», курсовими проектами та обраними темами дипломних проектів.

Поставлена мета досягається за рахунок розробки інтерфейсу оператора АСК ТП з використанням безкоштовної версії редактора Trace Mode (TM) [3, 4]. Даний редактор дозволяє реалізувати основні принципи проектування SCADA-систем з функціями MES.

Розглянемо будь-який ТП, який ведеться на ділянках термічної обробки рідких компонентів. Можна зазначити, що даним ділянкам може відповідати велика кількість ТП в АПК, починаючи з пастеризації та закінчуючи охолодженням. Отже, студент повинен навчитись абстрактному сприйняттю сучасного інструментарію, що дозволяє оцінити гнучкість та універсальність сучасних методів проектування та використання технічних засобів.

Технічне завдання на розробку АСК, яке отримує кожен студент, полягає у побудові системи контролю і управління ТП з урахуванням наявних точок контролю, виконавчих механізмів і апаратних засобів.

Проілюструємо створення системи автоматизації шляхом проектування «від шаблонів», тобто створюватимемо інформаційну базу проекту – канали по аргументах шаблонів екранів і програм, що розробляються, доповнюючи основний підхід методами автопобудови і скріплення каналів у вузлах проекту редактора TM. Використовуємо стандартною бібліотекою графічних компонентів. Залежно від редакції використовуваного інтегрованого

середовища розробки – базовою або професійною, кількість графічних об'єктів в бібліотеці різна. У вкладці Шаблони_екранов, створюється компонент Екран#1, який можна перейменувати за вимогою проекту. На створених екранах відображатимуться технологічні параметри відповідної ділянки ТП. Використовуючи графічні елементи ТМ, екрани, що представляються для ТП термічної обробки матимуть вигляд зручний для сприйняття (рис. 1). Розділення їх за етапами ТП дозволяє акцентувати увагу оператора на значущих подіях, що знижує інформаційну насиченість екранів.

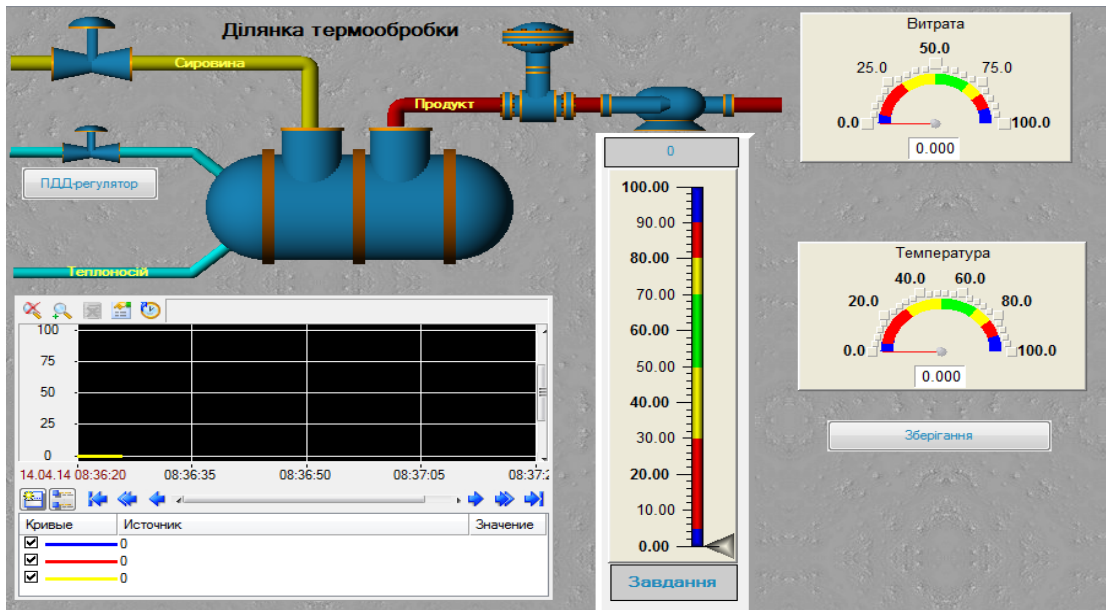

Рис. 1. Графічні екрани технологічного процесу термічної обробки

Для імітації впливів збурення та керування керуючими впливами використовується стандартні мови програмування. ТМ має можливість скріплення аргументів шаблонів для виводу на екран результату роботи програми без створення додаткового каналу. Вибір мови програмування простий. У вузлі RTM_1 створюється компонент Програма або у Шаблони_программ.

Виділенням ЛК в дереві шаблону Програма#1 рядка Аргументи виклинемо табличний редактор аргументів, в якому ініціалізуються операнди програми з вказівкою їх типів, атрибутів та початкових значень.

У дереві шаблонів у рядку Програма#1 і в діалозі Вибір мови вибирається мова програмування, які відповідають стандарту Міжнародної-електротехнічної комісії ІЕС 61131-3 «Мови програмування» (табл. 1) [4, 5]. Використання стандартних мов програмування скорочує час розробки прикладної програми завдяки великій бібліотеці функціональних блоків.

На кафедрі розроблено цикл лабораторних робіт, які мають на меті

ознайомлення студентів з основами роботи та базовими прийомами обробки даних засобами Trace Mode. Студенти самостійно вирішують, що їм потрібно занотувати виходячи з власного рівня обізнаності з прийомами роботи ТМ. По закінченню виконання певного етапу робіт студент обов'язково показує викладачу результат роботи. Захист з лабораторної роботи полягає у оцінці виконаного матеріалу за одну пару: 60%, 75% та більше 90%.

Таблиця 1

Мови програмування для програмованих логічних контролерів

Англійська	Українська	Опис мови програмування
IL Instruction List	Список інструкцій	Текстова мова. Апаратно-незалежна низькорівнева асемблерна мова.
LD Ladder Diagram	Релейно-контактні схеми	Графічна мова. Програмна реалізація електричних схем на базі електромагнітних реле.
FBD Function Block Diagram	Функціональні блокові діаграми	Графічна мова. Функціональний блок виражає деяку підпрограму. Кожен ФБ має входи і виходи. Програма створюється шляхом з'єднання ФБ.
SFC Sequential Function Chart	Послідовні функціональні діаграми	Графічна високорівнева мова. Створений на базі математичного апарату мереж Петрі. Описує послідовність станів і умов переходів.
ST Structured Text	Структурований текст	Текстова Паскале-подібна мова програмування

Робочою програмою дисципліни АСУ ТП передбачене самостійне індивідуальне домашнє завдання, тема якого обирається відповідно до тематики дипломного проектування. Згідно завдання, студент детально розглядає певний технологічний процес за такими питаннями: опис технологічного процесу; складання схеми автоматизації функціональної; вибір та обґрунтування структурної схеми управління; вибір технічних засобів автоматизації; розробка блок-схеми алгоритму функціонування АСУ ТП; розробка людино-машинного інтерфейсу з модельованими каналами (логічно-завершує робочу програму дисципліни).

Використання редактора Trace Mode при навчанні дисципліни АСУ ТП в АПК дозволяє реалізувати кризу підготовку фахівців на основі

міжнародних стандартів розробки автоматичних та автоматизованих систем керування. Такий підхід забезпечує наочність етапів проектування АСУ, цілісність сприйняття та проблематику дисципліни та системність навчання.

Список використаних джерел: 1. Діордієв В.Т. Робоча програма навчальної дисципліни Автоматичні системи управління технологічними процесами в АПК для студентів на напрямом підготовки 6.100101 «Енергетика та електротехнічні системи в агропромисловому комплексі» / В.Т. Діордієв. – Мелітополь: ТДАТУ, – 2013. – 15 с. 2. Мірошник В.О. Робоча програма навчальної дисципліни Автоматизація технологічних процесів для студентів на напрямом підготовки 6.100101 «Енергетика та електротехнічні системи в агропромисловому комплексі» / В.О. Мірошник. – К.: НУБіП, – 2013. – 15 с. 3. Офіційна сторінка AdAstra Research Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adastra.ru>. 4. Руководство пользователя. Trace Mode 6 / Том 2. 11-е издание. – М.: AdAstra Research Group. – 2008. – 517 с. 5. Трегуб В.Г. Основи комп'ютерно-інтегрованого керування / В.Г. Трегуб: навч. посіб. – К.: НУХТ, 2005. – 191 с.

УДК 378.147:631

Єременко О.А., к.с.г.н., доцент, Покопцева Л.А., к.с.г.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ ФАХІВЦЯ З АГРОНОМІЇ

Анотація. Становлення майбутнього агронома дедалі більше залежить від формування професійно значущих якостей у поєднанні з оволодінням науковими фаховими знаннями, уміннями та навичками, необхідними для виконання професійних обов'язків. У зв'язку з цим особливого значення набуває підготовка фахівця агропромислового комплексу на засадах компетентнісного підходу.

Ключові слова: студенти, практична підготовка, навчальний процес, уміння, навички, компетентність, сільськогосподарське виробництво.

Головною проблемою підготовки фахівців аграрного сектору є однобічність в організації навчального процесу. Основна увага приділяється

професійним знанням й умінням студента, проте практична підготовка здійснюється на недостатньому рівні. Сьогодні такий підхід не відповідає нагальним потребам українського суспільства та специфіці функціонування аграрного виробництва, яким потрібен компетентний фахівець, готовий і здатний до швидкої адаптації у мінливих умовах професійної діяльності, спроможний практично реалізовувати фахові функції [11].

Таким чином, професійна компетентність особистості характеризується зміною ставлення до себе, як до суб'єкта професійної діяльності та до самої діяльності.

Сьогодення потребує глибокого переосмислення поняття професійної компетентності, під яким розуміємо високу ерудицію, вміння на високому професійному рівні виконувати різні задачі діяльності, володіння професійними навичками тощо. Це вимагає тісної інтеграції у свідомості студента фахових знань, умінь, навичок [1,3,5].

Отже, актуальність теми зумовлена наступними моментами:

- невідповідність між замовленням суспільства на кваліфікованих фахівців з агрономії та їхньої підготовки у сучасній системі аграрної освіти;
- необхідність модернізації освіти на засадах компетентнісного підходу і недосконалою побудовою освітнього процесу у ВНЗ аграрного профілю;
- вимогами до знань та умінь майбутнього агронома і недостатньою увагою до формування його професійних якостей.

Основною умовою успіху в роботі з будь-якої спеціальності є знання, вміння швидко і правильно вирішувати практичні питання [8].

Практика студентів є обов'язковою складовою навчального процесу і спрямована на закріплення знань, отриманих під час теоретичного навчання, набуття і удосконалення умінь, навичок і компетентностей, визначених освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ОКХ) підготовки фахівців напряму «Агрономія».

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами і формами організації праці, формування у студентів, на базі одержаних ними у навчальному закладі знань, професійних умінь, навичок і компетентностей, необхідних для прийняття самостійних рішень у реальних ринкових умовах, виховання у майбутніх фахівців потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності [9].

Зміст практики, види та її обсяг визначається освітньо-професійними програмами (ОПП), навчальними планами і програмами навчальних дисциплін відповідно до розробленого Міністерством освіти і науки України «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України». При цьому їх реалізація може бути у вигляді будь-яких форм занять, які несуть прикладний практичний характер, консультацій, курсового і дипломного проектування, екскурсій і практикумів.

Вищі навчальні заклади Міністерства аграрної політики та продовольства України відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» та наскрізної програми практик розробляють та затверджують нормативні матеріали, що регламентують організацію робочих програм практики студентів з урахуванням специфіки їх підготовки [6].

Від молодих фахівців, що починають працювати на виробництві, в першу чергу вимагаються широкі й глибокі професійні знання. Головним агрономам господарств необхідні також знання загальних питань суміжних сільськогосподарських спеціальностей: механізації і автоматизації сільського господарства, зоотехнії, економіки, менеджменту, маркетингу, бухгалтерського обліку, інформатики тощо. Вивчення основ цих знань передбачено навчальною програмою підготовки фахівців у ВНЗ. Необхідно постійно поповнювати і поглиблювати свої професійні знання, систематично стежити за потоком нової інформації, детально опрацьовувати книги, статті, повідомлення, що стосуються вдосконалення технології вирощування сільськогосподарських культур, організації і економіки виробництва тощо [7].

Компетентність в агрономії визначається не тільки широтою і глибиною теоретичних знань, але й всебічними виробничими навичками, які студент отримує при проходженні виробничої практики на третьому курсі. Невід'ємною складовою успіху в землеробстві є об'єктивні дані про місцезнаходження господарства, спеціалізацію, рельєф території, віддаленість від промислових об'єктів, залізничних станцій та великих міст, керівні кадри різного рівня, безпосередніх виконавців виробничих робіт, а також знання ґрунтово-кліматичних особливостей, матеріально-технічної бази, трудових ресурсів, земельних угідь і їх трансформації, потреби господарства в продукції рослинництва тощо. Тому кожний фахівець повинен прагнути швидше і глибше вивчити план землекористування, склад сільськогосподарських угідь, структуру посівних площ, урожайність,

організацію використання орних земель, ґрунтові карти, Книгу історії полів господарства та ін. [10].

В процесі навчання у вищих навчальних закладах агрономи одержують практичну підготовку на тракторах, автомобілях і спеціальній сільськогосподарській техніці. Проте вивчення техніки проводиться на молодших курсах, тому на виробництві вони нерідко зустрічаються з новішою технікою, яку слід освоювати самостійно. У становленні будь-якого фахівця дуже важливе значення належить досвіду - опробуванню і закріпленню своїх знань, виробленню практичних умінь, свого власного підходу і відношення до роботи, постійного вдосконалення методу і стилю у вирішенні технологічних, організаційних і соціально-психологічних питань [4].

У сільському господарстві кожен рік має свої істотні особливості. Проте, багато агрономів на другий рік роботи вже відчують себе цілком підготовленими до вирішення складних виробничих проблем. Усі студенти, за дуже скрутного положення, знають, до кого звернутися за порадою чи допомогою, через які інстанції треба добиватися надійного і швидкого вирішення.

Придбання досвіду, виробничої передбачливості та інтуїції залежить не тільки від тривалості роботи, але й від особистих якостей агронома, його відношення до своєї праці. Пройшовши практичну підготовку у господарстві, студенти сміливо беруться за виконання досить складних виробничих завдань, проявляючи при цьому і організаторські здібності, і потім успішно працюють головними агрономами господарства. Агрономічний досвід дозволяє їм більш об'єктивно оцінювати виробничу обстановку, всі поточні, а також і перспективні справи, що передбачаються. У них виробляється більш чітке уявлення про те, що вимагає негайного вирішення, а що можна відкласти на більш пізній термін, кому і які дати доручення [2].

Для студентів-практикантів дуже небезпечно втратити віру в свої сили, ініціативу в роботі, бажання трудитися, прагнення до постійного зростання. Тому, з боку викладачів відбувається постійний контроль та допомога у вирішенні важких агрономічних завдань [2,4,5].

Система вищої аграрної сільськогосподарської освіти в Україні спрямована на підготовку фахівців, що уміють творчо мислити, самостійно ставити і вирішувати агрономічні завдання, набувати нових знань, перевіряти ефективність окремих агротехнічних заходів і рекомендацій в методично правильно поставлених польових дослідах через практичну підготовку фахівців [6].

Узагальнюючи наведене вище, можна зробити наступні висновки:

1. З огляду літератури встановлено, що співіснування України в системі світової економіки в умовах подальшої глобалізації суспільства неможливе без успішного аграрного виробництва як в межах самої країни, так і за її кордоном, оскільки на аграрний сектор впливає багато чинників.

2. Теорія та практика аграрної освіти дозволили зробити висновок про необхідність забезпечення високого рівня децентралізації та широкого делегування повноважень з метою максимальної ефективності сільгосп підприємства, що вимагає від майбутнього агронома сформованості відповідних професійних компетенцій.

3. У процесі пошукової роботи виявлено актуальні питання, що потребують подальшого вивчення, зокрема: розробка, обґрунтування, науково-методичне забезпечення і реалізація програм підготовки магістрів дослідного спрямування; дослідження мотивації професійної діяльності, адаптації молодого фахівця у професійному середовищі.

Список використаних джерел: 1. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании: А.Г. Бермус // Интернет-журнал „Ейдос”. – 2005. – 10 сентября. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>. 2. Бех І.Д. Виховання сучасної вузівської молоді / І.Д. Бех // Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи: зб. наук. праць. – К.: Знання. – 2000. – 520 с. 3. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування: [Електронний ресурс] / Н.М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: "К.І.С.", 2004. – С.47-52. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/en_33582maket_competence_eng_ost.pdf. 4. Бондар М.М. Розвивальне навчання майбутніх аграрників засобами загальноінженерних дисциплін: моногр. / М.М. Бондар. – Ніжин: АСПЕКТ – Поліграф, 2007. – 240 с. 5. Галус О.М. Деякі аспекти професійної адаптації студентів вузу в контексті концепції неперервної освіти / О.М. Галус // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 25. – С. 31-34. 6. Гончаренко С.У. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Фероренко [та ін.]; за ред. С.У. Гончаренка – К.: Вища школа, 2003. – 323 с. 7. Заболоцька О.С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз: [Електронний ресурс] / О.С. Заболоцька // Вісник Житомирського державного університету. – 2008. –

Вип. 40: Педагогічні науки. – С. 63-68. — Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/2473/1/63-68.pdf>. 8. Іщенко Т.Д. Фахове навчання в системі безперервної аграрної освіти / Т.Д. Іщенко. – К.: Аграрна освіта, 2000. – 242 с. 9. Наскрізна програма практик студентів та методика їх організації для підготовки фахівців напряму 6.090101 «Агрономія»: Навчально-методичний посібник / [Каленська С.М., Дмитришак М.Я., Іванюк М.Ф та ін.]. – К.: Аграрна освіта, 2011. – 189 с. 10. Тверезовська Н.Т., Штангей С.В. Компетентнісний підхід як складова професійного становлення майбутніх агрономів / Н.Т.Тверезовська, С.В.Штангей // Педагогічний альманах: зб. наук. праць. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – Вип. 14. – С. 109-114. 11. Штангей С.В. Визначення критеріїв і показників формування професійної компетентності майбутніх агрономів / С.В. Штангей // Педагогічні науки: зб. наук. праць Житомирського державного університету. - 2008. – Вип. 40. – С. 94-101.

УДК 378.141

Захарченко О.Г., викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЛЕКЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Визначаються переваги інтерактивних лекцій від традиційних. Обґрунтовується необхідність використання робочого зошиту для лекційних занять.

Ключові слова: інтерактивна лекція, робочий зошит.

З точки зору наукової, психологічної літератури традиційні лекційні заняття передбачають пасивне сприйняття інформації, тобто студент отримує готові думки без можливості самостійного пошуку. Але за допомогою лекцій досягається можливість системного вивчення дисципліни, його науковий рівень, позитивний особистісний вплив викладача на поведінку і мислення студентів. Отже, використовуючи лекційні заняття в навчальних курсах, особливо при вивченні теоретичних дисциплін необхідним є використання сучасних видів та прийомів проведення таких занять. Це може бути: бінарна

лекція, лекція-конференція, лекція-диспут, лекція-візуалізація, лекція з використанням мультимедійних технологій, інтерактивна лекція та інші.

Інтерактивна лекція – це лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку. Можлива як за допомогою звичайних вербальних (словесних) засобів, так і за допомогою технічних засобів навчання у спеціально обладнаних аудиторіях. Взагалі при підготовці і проведенні інтерактивних лекцій бажано використовувати методичні рекомендації по вивченню теми, щоб аудиторія, готуючись до цього заняття, виписала до зошитів визначення, найбільш важливу інформацію. Лектор же з'ясовує, наскільки зрозуміло те, що опрацьовувалося самостійно, і коментує найбільш складні місця. При використанні інтерактивних лекцій з теоретичних економічних дисциплін бажано використовувати друковані лекційні робочі зошити.

Лекційний робочий зошит містить в собі всі теми дисципліни згідно робочої програми, за кожною темою визначена мета та план лекції, а також основні схеми та деякі категорії, формули. В робочому зошиті передбачено завдання на доповнення (категорії, схеми, графіки), які студент повинен робити в ході лекції, завдання на знаходження неточностей та помилок. Ці практичні завдання передбачені в лекції найчастіше після 30 хвилин прослуховування. В кінці теми визначено місце для підсумків. За заповнений зошит студент отримує бали. Матеріал робочого зошиту дає змогу студенту попередньо ознайомитися з ключовими питаннями теми.

В процесі викладання обов'язково в кінці кожного змістовного блоку викладач ставить запитання на перевірку сприйняття аудиторією інформації. Питання з відповідями «так» чи «ні» найпростіші, але за допомогою голосування лектор відразу визначає відсоток сприйняття інформації. Такі заходи дозволяють індивіалізувати навчальний процес в умовах групового навчання.

Необхідно передбачити в кінці лекції відповідь студентів на наступні запитання:

- Яка частина лекції найбільш складна для сприйняття?
- Які аспекти теми залишились поза увагою?
- Яка інформація на вашу думку зайва?

Це викладачу дасть змогу скоординувати своє подальше викладання як лекцій так і семінарських занять.

Існує достатня кількість прийомів та методик проведення інтерактивних лекцій які дають змогу студентам вивчати і засвоювати складну економічну інформацію більш ефективно.

Отже, впровадження в навчальний процес інтерактивних лекцій з використанням робочих зошитів дає ряд переваг:

- студенти активно включені в процес;
- перевіряється рівень засвоєння матеріалу;
- найбільш складні аспекти теми детальніше розглядаються;
- проводиться оцінювання роботи студента.

Таким чином, використання інтерактивних лекцій з використанням робочого зошита при викладанні економічних дисциплін підвищує не лише зацікавленість студентів, а рівень сприйняття теоретичного матеріалу.

Список використаних джерел: 1. Комар О.А. Інтерактивна лекція як форма ознайомлення з інтерактивними технологіями у внз. [Електронний ресурс] / Інституційний депозитарій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини – Режим доступу: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/itstream/6789/380/1/interaktivna_lekcija.pdf
2. Сусь Б.А. Інтерактивна лекція як спосіб активізації самостійної розумової діяльності студентів у вищих технічних закладах освіти. [Електронний ресурс] / Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Філософія. Психологія. Педагогіка – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2006-1/09_Sus.pdf

УДК 519.816

Зінов'єва О.Г. ст.викл.,
Таврійський державний агротехнологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ»

Анотація. В роботі розглядається методика організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Теорія прийняття рішень».

Ключові слова: Самостійна робота, прийняття рішень, індивідуальні завдання.

В сучасному інформаційному суспільстві в умовах все більш зростаючого потоку інформації найбільшу увагу слід приділяти не кількості придбаних знань та навичок, а здатність студентів до самостійного придбання нових знань. Самостійна робота студента є однією з найважливіших складових процесу навчання, в ході якої відбувається формування навиків, вмінь та знань, що надалі дозволяє забезпечувати засвоєння студентами учбового матеріалу, допомагаючи вирішувати технічні і науково-практичні задачі. Метою самостійної роботи є навчити студента осмислено та самостійно працювати спочатку з учбовим матеріалом, а далі з науковою інформацією, привити вміння в подальшому постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Найбільшу актуальність самостійне навчання набуває при вивченні спеціальних дисциплін.

Дисципліна «Теорія прийняття рішень» вивчається студентами 4 курсу напряму підготовки «Комп'ютерні науки». До цього студенти вже повинні мати початкові навички самостійної роботи, але оскільки 4 курс є випускаючим курсом ОКР Бакалавр, то на самостійну роботу студентам відводиться велика частина часу.

Основними цілями самостійної роботи в рамках дисципліни «Теорія прийняття рішень» є:

- засвоєння додаткового учбового матеріалу
- придбання студентами навичок самостійного вивчення наукової та учбової літератури;
- розвиток аналітичного мислення;
- застосування вивченого матеріалу для написання дипломної роботи

Самостійна робота студентів по вивченню дисципліни «Теорія прийняття рішень» включає наступні види робіт:

- вивчення матеріалу, що викладається на лекції;
- вивчення матеріалу, що виноситься на лабораторні заняття;
- позааудиторне вивчення матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення;
- виконання індивідуальних самостійних робіт.

Серед різних форм самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Теорія прийняття рішень» було обране виконання індивідуальних самостійних завдань, як під час аудиторних занять, так і поза

аудиторією. На кожному занятті студенти виконують завдання за темою, що вивчається на занятті, за індивідуальним варіантом.

Теорія прийняття рішень включає в себе широке коло теоретичних та прикладних методів побудови та розробки математичних методів та моделей прийняття рішень в різних ситуаціях. Тому студенти самостійно проробляють ситуаційні задачі, пов'язані з конкретними виробничими проблемами, та реалізацію їх в різних умовах. Це сприяє більш творчому підходу до розв'язання поставлених проблем.

Виконання самостійної роботи на заняттях з перевіркою результатів викладачем привчає студентів правильно розв'язувати задачі по вибору рішень, більш глибоко засвоїти наданий матеріал. За результатом самостійного розв'язку студент отримує оцінку за кожне заняття.

Іншою формою самостійної роботи при вивченні дисципліни «Теорія прийняття рішень» є позааудиторна самостійна робота, яка включає в себе виконання індивідуальних самостійних завдань по розв'язанню задач прийняття рішень. Теми, що виносяться на виконання цього виду самостійної роботи, не проробляються під час аудиторних занять, студенти повинні розібрати їх самостійно.

Зміст дисципліни «Теорія прийняття рішень» ділиться на два змістових модулі. Перший включає в себе задачі по прийняттю рішень в умовах визначеності, другий – прийняття рішень в умовах невизначеності, ризику та нечіткої інформації. За кожним модулем видається індивідуальне завдання. Оскільки математичні методи задач прийняття рішень є досить громіздкими в обчисленнях, при виконанні індивідуальної самостійної роботи студенти повинні використовувати різні програмні пакети, що також сприяє більш творчому підходу до розв'язання цих задач. Результати виконання цих завдань підвищує рейтингову оцінку в кінці семестру.

Таким чином, правильно спланована, та добре організована самостійна робота студентів є найважливішою умовою в досягненні високих результатів навчання

Список використаних джерел: 1. Сараев А.Д., Щербина О.А. Системный анализ и современные информационные технологии //Труды Крымской Академии наук. – Симферополь: СОНАТ, 2006. 2. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів// Рідна школа, 2006, №5, С. 68-70.

Іванова І.Є., к.с.г.н., доцент, Колесніков М.О., к.с.г.н., доцент,
Фазилова Е.С., асистент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ЗМІСТ, НАПРЯМИ, ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КУРАТОРА ЗІ СТУДЕНТАМИ СУЧАСНОГО ВНЗ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОЇ СИСТЕМИ

Анотація. Окреслено зміст, концептуальні напрями та форми виховної роботи куратора зі студентською молоддю згідно до головної мети національного виховання та проаналізовано їх роль у системі формування фахівця аграрного напрямку в умовах Болонського процесу.

Ключові слова: форми виховання, зміст виховання, особистість, культура спілкування, Болонський процес.

В умовах сьогодення студентська молодь з високою духовністю та позитивним психологічним кліматом оточуючого середовища має більше потенційних можливостей для формування фахівця високого рівня будь якої сфери. Саме тому формування всебічно розвиненої особистості майбутнього професіонала АПК в межах сучасного ВНЗ аграрного напрямку є основною метою виховання, що реалізується в межах державної національної програми «Освіта(Україна ХХІ століття)».

Майбутнє нашого народу залежатиме від змісту цінностей, які закладають орієнтири молодих людей, та від того, якою мірою духовність стане основою їх життя. Зміст виховання зумовлюється потребами суспільно-економічного розвитку. Зміст виховання – це система морально-духовних, інтелектуальних, трудових, фізичних та естетичних якостей, переконань, умінь і навичок, які спрямовані на досягнення основної мети виховання – формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Освітня й виховна діяльність навчального закладу – знаходиться у тісному взаємозв'язку, доповнюючи і збагачуючи одна одну.

У системі професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах має продовжуватися процес реалізації вимог програми виховання всебічно розвиненої особистості. У виховній роботі зі студентською молоддю куратору варто використовувати різні форми: безпосередню навчальну, виробничу діяльність, участь у громадських справах, поводження

у побуті. Куратор-педагог своєю особистістю впливає на формування у студентів певних компонентів загальнолюдської і професійної культури – це той духовний капітал педагога, який є живильним джерелом виховання студентів.

Значне місце в системі формування всебічно розвиненої особистості студента мають займати позааудиторні форми виховання: діяльність наукових гуртків, творчих студій, конференцій, дискусійних клубів, зустрічі з письменниками, художниками, акторами; екскурсії, походи та ін. Усі студенти академічної групи на добровільних засадах мають бути охоплені різними формами і видами діяльності поза межами суто навчальної роботи, виходячи із необхідності задоволення їхніх індивідуальних потреб, які є джерелом формування мотивів діяльності особистості.

У ВНЗ мають створюватися оптимальні умови для задоволення різноманітних суспільно позитивних і корисних потреб молодшої людини. Якщо цього не робити, то вона задовольняє їх за межами прийнятної культури, вдаючись до сурогатів, аморальних засобів. Завдання куратора полягає в розкритті перед студентом широкого спектра варіантів у прийнятті рішень, поведінці; у допомозі зорієнтуватися, який вибір є найкращим, яка лінія поведінки відповідає суспільним нормам. Приймати рішення студент має самостійно, хоч куратор і не повинен приховувати свого ставлення до оцінки цього рішення.

Важливе місце у системі виховання студентської молоді займають засоби виховання, надбання матеріальної і духовної культури (художня і наукова література, засоби масової інформації, предмети образотворчого мистецтва, кіно, театр), форми і види виховної роботи (збори, конференції, ігри, спортивна діяльність та ін.), які використовуються у процесі виховної роботи.

У процесі виховної роботи часто виникає проблема з засобами впливу, які негативно діють на особистість молодшої людини: низькопробні фільми, телевізійні передачі, гірші зразки явищ масової культури, негідна поведінка окремих людей та ін. Ізолювати людину від засобів впливу, що мають негативний вплив практично неможливо. Тому вихід в тому, щоб куратору, по-перше, формувати у кожній особистості якомога раніше стійкі переконання в доцільності діяти відповідно до раціональних моральних норм, які б чинили опір, несприйняття негативних впливів; по-друге, стосовно конкретних негативних дій формувати критичне ставлення до них.

Немає єдиної думки щодо необхідності спеціальної виховної роботи зі студентами. Тут панує широкий спектр підходів – від категоричного заперечення аж до введення посад вихователів у студентських гуртожитках. Істина, як і в більшості випадків, знаходиться на перетині крайніх підходів: не треба нав'язувати студентові примусове формування у нього рис і якостей, які є доцільними з погляду суб'єктів виховання (викладача, ВНЗ, держави). Важливо створити такі умови для соціалізації, самостановлення, саморозвитку студента, за яких у нього б вироблялися позитивні, затребувані суспільством якості, риси, здатності. Необхідно створювати таку атмосферу в студентському середовищі, так надавати ненав'язливу дружню допомогу, впливати на дії і психіку, щоб у студентів формувалися потрібні в першу чергу їм особистісні якості й властивості: об'єктивна самооцінка, уміння ладити з оточуючими, почуття відповідальності й обов'язку, порядність, свідоме ставлення до навчання тощо.

Список використаних джерел: 1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1997.-304с. 2. Перспективні освітні технології / За ред. Г.С. Сизоненко. – К., 2000. – 560с. 3. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2007. – 367 с.

УДК 378.147:54

Іванова І.Є., к.с.г.н., доцент, Кулаєва М.В., асистент
Таврійський державний агротехнологічний університет

МЕТОДИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КУРАТОРА ЗІ СТУДЕНТАМИ СУЧАСНОГО ВНЗ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОЇ СИСТЕМИ

Анотація. Окреслені концептуальні методи виховної роботи куратора зі студентською молоддю згідно у системі формування фахівця аграрного напрямку в умовах Болонського процесу.

Ключові слова: методи виховання, особистість, культура спілкування, структура методів виховання, Болонський процес.

"Головна мета національного виховання, – зазначено в Державній національній програмі "Освіта", – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральності, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури".

На підставі вищенаведеного формування всебічно розвиненої особистості студента в межах сучасного ВНЗ аграрного напрямку є основною метою виховання, що реалізується в межах державної національної програми «Освіта(Україна ХХІ століття)».

Займаючись такою складною сферою діяльності як виховання, потрібно мати конкретну програму [1, 2, 3]. А.С. Макаренко писав: "Я під цілями виховання розумію програму людської особи, проблему людського характеру, причому в поняття характеру я вкладаю весь зміст особистості, тобто і характер зовнішніх проявів, і внутрішньої переконаності, і політичне виховання, і знання, геть усю картину людської особи; я вважаю, що ми, педагоги, повинні мати таку програму людської особи, до якої ми повинні прагнути".

Процес виховання має характер наступності й неперервності. Тому наступні покоління повинні використовувати духовні надбання попередніх, багатство загальнолюдських і національних морально-духовних вартостей. Але основний зміст виховання має базуватися на національних засадах [2, 3].

Виховання студентів не є відокремленою ділянкою впливу на особистість. Воно діалектично пов'язане з усією системою виховання людини. Тому у цій діяльності необхідно використовувати загальнопедагогічні методи виховання. Метод виховання – це спосіб впливу вихователя на свідомість, волю і поведінку вихованця з метою формування у нього бажаних якостей, всебічного гармонійного розвитку особистості. Куратор-педагог має володіти значним спектром методу виховання, глибоко розуміти психолого-педагогічні засади кожного методу і виявляти педагогічну мудрість та майстерність при застосуванні того чи того методу щодо конкретної особистості, зважаючи на реальні обставини.

Загальні методи виховання традиційно класифікуються залежно від їх функціональної спрямованості. На цій основі виділяють такі три групи методів: формування світогляду й духовно-аксіологічних орієнтацій; методи

організації діяльності і формування поведінки; методи стимулювання та коригування поведінки і діяльності особистості. У цілому структуру методів виховання можна змоделювати за такою схемою (рис. 1).

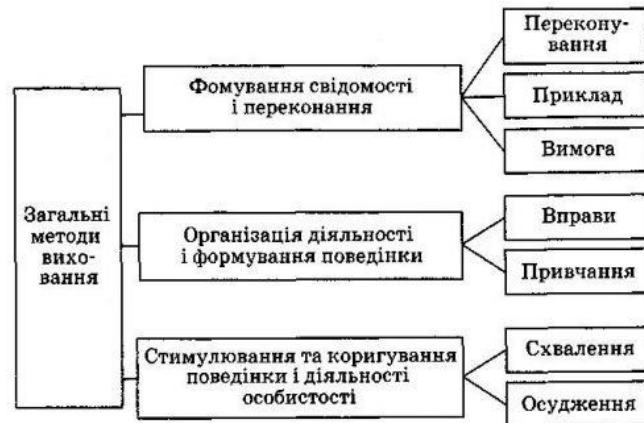

Рис.1. Структура методів виховання

У радянській педагогіці діяв так званий виховний метод "вибуху". У педагогічний обіг його ввів А.С. Макаренко. "Під вибухом, – писав він, я зовсім не розумію такого положення, щоб під людину підкласти динаміт, підпалити і самому тікати, не чекаючи, поки людина злетить у повітря. Я маю на увазі раптову дію, яка перевертає всі бажання людини, всі її прагнення". У гуманістичному суспільстві, в державі, яка намагається збудувати відкрите, демократичне, громадянське суспільство, де найвищою цінністю і самоціллю є Людина, цей метод, на нашу думку, є недоцільним і неприйнятним.

У процесі виховання не буває однакових ситуацій і стандартних підходів до використання тих чи тих методів. Багато тут залежить від знань, таланту, досвіду і творчості вихователя. Тому слушною залишається думка А.С. Макаренка: "...Ніякого засобу не можна розглядати відокремлено від системи. Ніякого засобу взагалі, хоч би який ви взяли, не можна визнати ні добрим, ні поганим, якщо ми розглядатимемо його окремо від інших засобів, від цілої системи, від цілого комплексу впливів".[1]

Список використаних джерел: 1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1997. – 304с. 2. Перспективні освітні технології / За ред. Г.С. Сизоненко. – К., 2000. – 560с. 3. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець.- Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2007. – 367 с.

Идрисова Н.А., аспирант

Мелитопольский государственный педагогический университет им. Б. Хмельницкого

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

Аннотация. Рассматривается формирование педагогических компетенций здорового образа жизни в условиях реформирования украинской системы образования.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, педагогические компетенции, компетентностная модернизация образования.

В конце XX – начале XXI века образовательная парадигма получила отражение в либеральном направлении, базисом которой являются прагматизм, рационализм и персонализм. Современные требования к оптимизации и унификации образования в условиях глобализации, привели к значительному ухудшению здоровья молодого поколения и, соответственно, к необходимости формирования здорового образа жизни как основы сохранения здоровья.

Решением проблемы формирования педагогических компетенций здорового образа жизни занимались такие зарубежные и отечественные ученые-педагоги как И. Байденко, И. Ящук, А. Хуторской, Р. Шнейдер, А. Гаррет и многие другие, однако для ее решения требуется компетентностная модернизация обучения и соответствующая подготовка будущих педагогов.

В условиях реформирования украинской системы образования к международным требованиям, следует учитывать, что общим ключевым понятием в образовательных стандартах ведущих стран мира является понятие «компетенции». Данная дефиниция в европейском проекте TUNING определяется как сочетание характеристик, относящихся к знанию и его применению, к позициям, навыкам и ответственностям, которые описывают уровень или степень их реализации [1,8.]. С. Адам, отмечает, что связь между результатами обучения и компетенциями сложная сфера, но она является центральной в деятельности по реформированию образования [2, с. 111.].

В отечественной научной литературе получило понимание компетентности как комплекса знаний и умений, необходимых для проведения эффективной профессиональной деятельности, в том числе умение анализировать и прогнозировать последствия профессиональной деятельности, активно используя полученную информацию. Однако, здоровьесберегающая педагогическая компетентность обладает собственным уникальным научным видением и следующим иерархическим построением:

а) ключевой компетенцией, определяющей конечную цель – воспитание здорового человека;

б) межпредметной компетентностью, формирующейся путем овладения предметными компетенциями в сфере охраны здоровья с учетом специфики предметов и познавательных возможностей;

в) предметной компетенцией, которая вырабатывается в результате усвоения содержания изучаемых дисциплин и овладения соответствующими компетенциями здорового образа жизни.

В итоге, возможно следующее определение понятия «педагогическая компетентность формирования здорового образа жизни» – это понимание педагогом смысла и ценности здоровья; способность применять всю совокупность полученных знаний, умений, навыков и социальных отношений;

формирование и развитие мотивации к бережному отношению к здоровью всех участников образовательного процесса [3, 121.].

Таким образом, возникает необходимость моделирования педагогических компетенций здорового образа жизни. Исходя из данного утверждения, возможно выделение следующих моделей.

Функциональная модель, определяющая включение здоровьесберегающей компетенции в изучаемые дисциплины, при этом модель реализуется следующим образом: а) ценностно – мотивационная составляющая здоровьесберегающей компетентности; б) знаниевая – предметами общего образования и специализированных курсов; в) практическая, формируемая предметами общего образования [4, 59-61.].

Личностная модель, означающая обучение здоровьесберегающей компетенции как самостоятельному качеству.

Моделирование компетентности формирования здорового образа жизни будущих педагогов выстраивается на уровне представлений

социального опыта, а ее основными показателями выступают следующие факторы здоровья:

– отношение к социальному времени, так как большинство негативных факторов индивидуального и общественного здоровья связаны с практикой цинично-потребительских и антигуманных представлений исторического опыта человечества и преемственности традиций, с игнорированием элементарных норм и правил организации жизни людей и их взаимоотношений;

– отношение к пространству, связанное с тем, что воспитание культуры здоровья и здорового образа жизни проходит через формирование положительного мироощущения, мировосприятия, миропонимания и мировоззрения.

Таким образом, модель педагогической компетентности в формировании здорового образа жизни представляет собой своеобразную систему координат, а компетентостный подход в оценке эффективности здоровьесберегающего образования приобретает конкретную форму и следующие значения в организационно-педагогических условиях современного образования:

- 1) задает ценностно-целевые ориентиры развития образовательных систем;
- 2) отражает смысл деятельности по сохранению и укреплению здоровья;
- 3) мотивирует не только к знанию, но и к соблюдению норм и правил личной гигиены, физическому и духовному совершенствованию, ответственному выбору вести здоровый образ жизни;
- 4) подчеркивает ценность и значимость воспитания, стимулируя развитие субъект – субъектных отношений в педагогическом процессе.

Социальная и личностная значимость здоровьесберегающей компетенции определяется в поддержании продуктивной жизни, приносящей удовлетворение индивиду и обществу, в котором он живет.

В качестве выводов следует отметить, что в системе образования, на основе компетентностного подхода, здоровье характеризуется как ресурс для успешного повышения качества работы педагога. Диагностируемыми и проверяемыми характеристиками являются психофизическая готовность к профессиональной деятельности и высокой степени продуктивности, адаптированность к постоянно меняющейся социальной среде, психологическая адекватность и уравновешенность, культура поведения. Особой ценностью компетентностного подхода является возможность его

дальшого використання при побудові педагогом власної моделі формування і розвитку здорового образу життя учасників.

Список використаних джерел: 1. Лайл М. Спенсер-мл. і Сайн М. Спенсер. Компетенції на роботі. Пер. з англ. М.: НІРРО, 2005. – 384 с. 2. Болонський процес: середина шляху / Під наук. ред. проф. В.І. Байденко. – М.: Дослідницький центр проблем якості підготовки фахівців, Російський Новий Університет, 2005. – 379 с. 3. Компетентнісний підхід в педагогічній освіті: Колективна монографія / Під ред. проф. В.А. Козырева, проф. Н.Ф. Радионової, проф. А.П. Тряпициної // СПб.: Изд-во РГПУ ім. А.І. Герцена, 2006. – 392 с. 4. Хуторської А.В. Ключові компетенції як компонент особистісно орієнтованої парадигми // Народна освіта, 2003. – №2. – С. 58-64.

УДК 378.12

Карман В.М., к.і.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ОСОБИСТІТЬ ПЕДАГОГА СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація. Проаналізована і визначена роль особистості викладача вищої школи, яка породжена процесами глобалізації і інтернаціоналізації ХХІ століття, на основі вимог, які диктує сучасне суспільство відносно рівня підготовленості випускника до ведення професійної діяльності, до рішення різних практичних завдань.

Ключові слова. Особистість сучасного викладача української вищої школи, домінуючі якості особистості викладача, професіоналізм, педагогічна культура і професійна поведінка викладача.

У зв'язку з інтеграційними освітніми тенденціями та модернізацією системи освіти проблема осмислення цих процесів набуває особливої актуальності в Україні. Серед характеристик особистості ХХІ століття пріоритетне місце займає її компетентність. Саме особистість викладача, його ставлення до своєї справи, рівень майстерності формують у студентів потребу в знаннях, бажання глибоко і досконало вивчати дисципліну. Досягнення цих цілей визначає необхідність постановки питань, пов'язаних з

особистісно-професійним розвитком викладачів вищої школи, здатних забезпечити рівень якості освітнього процесу, який відповідає сучасним стандартам.

Сьогодення диктує ріст вимог до організаторських здатностей керівників і таким соціально значимим особистісним якостям, як прагнення до успіху, комунікативна мобільність, готовність до творчої діяльності, відповідальність, самостійність, здатність вирішувати завдання в нестандартних умовах, реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. Випускник вищої школи має бути не тільки висококласним професіоналом, але й мати розвинені комунікативні, творчі здатності, інакше він не зможе стати повноцінним членом організації, самостійною особистістю. Здатність приймати грамотні суспільно значимі рішення формується шляхом систематичного придбання знань і досвіду.

Визначені аспекти диктують необхідність переорієнтації цілей і завдань системи вищої освіти: переходу від освітньої парадигми до інформаційної – на розвиваючу, самостійну, пізнавальну активність тих, що навчаються. Це є важливим в ситуації коли зростає кількість годин на самостійну і індивідуальну роботу студентів. У силу цього професійна освіта якісно змінюється: створюються нові освітні стандарти й програми, удосконалюються способи інтегрованої підготовки фахівців на основі вибору таких методичних напрямків у вищому навчальному закладі, які забезпечували б розвиток загальних пізнавальних і спеціальних здатностей студентів до можливості самостійного придбання знань і розв'язання нових професійних завдань. Самоосвіта при цьому розглядається в плані розширення можливостей для самостійного вибору життєвого шляху у плані професійного саморозвитку особистості.

Важливим аспектом реалізації програми модернізації української освіти стає вибір напрямків індивідуалізації самостійної роботи на базі інформаційних і індивідуально-орієнтованих технологій, що цілеспрямовано розкривають і формують здатності майбутніх фахівців до самоосвіти, оскільки, у силу постійного зростання обсягу інформації у всіх сферах життя суспільства, зростає практична необхідність у підготовці фахівців, що володіють гнучким стилем мислення і розвиненими пізнавальними здатностями. Це також актуалізує проблему оптимізації освітнього процесу з позицій саморозвитку загальних пізнавальних здатностей, націленості

студентів на самостійну роботу, розвиток здатностей самостійно добувати знання, аналізувати інформацію, виділяти в ній найбільш істотне.

Центральною ланкою педагогічної діяльності в процесі навчання і виховання є викладач, саме йому належить провідна роль у перетворенні особистості студента, вивільнення його індивідуального початку, у становленні і формуванні особистості, здатної до зміни і розвитку життя, творчої професійної діяльності. В рамках вирішення проблем вищої школи очевидним стає той факт, що особистість викладача, а саме його інноваційна модель, відіграють основну роль у формуванні творчих сил суспільства. Для ефективного розв'язку цієї насущної проблеми необхідно, насамперед, усвідомити ті нові функції, які здобуває викладач вищої школи.

Особливість особистості викладача вищої школи полягає в тому, що вона є складноорганізованою, тому що викладач вищого навчального закладу, здійснюючи педагогічну, науково-дослідну і професійну діяльність, повинен перебувати в стані професійно-особистісного саморозвитку.

Головні вимоги до особистості викладача спрямовані на його високу кваліфікацію. Викладач вищої школи також повинен відповідати вимогам, які роблять його особистістю, здатною на високому рівні впливати на формування майбутнього фахівця. Основними вимогами до особистості педагога вищої школи стають уміння правильно оцінити тенденції політичного, соціального і економічного розвитку суспільства, володіння стандартом формування майбутнього фахівця, знання про те, які саме фахівці потрібні суспільству на даному конкретному етапі розвитку, любов до педагогічної діяльності, наявність спеціальних знань у своїй області, широка ерудиція, педагогічна інтуїція, високорозвинений інтелект, високий рівень загальної культури і моральності, професійне володіння педагогічними технологіями.

Визначені властивості особистості педагога не є вродженими, вони здобуваються систематичною і кропіткою працею, постійною роботою педагога над собою. Одним з найважливіших структурних якостей особистості викладача повинна бути всебічна педагогічна озброєність, яка припускає, на думку ряду авторів ґрунтовне знання викладачем загальних положень педагогічної і психологічної наук, ясне і чітке уявлення сутності і закономірностей навчально-виховного процесу, взаємозв'язків навчання, виховання і розвитку особистості на кожному віковому етапі, вільне володіння методами вивчення особистості студента, уміння проектувати

розвиток кожного, що вчиться як індивідуальності, ґрунтовну методичну озброєність, глибоку переконаність у необхідності і великій значимості психолого-педагогічних знань, професійних умінь і навичок, особисту вихованість, тактовність, високу вимогливість до себе.

Так само невід'ємними якостями особистості викладача вищої школи мають бути культура спілкування і культура мови. Тобто це вміння слухати співрозмовника, правильно ставити питання, що не маловажно в спілкуванні викладача і студента. Викладач вищої школи повинен мати дуже хороший лексичний запас, у нього має бути правильно поставлена літературна мова та чітка дикція. Також викладачеві бажано знати одну з іноземних мов [3; 49].

Викладачеві вищої школи необхідно знати політичну культуру, мати активну соціальну позицію. Немаловажним умінням є демократичний стиль роботи. Викладач ні в якому разі не повинен схвалювати чи відкидати позицію або дії тієї чи іншої політичної сили, або проводити політичну агітацію.

З особистістю сучасного викладача української вищої школи зв'язуються соціальні очікування по практичному втіленню демократичних свобод, підвищенню якості освітніх процесів. Здійснювана ним діяльність повинна стати «засобом відродження національної культури, запобігання соціальної деградації, сприяти переходу від суспільства споживання до суспільства творення, допомагати зміні соціального характеру людей у напрямку самоорганізації і особистої відповідальності, бути гарантом громадянського світу, відновлення моральності, соціального захисту молоді, відкриваючи для неї шляхи демократичного розвитку суспільства [1;53].

На сучасному етапі розвитку освіти стає актуальним попит на неординарну особистість викладача – дослідника, педагога і практика в одній особі, разом з тим, живої і не байдужої особистості до проблем молоді. Це проявляється у його яскравій індивідуальності, яка має почуття гумору, є відповідальною, дисциплінованою, інтелігентною, що володіє харизмою, і, що є одним з головним у викладацькій діяльності – володіння педагогічним тактом. Педагогічний такт є формою в реалізації педагогічної моралі в поведінці викладача. Основними складовими елементами педагогічного такту викладача вищої школи є повага до студента і вимогливість до нього, розвиток самостійності студентів у всіх видах діяльності і стійке педагогічне керівництво їх навчанням, уважність до психічного стану студента, розуміння його, послідовність вимог, довіра до студентів і систематична

перевірка їх навчальної роботи, уміння зацікавлено слухати співрозмовника і співпереживати йому, урівноваженість і самовладання, діловий тон у відносинах, принциповість без упертості, уважність і чуйність стосовно людей, педагогічно виправдана комбінація ділового і емоційного характеру відносин зі студентами та ін.

Не претендуючи на вичерпність аналізу проблеми особистості викладача сучасної вищої школи можна підкреслити, що головною якістю сучасного викладача, яка реалізується в педагогічній діяльності повинна бути інноваційність як особистості в основі якої лежить творче мислення, а саме такі властивості як здатність знаходити безліч різних варіантів розв'язання педагогічних завдань, несуперечливі розв'язки в суперечливих ситуаціях. Комбінація цих здатностей з відповідними особистісними особливостями, становлять сутність такої інтегративної якості як творчість, що є необхідним компонентом інноваційності. Отже, інноваційна модель особистості викладача повинна відповідати таким поняттям: викладач як учитель, як наставник, як особистість, що здійснює «зв'язок часів і наступність поколінь». [3;23].

Вимоги до особистості педагога вищої школи дуже великі, а професійна діяльність – багатогранна і багатофункціональна. Володіння сукупністю комплексу здібностей допомагає досягти викладачу вищої школи високого рівня майстерності і ефективно впливати на процес формування особистості студента в нових умовах розвитку сучасної вищої школи.

Використані джерела: 1. Бондаревская Е.В. Содержание стратегии личностно ориентированного вос. питания // Педагогика. 2001. – № 1. – С. 12-18. 3. Винославська О.В. Етико-психологічні проблеми професійної діяльності науково-педагогічних працівників вищої школи // Психологічний ресурс простору вищої освіти: Зб. наук. пр. / За ред. О.В. Винославської. – К.: ІВЦ "Видавництво "Політехніка", 2004. – Вип. 1. – С. 29-39. 5. Социологический энциклопедический словарь. На русском, английском, немецком, французском и чешском языках. Редактор-координатор – академик РАН Г. В. Осипов. – М.: Издательская группа ИНФРА М – НОРМА, 1998. – 488 с.

УДК 371.311.3:54

Капінос М.В., асистент, Фазилова Е.С., асистент, Іванова І.Є., к.с.г.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

БАГАТОРІВНЕВИЙ ЗМІСТ ДИФЕРЕНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ УМОВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. Розкривається рішення проблеми диференційного навчання студентів в вищих навчальних закладах.

Ключові слова: хімія, диференційне навчання, варіативна модель навчання, педагогічний експеримент, високий рівень знань, базовий рівень знань.

Забезпечення диференційного навчання в ВНЗ – ключове завдання модернізації освіти в Україні. Воно покликане сприяти гуманізації навчання, утвердженню унікальності, неповторності і індивідуальності студента, детермінується зростаючими вимогами суспільства до професійної компетентності і активності майбутніх фахівців, зумовлене реаліями сучасної соціально – економічної ситуації, коли професійна освіта стає гарантом соціальної стабільності людини, основою соціально – економічного розвитку держави [1].

Метою дослідження є розробка варіативної моделі та системи методичного супроводу при викладанні хімії в ВНЗ та експериментальна перевірка рівня засвоєння знань студентами та їх застосування на практиці [2].

У процесі експериментальної роботи нами розроблена авторська варіативна модель диференційного навчання хімії. На першому етапі відбувається індивідуальний різнорівневий контроль знань студентів. Причому базовий рівень поділяється на 3 рівні: С – репродуктивний, В – частково – пошуковий, А – творчий. Другий етап – засвоєння знань – спільна робота викладача зі всіма студентами з оволодіння матеріалом, що вивчається [3]. Цей етап триває до тих пір, поки студенти групи не виявляться підготовленими до виконання завдань. На третьому (а) етапі студенти високого рівня приступають до виконання самостійної роботи, орієнтованої на розширення набутих знань на уроці. На цьому ж етапі студенти базових груп (А, В і С) під керівництвом викладача продовжують підготовку до самостійної роботи. На третьому (б) етапі студенти базових

груп приступають до виконання самостійної роботи. На цьому ж етапі студенти високого рівня отримують консультацію у вчителя стосовно самостійно опрацьованого матеріалу. На третьому (в) етапі студенти високого рівня переходять до виконання самостійної роботи. В той час студенти базових груп разом з викладачем проводять аналіз виконаної роботи та пояснюють виконані завдання. На четвертому етапі проводиться підведення підсумків групової на індивідуальній роботі студентів та виставляються відповідні оцінки [3].

На основі проведеного нами педагогічного експерименту було встановлено, що запропоновані варіативні моделі та система методичного супроводу лабораторних занять сприяє розвитку пізнавально інтересу студентів, необхідного для засвоєння знань та застосування їх на практиці.

Список використаних джерел: 1. Закон України “Про вищу освіту”// Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2010.– № 15.– С. 6-31. 2. Концепція диференційного навчання в вищому навчальному закладі. Інформ. зб. МОН України. – 2011.– №24. 3. Корсакова О. Поглиблене вивчення профільних предметів: Проблеми розробки змісту // Біологія і хімія в школі.– 2010.–№ 3.– с. 36-39.

УДК 378.147.88

Карасєв О.Г., к.т.н., доцент, Городецький Є.Ю., старший викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ОПИСОВОГО КУРСУ ДИСЦИПЛІНИ «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ»

Анотація. Розглянуто методичні та організаційні аспекти формування науково-методичного забезпечення лабораторно-практичних занять з метою підвищення технічної інформованості студентів та професійних компетенцій майбутніх інженерів у процесі вивчення дисципліни «Сільськогосподарські машини».

Ключові слова: науково-методичне забезпечення, інформаційне освітнє середовище, інформаційно-комунікаційні технології, технічна інформованість, мультимедійні засоби навчання.

Використання в навчальному процесі реальних сільськогосподарських машин та знарядь обмежено по декільком причинам.

Економічні причини. Вартість реального сучасного шлейфа машин значно перевищує фінансові можливості вищого навчального закладу.

Інноваційні причини. Технології постійно змінюються, тому техніка, що застосовується у цих технологіях, відносно швидко старіє. Процес оновлення техніки дуже стрімкий.

Організаційні причини. З причини достатньо великої габаритності шлейфу машин та їх різновидів виникають труднощі із компактним розміщенням техніки на території кафедри.

Освітні причини. Технологічні процеси, що проходять у складному сільськогосподарському агрегаті, дуже важко, а то й неможливо, наочно продемонструвати студентам під час занять.

У зв'язку з цим сучасні тенденції розвитку інноваційних технологій в агроінженерії змушують викладача вести постійне удосконалення формування науково-методичного забезпечення лабораторно-практичних занять.

Визначити шляхи доцільного поєднання традиційних та новітніх форм науково-методичного забезпечення лабораторно-практичних занять з описового курсу дисципліни «Сільськогосподарські машини» для ефективного формування технічної інформованості у студентів в інформаційному освітньому середовищі.

На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу обсяг та складність інформаційних потоків досить велика і з кожним роком збільшується. Тому традиційна система навчання у вищих агротехнологічних закладах потребує постійного удосконалення на основі сучасних досягнень науки та техніки, що пов'язано з покращенням методики організації та проведення навчального процесу, зокрема лабораторно-практичних занять. Важливим напрямом інтенсифікації навчально-пізнавального процесу є використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасна освітня парадигма вимагає переходу від пасивних до активних технологій навчання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті є черговим етапом запровадження новітніх підходів до викладання дисциплін експлуатаційно-технологічного циклу. Сільськогосподарські машини не є винятком, адже ця дисципліна дає

викладачу широке поле для творчості та експериментальної діяльності, яку можна здійснювати саме засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Вивчаючи практику використання комп'ютерних технологій на заняттях з дисципліни «Сільськогосподарські машини», зазначимо, що викладач часто не враховує особистісну зорієнтованість навчання із застосуванням комп'ютерних технологій. Неефективно використовуються можливості інформаційно-комунікаційного освітнього середовища під час самостійної роботи студентів для досягнення високого рівня якості технічної освіти. Засоби комп'ютерних технологій, як правило, застосовуються лише для наочності, а не для аналізу сільськогосподарської техніки, принципу її роботи, що впливає на розвиток технічної інформованості студентів.

Навчання сільськогосподарським машинам з використанням інформаційних технологій повинно відповідати наступним принципіальним положенням: самостійна підготовка студента, керівництво викладача засобами інтерактивності, ефективний зворотній зв'язок, різновид форм та методів навчальної діяльності.

Мультимедійні засоби навчання та використання у лабораторно-практичних заняттях комп'ютерних технологій дозволяють: скоротити матеріальні витрати при організації лабораторно-практичних занять; вивчати новітні сучасні технічні рішення, що застосовуються в агротехнологіях; наочно пояснювати практично усі технологічні процеси, що протікають всередині складних агрегатів, навіть ті, що в реальних засобах механізації не доступні візуально для вивчення.

Список використаних джерел: 1. Блозва А.І. Методика формування технічної інформованості майбутніх інженерів процесі вивчення експлуатаційно-технологічних дисциплін: автореф. дис. канд. техн. наук/ А.І. Блозва. – Київ, 2013.-19с. 2. Буцик І.М. Розвиток навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні технічних дисциплін: Монографія. – К.: ДАКККіМ, 2011. – 183 с.

УДК 378.1

Кирчата І.М., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК ОСНОВНА ЗАДАЧА НА ІННОВАЦІЙНОМУ ШЛЯХУ РОЗВИТКУ

Анотація. В роботі висвітлено основні проблеми сучасного стану якості вищої освіти. Визначено основні складові інноваційного розвитку системи вищої школи та суспільства взагалі.

Ключові слова: якість освіти, болонський процес, інноваційний розвиток вищої освіти

Найважливішим чинником, що визначає можливості інноваційного розвитку будь-якої економічної системи, є система вищої освіти, яка виконує активну роль в процесі інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів, в частині надання ним різного роду новацій, в т.ч. інноваційно-орієнтованих фахівців і об'єктів інтелектуальної власності [1]. Саме тому основними особливостями сучасного етапу розвитку суспільства є: формування інноваційної економіки; посилення ролі знань в досягненні стійких конкурентних переваг; перехід на інноваційний шлях розвитку економіки і суспільства, заснованого на знаннях, в якому важлива роль належить системі вищої освіти. В свою чергу динамічний перехід до інформаційного суспільства зумовлює зростання пов'язаної з цим геополітичної конкуренції країн світу, яка, в свою чергу, зумовлює інтенсивний розвиток усіх сфер суспільного життя. У зв'язку з цим рівень інтелектуального потенціалу будь-якої держави, який визначається, якістю освіти, стає однією з найважливіших передумов економічної та політичної незалежності держави, гарантом її конкурентоспроможності і лідируючих позицій в світовому рейтингу.

Сьогодні на всіх рівнях активно обговорюється проблема якості освіти як провідного ресурсу в розвитку економіки оскільки в країні склалася досить проблемна ситуація, пов'язана з наростанням суперечностей між потребами суспільства і можливостями вузів в підготовці фахівців світового рівня. Підприємствам по виробництву складної наукоємкої продукції необхідний інноваційний технологічний прорив, який вузи деколи не в змозі забезпечити.

У висококонкурентному середовищі вуз не може тільки пасивно слідувати за змінами, інакше він стане неконкурентоздатним, припинить своє існування. За таких умов проблема вдосконалення системи вищої школи і підвищення рівня якості професійної підготовки набуває рівня загальної соціокультурної проблеми та стає основною задачею Болонського процесу, згідно якого перед сучасними вищими навчальними закладами III-IV рівнів акредитації постає нагальне питання концентрації власних інтелектуальних можливостей та матеріальних ресурсів, спрямованих на досягнення вищеозначеної мети.

Під якістю вищої освіти, згідно із Законом України "Про вищу освіту", розуміють основний продукт діяльності системи вищої освіти — сукупність певних світоглядних, поведінкових і професійно значущих властивостей та характеристик випускника вищого навчального закладу, що обумовлюють його здатність задовольняти як особисті духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства [2].

Водночас слід зазначити, що загальний рівень освіти населення України є досить високим, що дає змогу впевнено адаптуватися до умов ринку. Проте водночас, проблема полягає в тому, що рівень освіти населення є структурно неоднорідним, а в деяких основних галузях суспільного виробництва він не відповідає середньому рівню вимог науково-технічного прогресу.

В сучасних умовах актуальним залишається питання щодо збереження колишніх надбань з одночасним орієнтуванням на нові європейські горизонти. Саме тому сьогодні проблема якості освіти перемістилась у центр філософських, політичних, культурологічних і педагогічних дискусій.

Якість освіти – це показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, і тому він має розглядатися в динаміці його змін стосовно чинників, які визначають його природу.

Поняття „якість освіти” стає все більш системним, багатогранним і реальним. Сьогодні якість освіти характеризується такими складниками як: якість учбово-методичної бази, яка передбачає ресурсне забезпечення закладів освіти на належному рівні, забезпечення навчального процесу не тільки підручниками, але й новими сучасними засобами і методами пізнання, що пов'язані із сучасними технічними можливостями; якість педагогічних кадрів та професорсько-викладацького складу передбачає переоцінку соціальної ролі викладача. Сьогодні викладач має забезпечувати рівень

підготовки фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності, до швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, що володіють технологіями у межах свого фаху, вмінням використовувати свої знання для вирішення професійних завдань.

Це вимагає постійного обстеження, налагодження системи моніторингу освіти, головною метою якої стає збирання, оцінювання та аналіз її якісних показників на всіх рівнях функціонування, поширення і доступ до цієї інформації громадськості, різних користувачів освітніх послуг, посилення управлінських дій щодо якісних показників в освіті.

Система моніторингу якості освіти підпорядкована ієрархічним зв'язкам освітньої системи. Тому суб'єктами оцінювання можуть бути всі ті, хто задіяний у проведенні моніторингу – студент і викладачі, навчальні заклади, їх керівники, органи управління різних рівнів та їх структурні підрозділи тощо. За цією ознакою систему моніторингу якості освіти в Україні можна розглядати на різних рівнях її функціонування, а саме [3]:

– індивідуальному рівні самооцінки студентами якості власної професійної підготовки, суспільної, професійної і життєвої компетентності, досвіду оволодіння алгоритмічними та евристичними способами діяльності, навичками критичного мислення тощо;

– локальному рівні оцінювання якості освіти своїх вихованців навчальним закладом, досягнення ним поставленої мети в опануванні вимог державного стандарту відповідного рівня освіти, коригування стратегії його розвитку за соціальними, педагогічними, економічними показниками;

– регіональному рівні оцінювання ефективності функціонування місцевої системи освіти, зокрема підпорядкованих органів управління, забезпечення ними державної освітньої політики в регіоні, вибіркоче вивчення ефективності роботи окремих навчальних закладів і органів управління, удосконалення мережі навчальних закладів на підставі аналізу одержаних даних.

Крім того й навчально-методична робота вищих навчальних закладів повинна бути спрямована на удосконалення викладання навчальних дисциплін, оптимізацію та інтенсифікацію навчального процесу, поліпшення організації самостійної роботи і контролю знань студентів, підвищення педагогічної майстерності викладачів, оволодіння ними сучасних форм і технологій навчання.

Список використаних джерел: 1. Теоретические основы прогнозирования научно-инновационного развития профессионального образования. Коллективная монография / Под В.А.Полякова. – М.: ИУО РАО, 2008. – 338с.; 2. Закон України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 року № 2984-III. / Голос України, 05.03.2002 р., № 43.; 3. Вікторов В.Г. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз). – Дніпропетровськ: Пороги, 2005. – 286с.

УДК 378:63

**Кобець А.С., доктор держ. управління, професор, Дем'яненко А.Г., к.т.н., професор
Дніпропетровський державний аграрний університет**

НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: СТАН, ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ РЕФОРМУВАННЯ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. Обговорюється сучасний стан вищої інженерної освіти в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Привертається увага до тенденції, яка проглядається останнім часом у вищій інженерній, у тому числі і аграрній, освіті суттєвого зниження рівня фундаментальності. Пропонуються деякі концепції і заходи підвищення якості і рівня аграрної інженерної освіти.

Ключові слова: освіта, фундаментальність, концепція.

1. Сучасний стан вищої інженерної освіти в Україні. На початку третього тисячоліття людство вступило у якісно нову інформаційну епоху, епоху нанотехнологій та економіки знань, яка відповідно ставить нові вимоги до підготовки фахівця будь-якої галузі. В основі такої системи підготовки – формування, становлення та розвиток творчої особистості протягом життя. Закласти підвалини створення такої особистості і винна система освіти. При цьому наголошення робиться на розвиток творчих здібностей особистості та її адаптаційних можливостей до швидкозмінних процесів у світі. Ще у свій час відомий фахівець інженерної справи та освіти, академік Крилов Олексій Миколайович (1863-1945) наголошував, що “жодна школа не може

випустити закінченого фахівця. Фахівця творить його власна діяльність. Треба лише, щоб він умів учитися, вчитися все життя. Для цього школа повинна прищепити йому культуру, любов до справи, до науки. Він повинен винести з неї основи знань, критично їх засвоїти; повинен знаходити знання, яких йому бракує; знати, де їх можна знайти та як ними скористатися”. А як закладаються підвалини сучасного фахівця інженерної справи в Україні?

У травні 2005 року під час Бергенської конференції Україна приєдналася до Болонського процесу, після чого вища освіта в Україні перейшла на кредитно-модульну систему (КМС) організації навчального процесу. У зв'язку з цим у вищій школі, у тому числі і аграрній, біля 50 % передбачених програмою навчання питань з базових, фундаментальних дисциплін винесено на самостійне опрацювання студентами. При цьому значно скорочена кількість аудиторних годин відведених на вивчення багатьох дисциплін професійного спрямування, природничо-наукових дисциплін, які закладають основи, формують базу професійних знань майбутніх фахівців. Ці нововведення, а саме скорочення аудиторних годин, суттєвий нахил на самостійне опанування матеріалу, до якої більша частина студентів навчальних закладів практично не готова, дають себе знати, вони працюють не на покращення рівня знань та якості інженерної освіти. А що тут саме головне – не працює системний дієвий контроль знань. Тут є багато як об'єктивних так і суб'єктивних причин. Водночас скорочено і перелік розрахункових домашніх завдань, курсових проектів, при виконанні яких саме і формується досвід та навички самостійної роботи. Зроблено меланж старої російської системи освіти, системи освіти минулих радянських часів, яка була визнаною кращою за свою широку фундаментальність, і європейської, причому вихоплені окремі частини, не завжди логічні узгоджені та придатні для наших реалій. Шкільна підготовка з математики, природничих дисциплін в Україні з кожним наступним роком бажає на краще. А саме на важливість шкільної підготовки з математики та природничих дисциплін для інженерної освіти у свій час наголошував засновник інженерної освіти С.П.Тимошенко – «Математика продолжает быть одним из самых важных предметов при обучении в средней школе ... и в дальнейшем ... в инженерном образовании ...» А ми у ВНЗ на інженерних напрямках вчимо етику, естетику, релігію, іноді навіть зарубіжну літературу і культуру? Звичайно, і цим повинна володіти культурна людина. Але виникає питання – а коли ж математику, фізику, механіку, матеріалознавство, які

закладають базис інженерної освіти, вчитимемо? А чи вистачає на це часу? А чи покращується при цьому якість інженерної освіти, яка є основою технічного прогресу, структурної перебудови економіки, на чому зараз робиться акцент розвитку економіки України?

Реформуючи систему освіти, потрібно не забувати, що вона інерційна, досить консервативна і миттєвих результатів, покращення навіть при самих сучасних інноваційних методиках та технологіях не отримаємо. А тому, зараз, важливо не допустити погіршення якості, рівня інженерної освіти, рівня знань майбутніх фахівців. Якщо використовувати системно КМС організації навчального процесу, яка передбачає системну, регулярну роботу студента при дієвому контролі, то матимемо добрі результати, У протилежному половинчастому випадку, сподівання на покращення стану інженерної освіти марні. Однією з головних задач якісної інженерної підготовки є формування фундаменту майбутнього інженера. Маючи надійний фундамент, можна надбудувати, добудувати та перебудувати. Саме цьому питанню необхідно приділити більше уваги. Саме на перших двох курсах навчання, які на нашу думку треба зробити недоторканими, закладається базис майбутнього інженера, основою якого є фундаментальна підготовка з фізико-математичних та інженерно – технічних дисциплін, про що у свій час влучно сказав відомий фахівець інженерної механіки С.П.Тимошенко: «Грунтовна підготовка з математики і основних технічних предметів давали нам величезну перевагу перед американцями...». Сьогодні важливим показником якісної освіти стає мобільність знань, якої може набути лише якісно освічена людина, з надійною фундаментальною базою, здатна адаптуватися та гнучко реагувати на швидкозмінні процеси, машини та технології. Тенденція підготовки «користувачів» та «споживачів» закордонних машин та технологій з позицій «миттєвого прагматизму», орієнтація на вузьких професіоналів не сприяє структурній перебудові економіки незалежної України та поступово зникатиме з виробничої сфери. Виробництву XXI століття, у тому числі і агропромислового, потрібен спеціаліст, здатний гнучко перебудувати напрям та зміст своєї діяльності у зв'язку зі зміною життєвих орієнтирів та вимог ринку. Вузькопрофесійна підготовка, отримання знань на все життя, швидко замінюються на необхідність освіти впродовж усього життя. Такі реалії, реальні вимоги часу та ринкової економіки знань.

2. Концепція «4 – я» та деякі заходи її реалізації. У 2011 році у Дніпропетровському державному аграрному університеті обговорена в колективі та прийнята стратегія перспективного розвитку університету на 2011-2015 р.[5,6], в основі якої лежить концепція “4 – Я”, а саме: **якість вищої освіти → якість виробництва → якість продуктів харчування → якість життя**. Все це має прямий і зворотній зв’язок та відповідає національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, згідно з якою розвиток освіти є стратегічним ресурсом подолання кризових процесів, покращення людського життя, утвердження національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності української держави на міжнародній арені. Основна мета прийнятої концепції спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців для виробництва і переробки якісних і безпечних продуктів сільського господарства. Університет готує фахівців практично для всіх сфер аграрної галузі і при якісній освіті фахівці зможуть забезпечити якість виробництва та безпеку навколишнього середовища. Переймаючись питанням покращення підготовки та рівня знань інженерних кадрів для агропромислового виробництва на кафедрі теоретичної механіки та опору матеріалів Дніпропетровського державного аграрного університету за потребою часу у складі авторського колективу Кагадія С.В., Дем’яненка А.Г. та Гурідової В.О. підготовлено та надруковано навчальний посібник “Основи механіки матеріалів і конструкцій” для інженерно-технологічних спеціальностей АПК. З урахуванням переходу навчального процесу в Україні на кредитно – модульну систему, суттєвим зменшенням аудиторних годин на вивчення цієї важливої для інженера – механіка дисципліни у навчальному посібнику приділено більше уваги фаховим питанням, а саме розрахункам елементів конструкцій та деталей машин на міцність, жорсткість та стійкість, які використовуються у машинах та знаряддях агропромислового виробництва. Починаючи з 2011 року викладачі кафедри теоретичної механіки та опору матеріалів для майбутніх фахівців за напрямом підготовки “Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва” викладають варіативну дисципліну “Основи комп’ютерних розрахунків в інженерній механіці”. Метою викладання дисципліни є оволодіння основними методами та формування у майбутніх фахівців знань та навичок у галузі виконання комп’ютерних розрахунків в задачах інженерної механіки, що сьогодні актуально для галузі сільськогосподарського машинобудування, тракторного виробництва південного машинобудівного заводу імені

О.М.Макарова, де на порядку денному стоїть питання створення нових зразків тракторної техніки, які відповідатимуть європейським вимогам по технічному рівню, безпеці та екології навколишнього середовища. Застосовуючи інформаційні технології потрібно не забувати, що тільки одними засобами ІТ проблему якісної підготовки майбутніх фахівців, інженерів, у тому числі і агропромислового виробництва не розв'язати. Базисом є фундаментальна підготовка з математики, фізики, матеріалознавства, теоретичної механіки, механіки матеріалів і конструкцій та інших інженерних наук, а усе інше є надбудовою над фундаментом інженера. Увагу до фундаментальних дисциплін не можна знижувати ні за яких умов та обставин.

Реформування системи освіти в Україні потребує приведення її у відповідність до вимог ХХІ сторіччя, основною з яких, на нашу думку, є підготовка фахівців нового типу, здатних до сталого, неперервного загального саморозвитку, самоосвіти та самовиховання, що приведе до підвищення інтелектуального потенціалу нашого суспільства, виходу на новий рівень розвитку та структурної перебудови економіки. Реформуючи систему інженерної освіти не допустимо втрачати кращих здобутків вітчизняної системи освіти, в першу чергу, її широкої фундаментальності – основи, бази інженерної справи. Втілюючи наведені в доповіді аналіз, концепції та заходи підвищення якості вищої аграрної інженерної освіти в реальність, роблячи свій скромний внесок, сподіваємося, що матимемо якісніше виробництво, якісніші продукти, якіснішу державу Україну та, головне, більш здорових її мешканців.

УДК 378.1

Колесніков М.О., к.с.г.н, доцент; Іванова І.Є., к.с.г.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. Розглянуто проблеми актуалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів та методи її підвищення за умов КМСОНП.

Ключові слова: навчально-пізнавальна діяльність студентів, кредитно-модульна система організації навчального процесу.

Модернізація системи вищої освіти в Україні обумовлена запровадженням кредитно-модульної системи навчання. У зв'язку з реформуванням вищої школи й впровадженням у навчальний процес нових технологій особливо гостро постає проблема формування комплексної моделі підвищення пізнавальної діяльності студентів та її керування. Сучасному випускникові доводиться працювати в новому інформаційному просторі. Система формованих у нього знань повинна бути «відкритою», тобто повинна забезпечувати людині здатність до поповнення, трансформації цих знань і продуктивному мисленню. Питання розвитку пізнавальної активності, творчих здатностей студентів є проблемою складною й багатоаспектною [1, 2].

Спостереження показують, що багато студентів учаться далеко не в повну міру своїх можливостей. Пояснюється це частково тим, що з одного боку, викладачі не завжди застосовують форми й методи навчання, що сприяють підвищенню активної пізнавальної роботи студентів, а з іншого боку – у студентів відсутня належна мотивація до навчання, нерозвинена здатність до самостійної роботи. Традиційно методика навчання опирається на відтворюючу діяльність студента, на запам'ятовування певного кола фактичного матеріалу. Звичайно, є студенти, які в навчальній роботі проявляють високу активність і, беручи участь у науковій праці, розвивають свої творчі здатності. Ці студенти прагнуть глибше зрозуміти не тільки зміст матеріалу, але й способи добування нових знань, самі беруть активну участь у науковому пошуку. Однак, на жаль, є чимало студентів, які займаються тільки на «задовільно». Вони часом сумлінно відвідують лекції, виконують практичні завдання, але при цьому не проявляють особливої активності, творчості й бажання вчитися.

В зв'язку із запровадженою кредитно-модульною системою організації навчального процесу існують певні неузгодженості, труднощі в оцінюванні навчальних досягнень студентів, що викликає невдоволеність, зниження їх мотивації, дезорієнтації студентів у навчальному процесі.

Пізнавальна активність студентів, особливо, технологічного ВНЗ повинна бути зв'язана: зі спрямованістю до самостійного пізнання; з бажанням охопити обсяг навчальної інформації, що збільшується; із

прагненням до ефективного оволодіння знаннями й способами діяльності за оптимальний час; з необхідністю мобілізації морально-вольових зусиль на досягнення навчально-пізнавальної мети.

Можна стверджувати, що метод навчання – це спосіб просування до істини. В сучасній педагогіці виділяють п'ять методів навчання: 1) пояснювально-ілюстративний; 2) репродуктивний; 3) метод проблемного викладу; 4) частково – пошуковий (евристичний); 5) дослідницький методи. Сучасна наука розробила багато продуктивних концепцій навчання [3]. Однак широка практика навчання студентів, на жаль, найчастіше ґрунтується на перших двох методах. Універсально ефективних або неефективних методів не існує. Тому для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів впроваджуються різноманітні інноваційні методи навчання, які модернізують або трансформують традиційне навчання на основі репродуктивної або дослідницької діяльності студентів. В подібних технологіях викладач має виступати в ролі організатора навчання та партнера в дослідницькій діяльності студента, чим «джерелом» готових знань.

Навчання за допомогою продуктивних методів прийнято називати проблемним навчанням. Серед переваг проблемного навчання виділяють можливість вчити мислити логічно, науково, творчо; сприяти перетворенню знань студента у переконання; викликати позитивне емоційне відношення до навчання та ін. Одним з активних методів навчання виступають ділові ігри. Саме ігровий метод створює умови для емоційної включеності студентів у навчальний процес і впливає на їхню навчальну діяльність. При використанні ділових ігор процес навчання максимально наближається до реальної практичної діяльності. Для викладача цей метод досить трудомісткий і вимагає високої кваліфікації. Замість того щоб «транслювати» студентам факти і їхній взаємозв'язок, можна запропонувати їм проаналізувати ситуацію (проблему) і здійснити пошук шляхів зміни даної ситуації до кращого.

Оскільки методика проблемного навчання є колективною, це ще більше підсилює її ефективність, тому що за матеріалами наукових досліджень групові форми є найбільш результативними (до 90%), порівняно з лекціями, де результативність навчання всього 5% [4].

В основі організації ефективного учбово-пізнавального процесу повинен перебувати принцип активності й самостійності в навчанні. Відсутність умов для прояву активності й самостійності приводить до того,

що вони не розвиваються. Ось чому лише широке використання активних методів, що спонукають до розумової й практичної діяльності, із самого початку процесу навчання, розвивають інтелектуальні якості людини, що забезпечують його активність в оволодінні знаннями й застосуванні їх на практиці.

З метою активізації навчальної діяльності студентів слід пропонувати їм різні види робіт, що розраховані на різних студентів за рівнем наукованості, особистісними характеристиками, досвідом самостійної діяльності. Тобто студент має обирати за власним бажанням той чи інший вид роботи, відповідно до своїх здібностей, нахилів, навчальних можливостей. Такими видами робіт можуть бути виступ та доповнення на семінарському занятті, участь у дискусії, обговоренні питань під час основного виступу, виконання самостійної роботи (підготовка до семінарського або практичного заняття у вигляді конспекту основних питань семінару), групова або індивідуальна робота на практичному занятті.

Відповідно до кожного виду робіт слід розробили критерії та показники оцінки навчально-пізнавальної діяльності, що дає можливість студентам якісно готуватися до заняття та прогнозувати власну оцінку [5].

В зв'язку зі зменшенням частки навчальних годин для аудиторних занять і збільшенням частки самостійної роботи, результативність та ефективність самостійного навчання залежить від здатності студента контролювати свою пізнавальну діяльність. Тому сучасна методика контролю має передбачати й розвиток здібностей студентів до самоконтролю. Стимулом для активізації пізнавальної може слугувати пізнавальне завдання (ІНДЗ), яке слід сформулювати таким чином щоб студент бачив необхідність вирішення заявленої проблеми. Форми індивідуальної роботи вибирають відповідно до вікових особливостей студентів та їх здібностей: заохочення до вивчення наукових статей, монографій; написання робіт з певних професійних проблем у вигляді реферату, тез, твору, проекту, програми; розробка наочного дидактичного навчального матеріалу; підготовка статті до друку у журналі, виступу на конференцію, до студентської олімпіади, конкурсу тощо.

Список використаних джерел: 1. Лашкул В.А. Інноваційні освітні технології у підготовці спеціалістів-аграріїв // Наука і методика. – 2008. – № 13. – С. 21-26. 2. Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання. – К.: Вид. Європ.ун-ту, 2004. – 127 с. 3. Нечаев В.М. Методика викладання у

вищій школі. – К.: ЦУЛ, 2007. – 232 с. 4. Стрельніков В.Ю. Роль ігрових технологій навчання у професійному розвитку студентів / Нові технології навчання. Наук.-метод. зб. – 2004. – В.37. – С. 37-48. 5. Меньяйлов С.М. Контроль пізнавальної діяльності студентів із загальної фізики // Зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту. – Бердянськ: БДПУ, 2007. – №4. – С. 233 – 237.

УДК 378.147:004

Коломієць С.М., к.т.н., доцент, Вершков О.О., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРНИХ КАДРІВ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан підготовки інженерних кадрів і роль кафедри у розвитку і використанні сучасних освітніх технологій, керуванні інноваціями в інформаційно-освітньому середовищі.

Ключові слова: освіта, інженерні кадри, інновації, технології, інформаційно-освітнє середовище.

Підготовка сучасних кваліфікованих кадрів є важливою складовою стратегії стійкого соціально-економічного розвитку країни, заснованою на реалізації інноваційної політики. Перехід від економіки технологій до економіки знань вимагає підготовки відповідних інноваційно-орієнтованих фахівців для реального сектора економіки. Це відноситься не тільки до випускників вузів, але і до працюючих фахівців для забезпечення принципу безперервності навчання в період трудової діяльності.

Адаптованість системи освіти та професійної підготовки до динамічних змін кон'юнктури попиту та пропозиції на світових ринках праці, забезпечення підготовки робочої сили, професійно-кваліфікаційні параметри якої відповідають потребам соціально-економічного розвитку суспільства. В умовах формування інноваційного суспільства функціональними особливостями освіти є не тільки здатність надавати тим, хто навчається, нагромаджений в попередні роки обсяг знань та навичок, але й підвищення здатності до сприйняття та використання на практиці нових наукових ідей, технічних інструментів та методів виробництва, формування у працівників новаторських здібностей, ініціативи та підприємливості [1, 2].

Для більшості країн з високим рівнем економічного розвитку характерним стає перехід від екстенсивного використання людських ресурсів з низьким рівнем базової професійної підготовки до інтенсивного використання висококваліфікованої робочої сили, більш гнучкої в сфері прийняття рішень і процесі адаптації до нових технологій. Закономірним для високотехнологічних секторів економіки стає превалювання тенденції до збільшення обсягів попиту на висококваліфікованих спеціалістів-універсалів, котрі мають не тільки спеціалізовану професійну підготовку, але й успішно оволодівають навичками підприємницької та управлінської діяльності [3, 4].

Кафедра є основним навчально-науковим структурним підрозділом вищого навчального закладу, що здійснює підготовку інженерних кадрів і підвищення їхньої кваліфікації. Функції кафедр на сучасному етапі повинні мати інноваційну спрямованість, що буде забезпечувати необхідну якість освітнього процесу, а, отже, і підготовку висококваліфікованих фахівців. Особливе значення в інноваційній підготовці фахівців має індивідуалізація навчання. Кафедри зобов'язані всіляко впроваджувати видачу індивідуальних, диференційованих за складністю завдань для самостійної роботи з урахуванням інтелектуальних здатностей тих, котрих навчають, залучати студентів до дослідницької роботи, організовувати публічні виступи перед однокурсниками, у робочих колективах під час виробничих практик.

При цьому кафедри повинні враховувати наступне: кардинальні зрушення в науково-технічній і соціальній сфері, динаміку розвитку техніки і технологій, формування освітнього і інформаційного суспільства, інтеграційні процеси в області полідисциплінарних наук; прогнози змістовних і структурних змін виробництва, а також освітніх потреб населення; результати досліджень процесів становлення багатокладної економіки країни і напрямків розвитку агропромислового комплексу, регіональних економік; системне подання цілей і цінностей фахівця з вищою освітою; стан та динаміку ринку праці висококваліфікованого фахівця на регіональному, міжрегіональному, національному і міжнародному рівнях; роль самоорганізації випускників ВНЗ у формуванні їхніх розумових здібностей, підвищенні професіоналізму, саморозвитку, успішній адаптації до умов, що змінюються в суспільстві.

Кафедри вищого навчального закладу є основою ієрархії керування в системі підготовки фахівців вищої кваліфікації. От чому формування наукового потенціалу кафедр, створення необхідної матеріально-технічної

бази і підтримка оптимальних умов для їхнього функціонування можна віднести до головних проблем вищої школи. Ефективна інноваційна діяльність кафедри може бути реалізована за умови високої педагогічно-наукової кваліфікації співробітників, активної участі у наукових дослідженнях викладачів і студентів, систематичного поповнення навчального процесу новітніми досягненнями науки і практики, реалізації на заняттях прогресивних методів передачі інформації, впровадження активних методів навчання.

Вирішення соціальних та економічних проблем, що стоять перед вищою освітою, буде залежати від того, чи вдасться забезпечити максимальну мобілізацію можливостей і реалізацію здібностей кожної людини як суб'єкта діяльності. У цьому контексті вирішальним у боротьбі за якість вищої освіти як сектора економіки держави стає людський капітал. Людський капітал визначається як сукупність якостей людини, що ґрунтуються на таких поняттях як здоров'я, природні здібності, освіта, професіоналізм і мобільність. Кожен член суспільства повинен бути оптимально пристосований до професійної діяльності за рахунок максимального використання індивідуальних здібностей. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити інвестиції у вищу освіту і підвищення кваліфікації людей, а також домогтися прискорення прогресу у вирішенні фундаментального завдання модернізації національної системи освіти, для того, щоб кожна людина могла отримати нові знання, навички та компетенції, які їй будуть потрібні в процесі навчання впродовж життя.

Для підвищення якості освітніх послуг утворено систему безперервної освіти *life-long education*, що сприяє оптимізації професійно-кваліфікаційної структури робочої сили та підвищення рівня її конкурентоспроможності.

Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах Болонського процесу передбачає створення інфраструктури, яка дозволить внаслідок максимально реалізувати свій індивідуальний потенціал в плані задоволення високих вимог Європейської системи знань та адаптувати систему вищої освіти України до принципів, норм, стандартів і основних положень європейського простору вищої освіти, прийнятних і ефективних для нашої держави. Ніколи ще проблема якості вищої освіти в Україні не мала такого важливого соціального, ідеологічного, економічного значення, як сьогодні. Це зумовлюється низкою об'єктивних чинників: якість людських ресурсів, від якої залежить рівень розвитку країни та її глобальної економічної

конкурентоспроможності; забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

Конкурентоспроможність системи освіти насамперед залежить від впровадження в навчальний процес унікальних, інноваційних, креативних елементів. Таке можливо, якщо уся система освіти, зокрема і вища базуються на результатах наукових досліджень, які є двигуном вищої освіти. Щоб домогтися бажаних змін у системі професійної освіти в Україні, необхідно насамперед залучити підприємства до цієї системи і таким чином забезпечити фактичні потреби в кваліфікованих знаннях і навичках.

Заклади освіти повинні давати професійні теоретичні знання, загальну освіту, виконувати роль установ з підвищення професійної кваліфікації. Діяльність організацій професійної освіти в цьому напрямку повинна здійснюватися на основі вивчення досвіду розвинутих країн у тісній взаємодії з роботодавцями для підвищення ефективності професійної підготовки кадрів і збалансованості попиту та пропозиції на ринку праці.

Успішна взаємодія з соціальними партнерами дозволить вирішувати проблеми працевлаштування випускників, забезпечувати контроль за якістю підготовки, прогнозувати потребу у фахівцях певних професій, удосконалювати зміст професійних програм відповідно до вимог сучасного виробництва.

У рамках Болонського процесу формується Європейський простір вищої освіти, що визначений географічними та інституційними нормами Європейської культурної конвенції. Болонський процес передбачає структурне реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміну освітніх програм і проведення необхідних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Проте він не передбачає уніфікації змісту освіти. У багатьох документах Болонського процесу зазначається, що кожна країна-учасниця повинна зберегти національну палітру, самобутність та надбання у змісті освіти і підготовці фахівців з вищою освітою, а далі запровадити інноваційні прогресивні підходи до організації вищої освіти, які є властивими Європейському простору вищої освіти.

Кінцевою метою процесу навчання є забезпечення відповідної суспільним, особистісним та виробничим потребам якості вищої освіти, що продукуватиме конкурентоспроможного фахівця, здатного легко адаптуватися в економічному просторі європейських країн. Сучасна освіта повинна забезпечувати виконання низки завдань, зокрема, економічний

успіх, політичну стабільність, сталий розвиток суспільства тощо. Ці завдання реалізуються через таку організацію підготовки фахівців, яка повністю відповідає запитам ринку праці та здатна прогнозувати його розвиток, підготовку до життя активних громадян демократичного суспільства, їх особистісний розвиток, виокремлення таких наукових та освітніх пріоритетів, що забезпечать якісну підготовку фахівців. Найголовнішим сьогодні є забезпечення якості вищої освіти України, гармонійний розвиток особистості студента, формування не тільки компетентних фахівців, а й високодуховних молодих людей, патріотів України.

Список використаних джерел: 1. Корсак К. Нові міжнародні стандарти вищої освіти / К. Корсак // Науковий світ. – 2002. – №1. – С.14-15. 2. Ключевые компетенции для обучения в течение всей жизни. Рекомендации Парламента и Совета Европы от 18 декабря 2006 г. «О ключевых компетенциях обучения в течение жизни» (2006/962/ЕС). 3. Дуганець В.І. Кредитно-модульна система організації навчального процесу: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Нові технології навчання у вищій технічній освіті: досвід, проблеми, перспективи» / В.І. Дуганець // Науково-методичний збірник. Спец. випуск.-К.:НУХТ,2004.- С. 40. 4. Bologna Seminar Council of Europe Higher Education Forum on Qualifications Frameworks. Directorate General IV: Education, Culture and Heritage, Youth and Sport. Council of Europe Headquarters, Strasbourg, 11 – 12 October, 2007.

УДК 378.147

Куценко Ю.М., д.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНИХ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ВИСТАВОК У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. Проаналізовані чинники, які впливають на підвищення мобільності викладачів.

Ключові слова: мобільність, професорсько-викладацький склад, виставки, аграрна освіта.

Одним із важливих елементів удосконалення при впровадженні в Україні Болонського процесу є мобільність викладачів. Професорсько-викладацький склад повинен буди спільним учасником європейського освітнього простору, що є необхідною умовою формування його мобільності. Академічна мобільність викладачів збільшує шанси на професійну самореалізацію, а також підвищує якість кадрового потенціалу вищого навчального закладу. Дана позиція стає важливою складовою національної системи освіти і дає можливість витримувати професійну жорстку конкуренцію на ринку освітніх послуг [1].

Як відомо, метою реформи освітньої галузі визначено підвищення конкурентоспроможності української освіти, інтеграція системи української освіти в єдиний європейський освітній простір [2,3,4].

Інтеграція вищої аграрної освіти України, в тому числі Таврійського державного агротехнологічного університету в європейський простір вищої освіти, за нашою думкою, дозволить у перспективі реалізувати деякі заходи:

- підвищити якість підготовки викладачів енергетичного профілю через участь у міжнародних електротехнічних виставках, наприклад «ElcomUkraine»;

- посилити співпрацю між університетом та українськими і європейськими електротехнічними компаніями у напрямку обладнання лабораторій сучасними приладами;

- підвищить мотивацію студентів до вивчення електротехнічних дисциплін, стане у нагоді при підвищенні кваліфікації та проведенні профорієнтаційної роботи серед випускників шкіл.

Приймаючи безпосередню участь у виставках викладачі мають можливість реального знайомства з продукцією відомих світових виробників.

Проведення компаніями круглих столів у конференц-залах дає можливість спілкування з провідними вченими та інженерами. На рис. 1...3 представлені матеріали персональної участі автора в виставках на протязі 2003....2013 років [5].

Такі заходи безумовно направлені на підвищення мобільності викладачів та сприятимуть росту професійної підготовки студентів нашого університету.

Рис. 1. Розробка сучасних пристроїв для наукових досліджень та участь у міжнародних виставках

Рис. 2. Обладнання лабораторій університету відомими електротехнічними компаніями «ДКС України» і «VORAN» Німеччина

Рис.3. Промислові зразки сучасних силових трансформаторів виробництва України

Список використаних джерел: 1. Здіорук С. І. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовій науково-освітній простір. Аналітична записка/ С. І. Здіорук, І. В. Богачевська. [Електронний ресурс]: – Режим доступу [http:// www.niss.gov.ua/articles/ 1421](http://www.niss.gov.ua/articles/1421). 2. Гурч Л. Мобільність студентів та професорсько-викладацького складу як фактор підвищення конкурентоспроможності вищої освіти України в європейському просторі/Л. Гурч//Персонал. – 2005. – №7. – С. 80–86. [Електронний ресурс]: – Режим доступу [http:// http://www. personal.in.ua/article.php?ida=53](http://www.personal.in.ua/article.php?ida=53). 3. Болотська О. А. Розвиток академічної мобільності студентів як реалізація принципів болонського процесу у вищій освіті України / О. А. Болотська. – К.: Міжрегіональна академія управління персоналом. [Електронний ресурс]: – Режим доступу http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. 4. Лісовий В. М. Мотивована академічна мобільність як засіб інтеграції у міжнародний освітній простір/ В. М. Лісовий, В. А. Капустник, І. В. Завгородній // Медична освіта. – 2013.-№2. – С. 61 – 64. [Електронний ресурс]: – Режим доступу [http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/ 123456789/ 3634/1](http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/3634/1). 4. ElcomUkraine 2014. Power energy, electrical engineering, energy efficiency. Program of Events. [Електронний ресурс]: – Режим доступу [http:// http://elcom.ua/ index_e.php](http://http://elcom.ua/index_e.php).

УДК 37.0134

Лубко Д.В., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

МЕТОДОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ „КОМП’ЮТЕРИ ТА КОМП’ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

Анотація. Робота присвячена опису викладання дисципліни „Комп’ютери та комп’ютерні технології”, опису її змісту та вимогам до знань студентів.

Ключові слова: комп’ютер, дисципліна, офісний пакет, програмування.

Дисципліну „Комп’ютери та комп’ютерні технології” можна вважати одною з найбільш важливих в підготовці фахівців для любого напрямку. На кафедрі інформаційних технологій ТДАТУ ця дисципліна викладається для студентів очної та заочної форм навчання для першого та третього (технікум)

курсів механіко-технологічного факультету, а також другого курсу енергетичного факультету. Для МТ факультету вона викладається на протязі одного семестру, а для енергетичного факультету – двох.

Завдання дисципліни – навчити студентів застосовувати та знати принципи роботи та використання програм з офісного пакету, а також основам лінійного програмування у об'єктно-орієнтованій мові Visual Basic.

Згідно з типових та робочих програм дисципліни студенти вивчають на протязі навчання наступні фахові теми:

– змістовий модуль №1: Офісний пакет „OpenOffice.org”. Текстовий редактор Writer. Табличний процесор Calc (електроні таблиці).

– змістовий модуль №2: Мова програмування „Visual Basic”.

На відміну від офісного пакету Microsoft Office пакет OpenOffice.org безкоштовний, саме тому він і використовується при вивченні дисципліни. Крім того пакет OpenOffice має такі самі можливості, як і Microsoft Office, а також він більш швидкий та надійний у користуванні. Мова VB для вивчення основ програмування була обрана з декілька причин. По перше, це простий синтаксис, що дозволяє дуже швидко освоїти мову навіть людям які ніколи не програмували. По друге, це висока швидкість створення програм із графічним інтерфейсом для MS Windows. І, по третє, це можливість як компіляції в машинний код, так і інтерпретації під час налагодження програми. Головним її недоліком можна назвати підтримку операційних систем тільки сімейства Windows.

При вивченні теми „OpenOffice.org” під час проведення лабораторних робіт, згідно робочої програми, студенти вивчають такі наступні питання.

Текстовий редактор Writer: форматування тексту; робота з абзацами; робота з параметрами сторінки; створення маркірованого, нумерованого та багаторівневого списку; розподіл тексту на колонки; створення та форматування таблиць; створення графічних об'єктів; створення формул.

Електроні таблиці Calc: розділи головного меню; основні прийоми роботи; форматування таблиць; принципи авто заповнення; типи даних комірок; відносна та абсолютна адресація; створення формул; вбудовані функції; сортування даних; автофільтрація; побудова діаграм та графіків.

При вивченні теми “Visual Basic” під час проведення лабораторних робіт, згідно робочої програми, студенти вивчають наступні питання, а саме: знайомство з середовищем програмування VB; елементи керування VB та їх властивості; розробка лінійної програми в середовищі VB; проектування

додатків VB, що реалізують розгалужені обчислювальні процеси; циклічні програми VB; розробка додатків VB з використанням масивів; робота із графікою у VB.

Були розроблені та затверджені методичні вказівки для викладання даної дисципліни. Вони містять: теоретичну частину; практичну частину; контрольний приклад; завдання для виконання самостійної роботи; контрольні питання; літературу для виконання самостійної роботи. Більш повну та глибоку інформацію про дані теми студенти можуть одержати під час консультацій або при вивченні відповідної літератури.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен знати: сутність комп'ютерного діловодства; правила створення ділових документів; основні властивості і вимоги до алгоритмів; основні алгоритмічні структури; принципи програмування додатків різних типів; прийоми створення програм за допомогою середовища візуального програмування Visual Basic.

Після вивчення дисципліни студент повинен вміти: застосовувати офісне програмне забезпечення для створення ділових документів різних стилів та рівня складності; за допомогою мови Visual Basic створювати додатки для розв'язання лінійних задач; створювати за допомогою мови Visual Basic проекти з різними типами даних; створювати за допомогою мови Visual Basic додатки на базі розгалужених алгоритмів; застосовувати оператори умовного циклу для розв'язання лінійних задач за допомогою мови Visual Basic; створювати за допомогою мови Visual Basic проекти з різними типами даних з використанням одно та двовимірних масивів.

Вивчення дисципліни „Комп'ютери та комп'ютерні технології” дозволяє отримати базові знання з використання комп'ютера, програмного забезпечення та основам програмування, а також дозволяє підвищити свій фаховий рівень та знання для вивчення більш складних дисциплін на старших курсах. Ці отримані студентами знання дозволять їм в майбутньому вирішувати складні практичні інженерні задачі

Список використаних джерел: 1. Леонтьев В.П. Новейший самоучитель. Компьютер. Интернет / В.П. Леонтьев. – М.: Олма Медиа Групп, 2014. – 688 с. 2. Отставнов В. Прикладные свободные программы и системы в школе / Отставнов В. – М.: Стар-Бизнес, 2003. – 524 с. 3. Лапчик М.П. Методика преподавания информатики. 3-е издание / М.П. Лапчик, И.В. Семакин, Е. Хеннер. – СПб.: Академия, 2006. – 624 с.

Мельник О. О. к.і.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ОСВІТЯНСЬКИХ ПОСЛУГ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена питанням вдосконалення стандартів якості управління вищими навчальними закладами в умовах європейської інтеграції України.

Ключові слова: вища освіта, стандарт якості, закон.

Освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Процес наближення України до Європи відбувається за кількома напрямками, один із яких – освітянський. У 1999 р. міністерства освіти 29 країн підписали Болонську декларацію. Цим актом країни-учасниці вирішили створити єдиний європейський освітньо-науковий простір [1].

Одним із принципів Болонських реформ є досить жорсткі вимоги до якості підготовки фахівців з вищою освітою. Споживачі освітянських послуг та зростаюча конкуренція у цій сфері змінюють вимоги щодо якості їх надання в Україні і в світі. Стандартизація організаційної роботи та роботи з документами може стати основою створення всебічної програми управління якістю надання послуг в галузі освіти. Стандарт ISO 9000 може стати в нагоді вищим навчальним закладам зробити це [2].

ISO – це скорочення від International Organization for Standardization (Міжнародна організація по стандартизації ІСО) – міжнародне агентство, яке об'єднує майже 100 країн-членів. Кожна країна, незалежно від її розміру, має один «рівний» голос.

Рішення по впровадженню ISO 9000 може ґрунтуватися на таких чинниках: задоволення запитів споживачів освітянських послуг, які вимагають ISO 9000; визнання державних стандартів якості освіти України навчальними закладами Європейського Союзу (ЄС); конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках праці випускників

українських ВНЗ; вдосконалення системи якості освіти; мінімізація аудитів, що повторюються, виконуються різними споживачами [3].

Основні переваги: розширення визнання рівня якості вищої освіти України завдяки стандартам; доступність стандартів на багатьох мовах сприяє розширенню зв'язків між вищими навчальними закладами різних країн. Природно, ці переваги досягаються тільки при хорошому плануванні, наполегливій праці і постійному вдосконаленні. Комітет ISO з розробки стандартів якості виділив наступні сім принципів, які сприяють досягненню мети у царині управління підвищенням якістю: орієнтація на споживача освітянських послуг; лідерство; залучення персоналу; процесуальний підхід; системний підхід до управління; постійне поліпшення; ухвалення рішень на підставі фактів.

Основою при підготовці до реєстрації по ISO 9000 служить виконання циклу: «перевірйай» – зрозуміти зміст стандарту; «дій» – визначити доцільність поліпшення системи перед підготовкою документації для реєстрації по ISO 9000; «плануй» – скласти розклад навчання і розробки документації; «роби» – документувати систему якості в достатній мірі, що дозволяє продемонструвати діяльність ВНЗ третій стороні – регістратору.

Документацію, необхідну по ISO 9000, можна розділити на чотири рівні: 1) керівництво якістю; 2) процедури (описують діяльність на рівні підрозділів, створюються керівниками підрозділів); 3) посадові інструкції; 4) решта документації

ISO 9000 вимагає, щоб виконувалася кожна застосовна вимога стандарту і щоб всі процедури були задокументовані відповідним чином. Процедура визначення відсутніх елементів процесу або незадокументованих процедур називається аналізом пропусків. Аналіз пропусків зазвичай проводиться в підготовчий період перед візитом реєстратора, який визначить відповідність організації стандарту. Його можна проводити у будь-який час для оцінки відповідності системи якості вимогам ISO 9000. Знахідки, отримані в ході аналізу пропусків, добра підстава для перевірки того, чи всі елементи системи якості враховані [4].

Типові знахідки аналізу пропусків: персонал, що працює має в своєму розпорядженні неадекватні посадові інструкції і інформацію про контроль якості; процедури і посадові інструкції не виконуються; зміни в зареєстрованих документах не затверджені; немає процедур роботи з застарілими документами; корегуючи дії відносно середніх навчальних

закладів (постачальників), що надали непідготовлених абітурієнтів, неадекватні; немає підтримки вищого керівництва для виконання корегуючих дій; статистичні методи використовуються некоректно[5].

При підготовці і проходженні реєстрації ВНЗ може контактувати з людьми як всередині, так і за рамками своєї установи. Ролі і відповідальність кожного співробітника вищого навчального закладу включають: прихильність і підтримку зусиль по впровадженню ISO 9000; позитивне сприйняття і відчуття співпраці; інформування про хід роботи.

У Верховній Раді зареєстровано три законопроекти про вищу освіту – від Партії регіонів (№1187 від 28.12.2012 р. Сороки М.П., Ківалова С.В., Калетніка Г.М.), опозиції (№ 1187-1 від 11.01 2013 р. А. Яценюка, В. Кличка, О. Тягнибока та інших) і робочої групи академіка Михайла Згуровського, який у парламенті зареєстрував Віктор Балога (№ 1187-2 від 21.01.2012 р.) [6]. 8 квітня 2014 року Верховна Рада України проголосувала у першому читанні за один з альтернативних законопроектів, зареєстрованих у парламенті, – №1187-2.

Список використаних джерел: 1. Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання: нормативний зб. / за заг. ред. М. Ф. Степка, Л. М. Горбунової. – К. : Форум, 2007. – Т. 1. – С. 1-798 2. «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» Указ Президента України; від 20.03.2008 № 244/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/244/2008>. 3. ДСТУ ISO 9000-1-95 Стандарти з управління якістю та забезпечення якості. Частина 1 Настанови щодо вибору та застосування. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bud-inform.com.ua/norms/view/dstu/858//> 4. Наказ № 217 від 27.03.07 «Про розвиток системи аграрної освіти та удосконалення підготовки кадрів для агропромислового комплексу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua> 5. «Про вищу освіту» Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III // Вища освіта. Нормативно-правові акти про організацію освіти у вищих навчальних закладах III-I рівнів акредитації : у 2 кн. / [М. І. Панов, Ю. П. Битяк, Г. С. Гончарова та ін.] ; за ред. М. І. Панова. – Х. : Право, 2006. – С.7-35. 6. Борденюк В. Висновок на проект Закону України «Про вищу освіту» (реєстрац. № 1187-2 від 21.01.2013 р./ Борденюк В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/achernih/article/11242.aspx>

Міфле-Чередниченко С.А., викл. вищ. категорії, методист
ВСП «Мелітопольський коледж ТДАТУ»

УКРУПНЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ОДИНИЦЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ В КОЛЕДЖІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Анотація. Стаття присвячена пошуку ефективних освітніх технологій, які сприяли б насамперед розвитку мислення студентів вищої школи, та обґрунтуванню позитивних сторін практичного застосування блочної системи викладання фізики в коледжі.

Ключові слова: освітні технології, блочна система викладання, укрупнення дидактичних одиниць.

Сучасний випускник вищого навчального закладу повинен глибоко засвоїти найважливіші ідеї сучасної науки, навчитися самостійно поповнювати знання і активно, творчо користуватися ними. Активізувати пізнавальну діяльність студентів – це насамперед активізувати їх мислення і формувати, перш за все, мотиви навчання.

Стан знань з фізики не можна сьогодні вважати досить задовільним. Знання нерідко залишаються формальними, деякі студенти показують своє невміння самостійно розмірковувати, пояснювати ті чи інші фізичні явища, застосовувати отримані знання на практиці. Ось чому перед нами постала задача пошуку інноваційних технологій, які сприяли б насамперед розвитку мислення студентів вищої школи. Ми познайомилися з різними точками зору на вибір ефективних освітніх технологій для вирішення різних задач навчання і вирішили зупинитися на застосуванні укрупнених дидактичних одиниць як прийнято говорити в дидактиці, інтенсифікувати традиційне викладання фізики через впровадження технології блочної подачі матеріалу в комбінації з елементами інших технологій. Як відмічають дослідники, крупні структури мають більшу стійкість до збереження у часі і швидке проявлення в пам'яті та дозволяють за менший час оволодіти більшим об'ємом знань, а також розвинути мислення студентів.

Укрупнена дидактична одиниця, як клітинка навчального процесу, яка складається з логічно різноманітних елементів, що мають інформаційну спільність, тримає в полі зору студента зв'язки між поняттями, що важливо для розвитку їх мислення. Укрупнене, цілісне оволодіння знаннями дозволяє

подолати зайву розтягнутість у навчанні. Крім вище сказаного, раціональна методична система полегшує прояв зворотних зв'язків у процесах переробки інформації. Там де полегшується виникнення зворотних зв'язків і де досягається якнайбільше різноманіття цих зв'язків, загальна кількість інформації в системі не зменшується, а має можливість накопичуватися і довго зберігатися у пам'яті.

Організуючи перевірку практичного використання блочної системи викладання, ми розробили укрупнені дидактичні одиниці з низки тем програмного курсу фізики, склали опорні конспекти, в яких не тільки зосереджується весь основний матеріал блоків, а й відображаються певні зв'язки між окремими елементами знань. У відповідності з програмою було визначено кількість занять, яка може бути відведена на відпрацювання кожного блоку, а при проведенні кожного заняття у цій системі ми намагаємося вибрати такі методи і прийоми, які максимально б сприяли виконанню всіх задач навчання і, перш за все, задач розвитку фізичного мислення.

Початкове, цілісне ознайомлення з матеріалом блоку відбувається на першому занятті по його вивченню. А коли викладач не повинен кожного заняття думати про необхідність викладення нового матеріалу, він більш раціонально може організувати різні види роботи. Основним принципом блочної системи викладання стає виділення і запам'ятовування основи матеріалу завдяки його багаторазовому повторенню – спочатку через оглядовий розгляд основи по опорному конспекту, потім при поглибленні в процесі відпрацювання; через багаторазове звертання до опорного конспекту в тій чи іншій формі. Особливістю домашніх завдань стає подрібнення, воно задається частинами, хоч початкове знайомство з блоком відбувається на першому занятті по його вивченню шляхом огляду всього матеріалу теми у відповідності з розробленим для даного блоку опорним конспектом. Домашні завдання носять більш творчий характер, опитування перетворюється з контролюючого в навчальне або закріплююче, збільшується питома вага практичної роботи студентів на занятті, питома вага самостійної роботи студентів. Досвід показує, що при даній системі навчання студенти більше розмірковують, більше виконують самостійних розумових дій. Переважним методом ведення таких занять стає жива бесіда, тобто вони перетворюються в семінарські заняття, які виступають цікавою формою активізації розумової діяльності студентів. Живе, безпосереднє обговорення питань, суперечки,

дискусії, розвивають їх мислення, мову, роблять заняття цікавими, сприяють становленню активної особистості.

Таким чином, застосування прийомів укрупнення знань приводить до якісного перетворення цих знань від рівня розрізненості до рівня цілісності. Рух думки при цьому здійснюється нібито по циклам спіралі. Адже, практична перевірка, безумовно, доводить ефективність використання укрупнених дидактичних одиниць у вивченні фізики.

Список використаних джерел: 1. Эрдниев П.М., Эрдниев Б.П. Укрупнение дидактических единиц в обучении математике. – М.: Просвещение, 1986 – 257 с. 2. Ланина И. Я. Формирование познавательных интересов учащихся на уроках физики. – М.: Просвещение, 1985 – 128 с. 3. Иванова Л. А. Активизация познавательной деятельности учащихся при изучении физики: Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1983 – 160 с. 4. Лещова М. Г., Кузнецова Л. М. Блочные викладання навчального матеріалу з фізики. – Х.: Видавнича група "Основа", 2005. – 174 с.

УДК 378.147.88.016

Мунтян С.Г., ст. викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПОЗААУДИТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНШОМОВЛЕННЄВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Анотація. Проаналізовано теоретичні засади іншомовленнєвої підготовки студентів у позааудиторний час й надано узагальнення практичного досвіду організації позааудиторної роботи як складової освітньої технології з іноземної мови.

Ключові слова: позааудиторна діяльність, іншомовленнєва підготовка студентів.

У ході реалізації відповідних сучасних освітніх програм навчально-виховна стратегія кожної конкретної кафедри має бути інтегральним вираженням цілісного поєднання навчального та виховного процесів, адже тоді можуть бути враховані зумовлені специфікою окремих дисциплін особливості процесу навчання й виховання.

Іноземні мови внаслідок свого величезного освітньо-прагматичного та виховного потенціалу дозволяють особливо органічно поєднувати систему обов'язкового аудиторного навчання та цілеспрямованої позааудиторної діяльності.

У профільному ВНЗ, де курс іноземної мови короткотривалий і компактний за об'ємом аудиторних годин, позааудиторна робота засобами іноземних мов є одним з рятівних технологічних рішень щодо підвищення якості іншомовленнєвої підготовки студентів.

Значної ефективності позааудиторна робота з іноземних мов набуває за умов гармонійного її інтегрування у дозвільну діяльність студентської молоді. Адже дозвільна діяльність студентів - це усвідомлена й цілеспрямована активність, що дозволяє молоді задовольняти власні потреби й особисті інтереси, здійснювати вільний вибір занять щодо самореалізації й самовдосконалення. Позааудиторна робота в рамках дозвільної діяльності студентів стає сферою застосування знань, умінь та навичок, набутих в аудиторії або самостійно. Це зумовлює її значний виховний, розвивальний, освітній, стабілізуючий, інтегруючий и компенсуючий потенціал [2].

До позааудиторної роботи відносять будь-яку діяльність студентів, що здійснюється у рамках навчального закладу поза навчальним процесом й сприяє їхньому особистісному розвитку, задоволенню інтересів, розширенню професійних знань та формуванню професійно вагомих якостей [1].

Організація позааудиторної діяльності повинна мати системний характер і враховувати ключові засади підготовки з іноземної мови у позааудиторний час. Встановлено, що ефективність та результативність позааудиторної роботи з іноземної мови знаходяться у прямій залежності від дотримання таких принципів, як врахування мовної підготовки студентів й наступності щодо аудиторних занять з іноземної мови; врахування вікових особливостей та інтересів студентів; комунікативна спрямованість; поєднання колективних, групових й індивідуальних форм роботи; врахування міжпредметних зв'язків [2, 3].

У створенні будь-якої системи існує підпорядкованість між цілями, змістом, формами і методами навчально-виховного процесу. Кінцевими цілями позааудиторної роботи з іноземної мови є поглиблення знань, умінь та навичок щодо іншомовної комунікативної діяльності; розширення знань професійного та лінгвокраїнознавчого характеру; сприяння розвитку індивідуальних творчих здібностей та формуванню індивідуального стилю

поведінки студентів, а отже, підвищення креативності освітнього середовища; стимулювання інтересу широкого кола студентів до вивчення іноземної мови; набуття досвіду міжкультурного спілкування і співробітництва; всебічний розвиток особистості.

Коли говорять про позааудиторну роботу стосовно до іноземної мови, виокремлюють декілька її функцій, які знаходяться у взаємозв'язку та взаємозалежності: 1) навчальна функція (формування й вдосконалення мовленнєвих компетенцій, повторення, поглиблення, розширення та закріплення матеріалу, що вивчається, встановлення міжпредметних зв'язків); 2) розвивальна функція (сприяння інтелектуальному й духовному зростанню майбутніх фахівців, розвитку їхньої уваги, пам'яті, мислення, мови та т.і.); 3) виховна функція (формування впевненості й готовності до професійної діяльності, потягу до пізнання, виховання дисципліни, наполегливості, витримки й т.і.); 4) діагностувальна функція (визначення рівня володіння студентами мовними компетенціями, діагностика труднощів й визначення рівня ефективності навчання); 5) управлінська функція (управління дидактичним процесом через коректування методики навчання відповідно до рівня та індивідуальних особливостей студентів); 6) оцінювальна функція (оцінка діяльності студентів та її результатів в процесі позааудиторної роботи); 7) мотиваційна функція (створення позитивних мотивів у процесі навчання, стимулювання ініціативності студентів, пізнавальних інтересів та творчого підходу до справи) [1].

У процесі навчання перелічені функції стають завданнями позааудиторної роботи, які викладач реалізує різними засобами. При цьому освітньо-виховні маршрути мають бути цілеорієнтованими на конкретний результат й враховувати смислові, діяльнісні й ціннісні переваги особистості, а отже, бути варіативними. Серед існуючих технологій та форм підготовки найбільш продуктивними у розвитку креативного мислення студентів є проблемно-пошукові, дослідницькі та колективно-групові технології. Вони забезпечують підготовку творчих спеціалістів, які мають навички наукової діяльності, самостійного аналізу можливостей використання досягнень науки та практики.

Підготовка позааудиторного заходу передбачає створення максимально сприятливих умов для розкриття творчого потенціалу студентів, розвитку їхньої уяви та мислення. У цьому випадку створюється внутрішній мотив формування й формулювання думки іноземною мовою, виникає бажання

прийняти участь у спілкуванні, тобто розвивається іншомовленнєва комунікативна компетентність студентів. Отже, у ході проведення позааудиторних заходів іноземна мова перетворюється у засіб навчання та розвитку. В процесі взаємодії зі студентами у рамках позааудиторної роботи викладач проводить інструктажі щодо виконання завдань, а саме наголошує на цілях, змісті, приблизному об'ємі, строках виконання, основних вимогах до результатів та критеріях оцінювання роботи, а також обговорює ключові стратегії щодо реалізації завдання. Крім того, викладач звертає увагу студентів на можливі типові помилки, що ймовірні при виконанні завдань.

Сукупність всіх вищеперелічених засад покладена в основу організації позааудиторної діяльності студентів на кафедрі іноземних мов ТДАТУ. Портфоліо імplementованих фахівцями кафедри форм і методів позааудиторної роботи включає:

- залучення студентів до наукової діяльності (робота гуртків спеціалізованого перекладу, підготовка іноземними мовами наукових публікацій, різноформатних презентацій на наукові студентські конференції, організація постер-сесій),

- проведення «Декади іноземних мов» (накопичений досвід подіумних дискусій та колоквиумів за участю носіїв мови; творчих конкурсів на краще есе іноземними мовами; прес-конференцій з науковцями вузу, володарями міжнародних грантів; «круглих столів» зі студентами, учасниками закордонних освітньо-виробничих стажувань; інтелектуальних змагань «брейн-ринг»; шоу-кейсів з театралізованими міні-виставами; тематичних міні-вікторин; виставок найкращих творчих індивідуальних проектів студентів; розважальних сторінок на сайті кафедри),

- колективні дискутування актуальних тем сьогодення за участю відповідних експертів, носіїв мови, у рамках англomовного дискусійного клубу.

Підсумовуючи, слід зазначити, що технологія гармонійного поєднання системи аудиторних занять та позааудиторної діяльності в процесі навчання іноземної мови підвищує рівень іншомовленнєвої підготовки студентів та сприяє актуалізації таких важливих складових якості сучасної освіти як діалогічність, креативність, інноваційність, прагматизм. На нашу думку, саме здатність колективів кафедр створювати студентам умови для розвитку нетрадиційного мислення, вмінь адаптуватись і згодом змінювати середовище буде визначати в майбутньому якість освіти.

Список використаних джерел: 1. Беляева А. Управление самостоятельной работой студентов / А. Беляева // Высшее образование в России. – 2003. – № 6. – С. 105-109. 2. Буренок Е.А. Внеаудиторная деятельность как средство интенсификации профессионального обучения английскому языку студентов туристского вуза : дис. канд. пед. наук : 13.00.08. – Сходня, 2004. – 129 с. 3. Козачок В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: Учеб. пособие. / В. А. Козачок. – К.: Выща шк., 1990. – 150 с.

УДК 378.141:658.3

Найдыш Я.В., преподаватель спецдисциплин, специалист I категории
ОСП «Мелитопольский колледж ТГАТУ»

ОХРАНА ТРУДА И ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА. СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД

Аннотация. Внимание в этой статье уделяется некоторым особенностям преподавания дисциплины «Основы охраны труда», а именно взаимосвязи организации производства в целом с организацией мероприятий по охране труда, что предполагает знание законов организации.

Ключевые слова: организация, упорядочение, условия труда, закон синергии, закон пропорциональности, композиция, аспекты соответствия.

Новая экономическая ситуация, создание большого количества предприятий с частным капиталом, необходимость повышения конкурентоспособности, ориентация на европейскую экономику ставит перед предприятиями ряд задач, которые раньше не рассматривались. Прежде всего, нельзя допускать, чтобы принципиальные положения об охране труда работника вступали в противоречие с экономическими интересами работодателя. То есть, на рабочем месте и на предприятии в целом, должны быть организованы условия труда, обеспечивающие как его экономическую эффективность, так и безопасность.

В то же время, после трагических событий на концерне «Стирол» было выявлено, что модернизированное по последнему слову техники в

технологическом плане предприятие, пользовалось инструкциями по технике безопасности, разработанными в 1969 году. При значительно увеличенных мощностях, увеличении давления и объемов прокачки аммиака по трубопроводам их проверка производилась простукиванием, не смотря на большое количество разработанных в настоящее время методов неразрушающего контроля изделий.

Закон Украины «Про охорону праці» «встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні» и определяет статус работодателя и работника. В первом разделе статьи 4 закона отмечена необходимость «використання економічних методів управління охороною праці». Это значит, что мероприятия, связанные с выполнением закона должны быть учтены при формировании экономически рациональной структуры предприятия. Организация, прежде всего – это группа людей, деятельность которых сознательно координируется для достижения общей цели. Кроме того организация это система, представляющая собой некую целостность, состоящую из взаимосвязанных и взаимозависящих частей, каждая из которых вносит свой вклад в характеристики целого. Наиважнейшей частью организационной структуры, пронизывающей всю деятельность организации, является организация охраны труда работников.

1. Организация – как процесс.

В широком смысле слова термин «организация» означает определенный порядок, а повышение степеней организованности – упорядочение. Достигнутый порядок можно в принципе считать достаточным, если в нем нашли выражение три аспекта упорядоченности, то есть определены:

а) границы системы, сколько и каких образующих единиц она включает;

б) переменные параметры, количественно характеризующие единицы, образующие систему;

в) образ действия каждой единицы и схемы их взаимодействия.

Значение организации как процесса состоит в том, что потенциал системы управления предприятием проявляется при реализации его организационных резервов, увеличение степени реализации этих резервов не требует капитальных затрат и дает реальный экономический эффект. Соразмерность в организационных взаимоотношениях один из определяющих признаков порядка, обеспечивающий целостность системы.

2. Основные законы организации.

В организованных системах каждый элемент необходим для функционирования целого, и вне целого существовать не может.

Основной закон организации – закон синергии заключается в том, что сумма свойств (потенциалов, энергии, качеств) организованного целого превышает арифметическую сумму свойств, имеющихся у каждого из вошедших в состав целого элементов в отдельности. То есть, эффект синергии возникает за счет взаимного соучастия, взаимодействия элементов системы, находящихся в рамках целого.

2.1. Закон единства анализа-синтеза состоит в том, что процессы разделения с одной стороны обязательно должны быть дополнены противоположными процессами соединения с другой стороны.

2.2. Закон пропорциональности означает необходимость определенного соотношения между частями целого в каждом конкретном случае. То есть, организационные отношения это, прежде всего отношения части и целого. Еще Платон отмечал, что соразмерность во взаимоотношениях один из определяющих признаков порядка.

2.3. Закон композиции при построении организационных структур выражает требование – цель деятельности подсистемы одновременно обязательно является одной из подцелей деятельности системы. То есть ни одна подсистема не может иметь самостоятельных целей и навязывать их системе.

2.4. Согласно закону самосохранения, каждая реально существующая система стремится сохранить себе собственные ресурсы как целостное образование и, следовательно, экономнее их расходовать. Как известно, существует глобальный конфликт между ограниченными ресурсами человечества и неограниченными амбициями и притязаниями людей. Результатом этого конфликта является конкуренция. Поэтому, чтобы более надежно защитить себя, нужно объединяться в организацию.

2.5. Закон организованности-информированности означает, что в системе не может быть больше порядка, чем информации. Отсутствие информации способствует возникновению напряжения и паники, что может быть чревато трагичными последствиями. Поэтому, именно в службах охраны труда, требования к абсолютной полноте предупреждающей и организующей информации должны быть категоричными.

2.6. Закон онтогенеза предопределяет, что каждая организация проходит в своем развитии следующие фазы жизненного цикла – рождение, становление, расцвет, угасание.

2.7. Законы организации действуют не изолированно, а в взаимосвязи и взаимодействии исполнителей. В процессе деятельности исполнитель связан определенными отношениями, которые можно разделить на: экономические, социальные, организационные и технологические. Эти отношения и должны соответствовать друг другу в разных частях системы.

Основным является экономическое соответствие, так как в его основе лежат материальные отношения. Социальное соответствие предполагает общность интересов, технологическое соответствие определяется закономерностями научно-технического прогресса. Организационный аспект соответствия позволяет рассмотреть все виды соответствия с точки зрения процессов и содержания структурных элементов с учетом целей организации.

Сегодня не так часто возникает необходимость в создании новых структур, как в перестройке старых. При этом отсутствует организованная работа по совершенствованию управления предприятием, поэтому важно учитывать потребности процессов, протекающих в рамках структуры. Безусловно, наиболее важны процессы, протекающие в структурных подразделениях службы охраны труда. Эти процессы позволяют сберечь и наиболее эффективно использовать главный капитал организации – человеческий. По данным статистики в Украине на ликвидацию последствий, связанных с несчастными случаями и потерей трудоспособности работников тратится на порядок больше средств, чем на мероприятия по охране труда. Поэтому, если экономические, социальные, технологические и организационные аспекты соответствия будут согласованы во всех подразделениях организации с требованиями закона об охране труда, то это будет залогом долговременного успеха предприятия.

Список использованных источников: 1. Закон Украины «Про охорону праці». Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>. 2. Ефимова С.А. Теория организации / С.А. Ефимова/ М.: Литрес, 2009. – 44 с.

УДК 331.1

Нестеренко С. А., к.е.н., доцент, Бочарова Н.О., к.е.н., доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВНЗ

Анотація. Розглянуто основні поняття щодо організації проведення моніторингу якості освіти у вищій школі.

Ключові слова: якість освіти, професіографічний моніторинг, освітній моніторинг, індикатори якості освіти.

Поняття "якість" – це системна методологічна категорія, яка відображає ступінь відповідності результату поставленій меті В той же час освіта розглядається як ключовий фактор стабільного розвитку держави, що є найважливішою сферою соціального життя. Саме освіта формує інтелектуальний, культурний й духовний стан суспільства. Тому якість вищої освіти грає ключову роль у створенні єдиного Європейського освітнього простору, тому вона стає центральною в освітній політиці України.

Основними завданнями моніторингу якості освіти у ВНЗ є: 1) розробка комплексу показників, що забезпечують цілісне уявлення про стан освітнього процесу, про якісні й кількісні зміни в ньому; 2) систематизація інформації про стан і розвиток освітнього процесу у ВНЗ; 3) забезпечення регулярного й наочного представлення інформації про процеси, що відбуваються у ВНЗ; 4) інформаційне забезпечення аналізу й прогнозування стану й розвитку освітнього процесу, вироблення управлінських рішень. Моніторинг, що використовується в освіті, має кілька видів: педагогічний, освітній, професіографічний. Розглянемо найбільш вагомий щодо вищої школи види, зокрема освітній та професіографічний.

Професіографічний моніторинг – процес безперервного науково обґрунтованого, діагностико-прогностичного, планового спостереження за станом і розвитком педагогічного процесу підготовки фахівця з метою найбільш оптимального вибору освітніх завдань, а також засобів і методів їх розв'язання. Він покликаний усунути професійну некомпетентність педагогічних кадрів вищих навчальних закладів у питаннях діагностики, прогнозування й аналізу педагогічного процесу становлення фахівців не тільки на початковій і кінцевій стадії, але й у проміжній фазі розвитку

досліджуваного явища, його коректування в необхідному руслі. Це один з найважливіших елементів системи інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу у ВНЗ й сприяє прийняттю адекватних управлінських і педагогічних рішень.

Освітній моніторинг – це система організації збору, збереження, обробки й поширення інформації про діяльність педагогічної системи, що забезпечує безперервне спостереження за її станом і прогнозування її розвитку. Він є механізмом корекції освітніх і управлінських цілей і шляхів їх досягнення. На підґрунті особливостей освітнього моніторингу, його місця в управлінській діяльності визначають такі основні його напрямки: контексту освітнього процесу; ресурсів освітнього процесу; ходу освітнього процесу; результатів освітнього процесу.

У процесі моніторингу якості вищої освіти можна виділити такі рівні: кафедральний, факультетський (інститутський), університетський, регіональний, державний, континентальний, світовий. Практична реалізація завдань моніторингу вищим навчальним закладом здійснюється на перших трьох рівнях – кафедральному, факультетському, університетському. На кафедральному рівні доцільно використовувати педагогічний і професіографічний моніторинг, на факультетському – професіографічний і освітній моніторинг, на університетському рівні – освітній моніторинг.

До індикаторів якості освіти фахівці відносять такі характеристики, що відображають ступінь відповідності реальних результатів освіти нормативним вимогам, соціальним і особистісним очікуванням.

Підхід до розуміння якості освіти можна представити у вигляді такої послідовності: якість носія знань; передача знань; одержувач знань; сприйнятливість методик передачі знань; фундаментальність знань; затребуваність отриманих знань; отримання нових знань.

В оцінці якості освіти слід виділити оцінку зовнішнього середовища (споживачів освітніх послуг) і внутрішню (оцінки якості в самій системі освіти). Для цього розглянемо п'ять елементів системи освіти:

1. Ті, що навчаються (вихованці, учні, студенти, курсанти).
2. Педагоги (вихователі, вчителі, викладачі).
3. Освітні стандарти (навчальні програми, плани).
4. Освітні установи (дошкільні, загальноосвітні, професійні, вищі навчальні заклади, післядипломні, позашкільної освіти).
5. Органи управління освітою.

Якість освіти можна розглядати з різних позицій. Розкривати дане поняття слід із позицій системного підходу, який прийнято при розробці системи менеджменту якості освіти з метою підвищення рівня задоволеності споживачів.

Виходячи з підходу до розуміння якості освіти, можна виділити такі показники:

- якість викладацького складу;
- стан матеріально-технічної бази навчального закладу;
- мотивація викладацького складу;
- якість навчальних програм;
- якість студентів;
- якість інфраструктури;
- якість знань;
- інноваційна активність керівництва;
- впровадження інновацій;
- затребуваність випускників;
- конкурентоспроможність випускників на ринку праці;
- досягнення випускників.

Відтак, якість освіти – це затребуваність отриманих знань у конкретних умовах їх застосування для досягнення конкретної мети та підвищення рівня життя. Системний підхід означає неперервність управління, послідовність і взаємозв'язок окремих освітніх процесів, а також їх взаємодію. Система менеджменту якості освіти є інтегрованою. Вона орієнтована на сучасні інформаційні технології, використання досягнень теорії і практики менеджменту. Її успішність може оцінюватися шляхом використання сукупності усіх, наведених вище якісних і кількісних показників.

Орієнтація вищого навчального закладу на досягнення якісно нових освітніх результатів призводить до необхідності перейти від традиційного способу внутрішнього контролю до управління якістю освіти, де контроль є тільки однією з функцій. Інформаційною основою управління якістю освіти є моніторинг якості освіти, спрямований на отримання оперативної та достовірної інформації про якість освітніх результатів, умов досягнення освітніх результатів і ціни досягнення якісно нових освітніх результатів. Моніторинг є цілісним управлінським інструментом, який має базуватись на чітко виваженій системі показників, що здатно стати запорукою успіху остаточно отриманих результатів.

Список використаних джерел: 1. Андреев В.И. Проблемы педагогического мониторинга качества образования/ В.И.Андреев //Известия Российской Академии Наук. – № 1. – 2001. – С. 37. 2. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании. Книга 1/А.Н.Майоров. – Спб.: Издательство «Образование-Культура», 1998. – 344с. 3. Хриков Є.М. Теоретико-методологічні засади моніторингу професійної підготовки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profosvita.org.ua/ru/career/articles/2.html> 4. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом / Є.М.Хриков. – К.: Знання, 2006. – 365 с.

УДК 37.012.3

Никифорова Л.Є., д.т.н., проф.
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ВНЗ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Анотація. Запропоновано для визначення якості освітніх технологій використовувати підходи, пов'язані з розробкою таких комплексних характеристик об'єктів моніторингу як: ступінь інтелектуалізації змісту освіти, інтеграція змісту професійної освіти, спрямованість освітніх програм на розвиток професійної творчості.

Ключові слова: система менеджменту якості, критерії якості, моніторинг, індикатор.

Сьогодні в центрі уваги ініціаторів і учасників Болонського процесу знаходиться європейська вища освіта, головне змістовне завдання якого полягає у збереженні та забезпеченні необхідної якості професійної підготовки спеціаліста та пошуку механізмів його підвищення. Основоположним завданням перед вузом стає створення механізмів, що забезпечують якість надаваних освітніх послуг. Особливої актуальності набувають питання формування системи забезпечення якості професійної підготовки.

Освітня сфера розглядається як соціальний інститут, що конструює майбутнє суспільство. Такий підхід визначає ліберальну політику розвитку,

при якій для зміни суспільства треба змінити людину через розвиток системи освіти. Система освіти в цьому випадку повинна орієнтуватися на розвиток особистості, підготовку її до розв'язання нестандартних проблем, підвищенню її соціальної, професійної та географічної мобільності, що представляють безліч різних шляхів вибору власного майбутнього.

Одним із шляхів модернізації освіти може стати впровадження в систему його управління принципів TQM – Загального управління якістю. Ключовими проблемами адаптації методології TQM в сферу освіти є питання про вибір змісту і послідовності дій, які можуть гарантувати якість надання освітніх послуг, а також питання про вибір способів здійснення ним такої діяльності.

Дослідження показали, що якість професійної підготовки фахівця в умовах ВНЗ необхідно розглядати, як здатність освітньої системи задовольняти і потреби ринку праці у фахівцях відповідної кваліфікації, і потреби особистості в отриманні конкурентоспроможних знань.

Однак на практиці, управління якістю освіти на інституційному рівні дозволяє виділити ряд протиріч:

- між сучасними вимогами ринку праці до якості вузівської освіти і обмеженістю можливостей їх задоволення на основі традиційних підходів до управління освітнім процесом;

- між інноваційними процесами у професійній освіті та відсутністю механізму забезпечення їх узгодженого і позитивного впливу на якість освітніх послуг;

- між потребами особистості в інтелектуальному і професійному розвитку, професійної ідентифікації, що забезпечує і її конкурентну позицію на ринку праці, і можливістю їх задоволення в умовах ВНЗ;

- необхідністю гарантованої якості надаваних вузом освітніх послуг і нерозробленістю методологічного апарату його досягнення;

- рівнем розвитку теорії та практики впровадження систем забезпечення якості в різних соціальних системах і ступенем освоєння даного напрямку в освітній практиці вищої школи.

Модель системи управління якістю може бути представлена трьома блоками:

- підсистемою управлінських підходів, що використовуються для вирішення конкретних завдань, орієнтованих на якісну зміну якого-небудь освітнього фактора;

- підсистемою теоретико-методологічних підстав, представлених на рівнях загальнонауковому, стратегічному, практико-орієнтованому, конкретно-науковому та факторному;
- підсистемою ціннісної сутності компонентів і чинників утворення різної природи (духовність, мотивація, компетентність і т.д.).

Базовою функцією системи управління якістю є функція стратегічного планування, формування «бачення» (Vision). Саме «бачення», як картина погляду на майбутнє допомагає визначити потрібний напрямок розвитку вузу, підкреслюючи самобутність усвідомлення особливої компетентності, що сприяє згуртуванню колективу. Бачення – суть образ вузу.

Отже, система функцій внутрішньовузівського управління якістю може складатися з: інформаційно-аналітичної, організаційно-технологічної, контрольно-діагностичної, регулятивно-корекційної, нормативної, інтегративної, управлінської, активізаційної і функції управління кадрами.

Функціонування системи управління якістю здійснюється в умовах відповідної інформаційно-аналітичного середовища, яке повинно відповідати, в свою чергу, наступним вимогам: функціонування та розвиток системи та всіх її елементів відбувається в повній згоді з функціонуванням взаємодіючих з нею систем, обумовлюючи тим самим можливість досягнення прогнозованих цілей; у процесі взаємодії кожна система прагне до самовиживання і збалансованому розвитку; система підтримує і збагачує власний енергетичний і інформаційний баланс за рахунок тих систем, з якими вона вступає у взаємодію з допомогою стабілізованих зворотних зв'язків; елементи системи повинні бути динамічними, мати можливість переходу від одного стану в інший; система повинна мати спрямованість на досягнення результату, достатнього для свого функціонування та подальшого розвитку.

При цьому велике значення має стійкість інформаційного середовища, забезпечена поданням компонентів системи управління якістю, що формалізуються на основі створення інформаційно-аналітичного середовища з використанням засобів сучасних освітніх технологій.

Управління якістю являє собою комплекс дій, методів і засобів ефективного перетворення (розвитку) організаційних структур, процесів діяльності, змісту освіти і т.д. При цьому розвиток визначається як саморозвиток, а системність виступає його найважливішою характеристикою.

Створення системи управління якістю вимагає послідовного вирішення наступних завдань: визначення та концептуалізацію цілей у сфері якості освіти; виявлення вимог ринку праці та потенційних роботодавців; встановлення базового комплексу процесів як відкритої моделі; Розробка та адаптація методів управління процесами, що забезпечують функціонування і розвиток університету; здійснення документального оформлення системи менеджменту якості; здійснення контролювання процесів за допомогою проведення внутрішнього аудиту.

Процесна модель якості актуалізована нормативними документами, орієнтує ВНЗ на задоволення потреб споживачів і ринку праці за допомогою управління процесами.

Виділено наступні групи процесів: основні (базові), процеси менеджменту якості та забезпечують якість освіти в цілому. Результатом базових процесів є випуск підготовлених фахівців (або надання послуг). Результатом процесів менеджменту якості є підвищення результативності основних і забезпечуючих процесів. Результатом забезпечуючих процесів є створення необхідних умов для здійснення основних процесів. Визначення структури і декомпозиція виділених груп процесів дозволяє побудувати матрицю розподілу повноважень і відповідальності системи менеджменту якості (СМЯ), визначити власників (власників), керівників та учасників процесів і підпроцесів, що забезпечують функціонування і розвиток ВНЗ.

Система менеджменту якості покликана вирішувати завдання підвищення конкурентоспроможності ВНЗ. Складові конкурентоспроможності ВНЗ (фінансово-економічна, маркетингова, матеріально-технічна, кадрова, конкурентоспроможність випускників) виступають основоположними орієнтирами розвитку, припускаючи рівневу декомпозицію, забезпечену довготривалими і короткочасними програмами. Саме конкурентоспроможність виступає базовим фактором, який орієнтує викладацький колектив ВНЗ на інноваційний пошук і постійний розвиток.

Таким чином, якість освіти – інтегральна характеристика, що має відношення до всього дієвого циклу ВНЗ, що включає проектування, реалізацію і контроль освітнього процесу, інфраструктурне забезпечення, самооцінку вузу. Практичне розуміння якості освіти вимагає особливих технологій моніторингу, підвищення ефективності управління вузом, вдосконалення процесів навчання. Для визначення якості освітніх технологій і програм використовуються підходи, пов'язані з розробкою відповідних

індикаторів. В якості таких індикаторів можуть виступати: ступінь інтелектуалізації змісту освіти, здатність змісту і технологій професійної освіти забезпечити високу професійну готовність фахівця, інтеграція змісту професійної освіти, спрямованість освітніх програм на розвиток професійної творчості і т.д. Моніторинг якості освіти є порядок (логічна схема) встановлення взаємозв'язку і входу динамічної системи навчального процесу з метою вирішення поставлених завдань оптимальним шляхом.

Таким чином, якість підтримки освіти у ВНЗ, його рівень багато в чому залежать від колективного інтелекту розробників відповідних стандартів та освітньої політики. І тут дуже важливо, щоб розробники, не забували про те, що з філософської точки зору якість освіти є синтезатор всіх проблем його розвитку в Україні і, одночасно, індикатор якості освітньої політики та реформ, що проводяться в даній області в останні роки. Насамперед про те, що концептуально якість освіти складається з якості трьох основних його складових – людини, змісту освіти та освітніх технологій.

Список використаних джерел: 1. Лысенко Н. В. Управление качеством образования в техническом вузе: дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / Н.В. Лысенко. – Ростов н/Д, 2006. – 238 с. 2. Системи управління якістю. Вимоги: (ISO 9001:2008, IDT): ДСТУ ISO 9001:2009. – [На заміну ДСТУ ISO 9001:2001; чинний від 2009.09.01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2009. – 33 с. 3. Соболев В.С. Концепция, модель и критерии эффективности внутривузовской системы управления качеством высшего профессионального образования / В.С. Соболев, С.А. Степанов // Университетское управление. – 2004. – № 2 (31). – С.102-110.

УДК 371.68:004.9

Педченко Е.П., викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
Комунальний вищий навчальний заклад «Мелітопольський медичний коледж» Запорізької
обласної ради

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Розкрито питання доцільності використання мультимедійних технологій при викладанні фармацевтичних дисциплін,

наведено приклади використання мультимедійних презентацій під час лекцій та навчальної практики, проведено аналіз сприйняття освітнього матеріалу студентами.

Ключові слова: інформатизація, інноваційні технології, мультимедійна презентація, фармація.

Освіта – одна з найважливіших сфер діяльності людини та основний фактор розвитку людства. Розуміючи важливість володіння освітою високого рівня для успішного розвитку країни, якісна освіта проголошена Україною національним пріоритетом. Це ставить перед викладачами досить складне завдання: опановуючи нові технології, навчити і виховати фахівця, адаптованого до життя та професійної діяльності.

Для формування висококваліфікованого фахівця-фармацевта викладачам циклової комісії професійної та практичної підготовки зі спеціальності «Фармація» необхідно відходити від традиційних методів навчання та впроваджувати інноваційні технології при викладанні нового матеріалу або для визначення рівня підготовки студентів до навчальної практики.

Одним із перспективних напрямків впровадження інноваційних технологій є інформатизація навчального процесу шляхом використання мультимедійних технологій навчання та контролю знань студентів.

Використання мультимедійних презентацій під час лекцій та навчальної практики дає можливість сумістити текстове та графічне супроводження з комп'ютерною анімацією, що дозволяє максимально сконцентрувати увагу студентів, сприяє кращому розумінню, осмисленню та запам'ятовуванню інформації.

На теоретичних та практичних заняттях всі викладачі циклу професійної та практичної підготовки зі спеціальності «Фармація» використовують графологічні структури, алгоритми дій, таблиці, схеми, малюнки, фотографії, відеофільми, які полегшують вивчення теоретичного матеріалу, систематизують його та сприяють засвоєнню.

При проведенні навчальної практики з профільних дисциплін використання мультимедійних слайдів спрямоване не тільки на контроль знань студентів, але й на моделювання реакцій ідентифікації, використання алгоритмів формування професійних вмінь та навичок, відеофільмів з демонстрацією технології приготування лікарських форм, фармакологічних

дослідів на тваринах, хімічних реакцій, проведення аналізу лікарських препаратів та лікарської рослинної сировини.

При викладанні фармацевтичних дисциплін кожен викладач стикається з проблемою правильного записування та запам'ятовування студентами складних термінів, формул, назв лікарських препаратів. Тому при викладанні органічної, неорганічної, аналітичної, фармацевтичної хімії викладач використовує мультимедійні слайди з формулами складних хімічних сполук, механізмами хімічних реакцій, на заняттях з фармакогнозії показує реакції ідентифікації або у вигляді відеофільму, або у вигляді схем з використанням анімації.

При вивченні всіх дисциплін циклу професійної підготовки викладачі використовують наукові відеофільми – найпростіший спосіб показати якісні реакції, механізм дії лікарських препаратів, лікарські рослини в природі, фрагменти реклами, технологію приготування лікарських форм. По деяких дисциплінах викладачі разом із студентами самі створюють власні навчальні відеофрагменти.

При проведенні навчальної практики доцільно використовувати презентації як частину заняття, наприклад, на підготовчому етапі для контролю початкового рівня знань студентів або для повторення вже пройденого матеріалу. У даному випадку презентацією може керувати і викладач, і студент. Такі слайди містять тести різних рівнів складності, анімаційні кросворди, тести на сумісність, графічні диктанти, «німі» формули та малюнки, неповні рівняння реакцій тощо.

Отже, ми бачимо, що використання мультимедійних технологій дозволяє істотно підвищити ефективність навчального процесу як під час лекції, так і навчальної практики.

Проте, поряд з очевидними перевагами даних технологій існують проблемні питання їх використання: для створення і використання мультимедійного матеріалу необхідне знання персонального комп'ютера та навички роботи зі спеціальним програмним забезпеченням. Створення мультимедійних продуктів – процес, який вимагає серйозних затрат часу і різноманітних знань. Зловживання спецефектами і надмірні об'єми інформації можуть відволікати увагу студентів в процесі навчання.

З якими ж перевагами та проблемами стискаються студенти при використанні мультимедійних технологій при викладанні фармацевтичних

дисциплін? Щоб відповісти на ці питання було проведено анкетування серед студентів випускних курсів спеціальності «Фармація».

В опитуванні прийняло участь 54 студенти, які дали наступні відповіді: 94 % студентів вважають, що мультимедійні технології позитивно впливають на засвоєння лекційного матеріалу і хотіли би щоб викладачі застосовували презентації під час викладання теоретичного матеріалу, але лише 61 % студентів вважають необхідним застосовувати на практичних та лабораторних заняттях програмований контроль знань студентів; 74% студентів вважають, що мультимедійні алгоритми допоможуть в формуванні професійних вмінь та навичок; 89 % студентів вважають рівень використання мультимедіа викладачами нормативних дисциплін високим та достатнім, але лише 48 % респондентів задоволені рівнем використання мультимедійних технологій під час проведення лекцій. Отже викладачам необхідно активніше використовувати мультимедійні слайди під час проведення теоретичних занять.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати інформацію у більшому об'ємі, ніж традиційні джерела і в тій послідовності, яка відповідає рівню сприйняття конкретного контингенту студентів, а розв'язання проблемних питань дозволить підняти процес навчання на якісно новий рівень.

Список використаних джерел: 1. Комар О. А. Інтерактивна та традиційна моделі навчання: порівняння / О. А. Комар // Сучасні методи викладання: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта 2005». Т. 40. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 13-16. 2. Кремень В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства / В. Кремень // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – №6. – С. 5-9. 3. Риженко С. С. Про досвід використання мультимедійних технологій у навчальному процесі (у ВНЗ) [Електронний ресурс] / С. С. Риженко // Інформаційні технології і засоби навчання. – Вип. 3 (11). – 2009. – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em11/emg.html>. – Загол. з екрану. 4. Ткачук В. Інформаційні технології в системі вищої освіти: етапи впровадження / В. Ткачук // Вища освіта України. – 2002. – №4. – С 43-47

УДК 378.14.014.13

**Пілінський В. В., к.т.н., професор, Співак В. М., к.т.н., доцент,
Швайченко В. Б., к.т.н., доцент, Кирій О. О., бакалавр**
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Авторами проаналізовано сучасний стан провадження болонської системи та стандартів європейської вищої освіти. Розроблено, досліджено та обґрунтовано галузеві стандарти освіти за спеціальністю 8.05080302 Аудіо, відео та кінотехніка.

Ключові слова: освітньо-професійна програма підготовки, освітньо-кваліфікаційна характеристика, державний стандарт вищої освіти, болонський процес.

Процес об'єднання Європи, його поширення на схід і на прибалтійські країни супроводжується формуванням спільного освітнього і наукового простору та розробкою єдиних критеріїв і стандартів у цій сфері в масштабах усього континенту. Цей процес отримав назву Болонського від назви університету в Італійському місті Болонья, де були започатковані такі ініціативи.

Враховуючи засади Болонського процесу, потрібно усвідомлювати, що для системи вищої освіти України він є дуже непростим. Однак за останні роки у сфері вищої освіти України, особливо технічної, накопичилися складні проблеми, розв'язок яких залишається на порядку денному [1].

Серед головних проблем можна зазначити:

- надлишкова кількість навчальних напрямів і спеціальностей;
- недостатнє визнання у суспільстві освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” як кваліфікаційного рівня, його незатребуваність вітчизняною економікою;
- збільшення розриву зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці;
- нехтування передовими науковими дослідженнями у закладах освіти, які є основою університетської підготовки.

Українська освіта, на відміну від західної, не має таких глибоких традицій у галузі фундаментальної природничої й інженерної освіти, що ускладнює приєднання до багатьох загальноєвропейських рішень, нівелюючи власний досвід у цій галузі. Тому важливо не тільки перенести досвід інших держав на підґрунтя вітчизняної освіти, але й пропонувати європейському співтовариству українські напрацювання, досягнення, пропозиції, бачення проблем. Тобто потрібно досягти гармонійного поєднання європейських нововведень і кращих вітчизняних традицій [1].

Законом України «Про вищу освіту» для адаптації вітчизняної системи освіти передбачено систему стандартів вищої освіти, що складаються з:

- національних стандартів вищої освіти;
- галузевих стандартів вищої освіти;
- стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів [2].

Це дає можливість розроблювати науково обґрунтовану систему дидактичного та методично сформованого навчального матеріалу для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Складовими галузевого стандарту вищої освіти є:

- освітньо-професійна програма підготовки (ОПП);
- освітньо-кваліфікаційна характеристика випускників вищих навчальних закладів (ОКХ).

ОПП визначає нормативний термін та зміст навчання, нормативні форми державної атестації, встановлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти та професійної підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР) певного напрямку [3].

Стандарт ОПП та ОКХ 8.05080302 (Аудіо, відео та кінотехніка) в повній мірі відповідає Національним стандартам вищої освіти, поширюється на систему вищої освіти і визначає фахівців ОКР магістр з узагальненим об'єктом діяльності виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування; виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів; діяльність у сфері радіомовлення та телевізійного мовлення; телекомунікації (електрозв'язок); ремонт комп'ютерів, побутових виробів і предметів особистого вжитку [4].

Зміст уміння забезпечує функції ОПП:

- дослідницькою функцією (дослідження стану сучасного науково-технічного та технологічного рівнів існуючих розробок, моделювання і випробування виробів та їх трактів);

- науковою функцією (аналіз, синтез і вимірювання параметрів виробів та його трактів);

- технологічною функцією (виготовлення та експлуатація виробу).

Зміст ОПП розподіляють за циклами:

- цикл професійної та практичної підготовки (засоби та апаратура відео- та кінозйомки, технології та апаратура створення звукових та відео програм, системи цифрового телебачення та кінематографа науково-дослідна практика, виконання магістерської дисертації та ін.);

- цикл дисциплін самостійного вибору навчального закладу (проектування пристроїв реєстрації та зберігання інформації, методи перетворення сигналів, спеціальні системи телебачення, електромагнітна сумісність електронних засобів, наукові дослідження за темою магістерської дисертації та ін.);

- цикл дисциплін вільного вибору студента (технології кіно- та відео виробництва, інтерфейси та засоби передавання аудіо- та відео контенту, моделювання звукотехнічних систем в телекомунікаційних мережах, схемотехніка аудіо-, відео- та кіно технічної апаратури тощо).

Освітньо-професійна програма містить перелік нормативних навчальних дисциплін із зазначенням загального обсягу часу для аудиторних занять і самостійної роботи студентів, який відведено для їх вивчення, та форм підсумкового контролю з кожної навчальної дисципліни.

ОКХ узагальнює зміст вищої освіти, тобто відображаються цілі вищої освіти та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей [3]. Цей стандарт установлює:

- професійне призначення й умови використання випускників вищих навчальних закладів спеціальності «Аудіо, відео та кілотехніка» та освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у вигляді переліку первинних посад, виробничих функцій та типових задач діяльності;

- освітні та кваліфікаційні вимоги до випускників вищих навчальних закладів у вигляді переліку здатностей та умінь вирішувати задачі діяльності вимоги до атестації якості освіти та професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів;

- відповідальність за якість освіти та професійної підготовки.

В розробці ОКХ враховували динаміку розвитку техніки, зміни вимог нормативних керівних документів, що регламентують виробничо-

економічний процес та використовували відомості анкет-характеристик випускників.

Отже стандарти ОПП та ОКХ за спеціальністю 8.05080302 (аудіо, відео та кінотехніка) в повній мірі відповідають вимогам державних стандартів освіти України. Такий підхід забезпечує впровадження та адаптація вищої освіти до європейських стандартів, враховуючи досвід набутий українською освітою.

Список використаних джерел: 1. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України – К.: Політехніка, 2006. – 554. 2. Закон України №2984-III “Про вищу освіту” // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 20. – 134 с. 3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи – К.: Центр учбової літератури, 2009. 152 – 163 с. 4. Наказ Міністерства освіти і науки України №868 від 01.07.2013 р. “Про затвердження і введення в дію складових галузевих стандартів вищої освіти із галузі знань 0508 "Електронка" спеціальності “Аудіо, відео та кінотехніка”.

УДК 378.1(477)

Попова Т.В., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КЕЙСІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Висвітлено переваги застосування методу кейсів у навчальному процесі американськими вузами та окреслено особливості його використання в українських реаліях з урахуванням зарубіжного досвіду.

Ключові слова: метод кейсів, інтерактивні методи навчання, критерії оцінювання, групові презентації, ділові ігри

У сучасний період часу вітчизняні вчені проявляють суттєву зацікавленість в напрямку висвітлення різноманітних аспектів функціонування та модернізації системи вищої освіти, в тому числі за рахунок впровадження інноваційних методів та методик поширення знань у вищій школі. Надзвичайно корисними з точки зору набуття передового інноваційного досвіду є програми обміну викладачами ВНЗ України, що

фінансуються Міністерством сільського господарства США та іншими структурами. Українські освітянці мають змогу на власні очі спостерігати застосування сучасних методик викладання та переймати найбільш яскраві прийоми.

Під час перебування в Університеті Штату Колорадо в рамках програми обміну викладачами Faculty Exchange Program автор отримала змогу ознайомитися із особливостями та перевагами інтерактивних методів навчання при викладанні економічних дисциплін, таких як метод кейсів, групові презентації, ділові ігри, дебати із залученням провідних спеціалістів тощо. Одним із найбільш цікавих з точки зору інтелектуально-спонукальних мотивів навчальної діяльності є метод кейсів [1].

Даний метод відноситься до інтерактивних технологій для короткострокового навчання, заснований на наближених до реальності ситуаціях та націлений на накопичення знань студентами. Беззаперечними перевагами його застосування є: наближеність до життя; двоетапне обговорення (мікрогрупа і група в цілому); співпраця слухачів і формування навичок роботи в групі; можливість перевірити пропозиції реальною практикою; розмаїття підходів; висока мотивація навчання; формування навичок прийняття рішень [3].

Процес застосування методу кейсів з урахуванням зарубіжного досвіду при викладанні дисципліни «Національна економіка» має свої особливості, а саме здійснюється за такою схемою:

- отримання завдань групами;
- обговорення проблеми усередині мікрогрупи та з учасниками інших груп;
- вирішення завдання;
- презентація по результатах виконаного завдання.

Для оцінки роботи студентів застосовуються спеціальні критерії оцінювання з урахуванням наявних в університеті штату Колорадо та адаптованих до українських реалій у відповідності із специфікою викладання курсу «Національна економіка». На першому етапі відбувається оцінка процесу обговорення проблеми за такими критеріями, як чіткість визначення мети та задач дослідження, послідовність їх вирішення, активність учасників команди у розробці шляхів вирішення окреслених проблем та дотримання регламенту виконання даного виду робіт.

Друга частина, яка підлягає оцінюванню, – презентація результатів роботи (виступ), коли звертається увага на рівень глибини аналізу проблеми, ступінь використання результатів аналізу при розробці рекомендацій щодо вирішення проблеми, обґрунтованість запропонованих варіантів вирішення проблемних питань, правильність розрахунків та побудови графіків, реакцію при відповідях на питання викладача і слухачів та змістовність відповіді), логічність та послідовність подання результатів дослідження. Листи із критеріями оцінювання повинні мати як викладач, так і учасники мікрогруп, які здійснюють оцінювання за п'ятибальною шкалою, де «5» означає відмінно, «4» – добре, «3» – задовільно, «2» – потребує доопрацювання, «1» – слабо.

Загальна оцінка діяльності кожної мікрогрупи отримується як середньоарифметичне значення балів, виставлених кожною групою одна одній та викладачем зокрема. Залучення студентів до даного процесу стимулюватиме їх до здійснення цілого ряду розумових операцій – вміння відповідально й зосереджено слухати, критично мислити, застосовувати прийоми самоконтролю; розвиватиме якості особистості: уважність, активність, акуратність та інші.

Отже, як показує досвід, під час застосування методу кейсів у навчальному процесі спостерігається одержання студентами задоволення від самого процесу пізнання; інтерес до знань; допитливість; намагання розширити свій інтелектуальний рівень і оволодіти уміннями приймати креативні рішення та навичками співпраці у групах. Як результат – підвищення продуктивності на заняттях та покращення якості знань, що і є одним із основних завдань модернізації системи вищої освіти країни.

Список використаних джерел: 1. Ігнатюк О.А. Особливості підготовки сучасних фахівців у системі вищої професійної освіти США / О.А. Ігнатюк // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2011. – №1. – С. 55-64. 2. Калінічева Г.І. Модернізація системи вищої освіти України в контексті національних пріоритетів XXI століття / Г.І. Калінічева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – №154. – С. 23-30. 3. Молотай Л.А. Використання інтерактивних методів навчання на заняттях іноземної мови / Л.А. Молотай // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – №2 (7). – С. 15-18. 4. Тарасова О.В. Вища освіта в США: сучасний стан та пріоритети розвитку / О.В. Тарасова // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – №3. – С. 75-86.

Почерніна Н.В., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Анотація. Реалізовано системний підхід для удосконалення механізму оцінювання знань студентів.

Ключові слова: самостійна робота, тест-контроль, іспит.

Контролю знань студентів є важливим аспектом впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу і має на меті підвищення якості підготовки фахівців. У Таврійському державному агротехнологічному університеті розроблено уніфіковану систему оцінювання знань, яка була апробована і показала свою життєздатність [1]. Однак, перспективи її удосконалення далеко не вичерпані.

Метою даного дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення організації семестрового оцінювання знань студентів на принципах системного підходу. Зосередження уваги на семестровому контролі обумовлена наступними реаліями навчального процесу: необхідність посилення мотивації студентів до відвідування занять та самостійної роботи; підвищення уваги до результатів проведення науково-методичним центром «зрізів знань»; потреба закріплення базових знань з кожної дисципліни в процесі реалізації їх структурно-логічних зв'язків.

Сутність пропозиції щодо удосконалення семестрового контролю полягає у доцільності його структуризації та позиціонування тест-контролю як екзогенного обмеження бальної оцінки самостійної роботи.

Обґрунтування пропозицій полягає у наступному:

1. Система оцінювання в ТДАТУ передбачає нарахування балів за такою схемою: навчальна аудиторна робота (НАР) – 30 балів; ПМК1 та ПМК2 – в сумі 20 балів; самостійна роботи (СР) – в сумі 20 балів; іспит – 30 балів. Слабким місцем даної методики є можливість для студента вийти на достатню кількість балів по результату семестру без аудиторної роботи (ПМК + СР + іспит = 70 балів). Здавалося б, така практика унеможливлена нормативною вимогою: «Студент отримує допуск до складання ПМК лише у разі виконання всіх видів навчальної роботи змістовного модуля даної

дисципліни» (пункт 4.9 Положення) [1]. Однак, в реальності ця вимога не завжди реалізується, особливо при навчанні студентів на індивідуальним графіком. Таке порушення виникає як з об'єктивних, так і з суб'єктивних причин. На нашу думку, цей недолік можна усунути через розбивку 30 балів іспиту на 3 групи (вхідний контроль – 5 балів; тест-контроль – 15 балів, письмовий іспит – 10 балів) та встановлення «правил допуску» у поєднанні типу «вхідний контроль – НАР/семестровий контроль», «тест-контроль – самостійна робота». Можлива втрата балів не з одного, а з двох блоків за умов неякісних знань змусить студента відповідальніше ставитися до своїх обов'язків.

2. Виокремлення тест-контролю дає можливість, з одного боку, зорієнтувати студента на підготовку до майбутніх «зрізів знань», а з іншого – підвищити статус самостійної роботи за рахунок взаємозалежності балів. Зокрема, бали за самостійну роботу, яка за Положенням класифікується на поточну самостійна (ПСР), індивідуальна (ІР) та наукову (НР) роботу, ми пропонуємо узгоджувати з результатами тест-контролю наступним чином:

- набрані 9-11 балів тест-контролю дають допуск до балів поточної самостійної роботи;
- набрані 12-13 балів тест-контролю дають допуск до балів за всю самостійну роботу (ПСР + ІР + НР);
- набрані 14-15 балів тест-контролю дають допуск до балів самостійної роботи та допуск до іспиту за умови отримання у загальній сумі не менше 80 балів.

Якщо студент при складанні тест-контролю не набирає 60% вірних відповідей (9 балів), він не може отримати оцінку «задовільно». За найкращих поточних результатів він в сумі матиме тільки 55 балів (= 5 балів вхідний контроль + 30 балів НАР + 20 балів ПМК). Обмеження для 9 балів тест-контролю у програмі, наприклад, My Test можна вводити через функцію «Мінімум для виведення результатів».

Диверсифікація завдань тест-контролю за рівнем складності дає можливість мінімізувати окремі негативні наслідки тестування. Так, завдання одиничного вибору (типу «оцінити правильність твердження (так/ні)» чи «вибрати єдину відповідь із 4 варіантів») несуть загрозу механічного запам'ятовування, коли студент може інтуїтивно вгадати частину вірних відповідей. Тому це блок пропонується оцінювати за найнижчими балами (1 вірна відповідь = 1 проміжний бал). Саме ці завдання виносяться до варіантів

«зрізу знань». Завдання другого рівня складності (завдання-співвідношення, багато вибірккові завдання та завдання множинного вибору) пропонується оцінювати у 2 проміжні бали. При їх виконанні студент демонструє знання категорій, класифікацій та залежностей у структурі об'єкта дослідження конкретної дисципліни. Завдання третього рівня складності, (графічно-розрахункові) пропонується оцінювати у 3 проміжні бали, оскільки вони показують вміння студента використовувати математичні та графічні моделі.

3. Оцінювання вхідного контролю, на наш погляд, виконує подвійну роль. З одного боку, змінює негативне відношення студентів до «зрізів знань» як до згаяного часу; з іншого – дає можливість і викладачу, і навчально-методичному центру визначити рівень вхідних знань. Для ефективного функціонування даної форми контролю слід звернути увагу на наступне. На основі структурно-логічних схем підготовки фахівця за різними напрямками доцільно визначити так звані споріднені або «парні» дисципліни з числа екзаменаційних для двох послідовних семестрів. Наприклад, для студентів 2 курсу напряму підготовки «Облік і аудит» спорідненими можна обрати дисципліни «Економічна теорія» другого семестру та «Макроекономіка» третього семестру. Отже, під час першого практичного заняття з макроекономіки доцільно провести вхідний контроль знань на базі курсу «Економічна теорія». Методичною основою для цього слугують тестові завдання першого рівня для тест-контролю з економічної теорії. Оскільки всі завдання для «зрізів знань» мають бути представлені на сайті, то перепони для доступу до них відсутні як для студентів, так і для викладачів.

Оцінювання результатів вхідного контролю слід зараховувати лише у випадку 60-100% правильних відповідей (тобто від 3 до 5 балів). Незадовільний результат (0-2 бали) не дає допуску студенту до балів спорідненої дисципліни. За цих умов студент повинен на індивідуальній консультації повторно скласти тести вхідного контролю. Такий підхід дисциплінуватиме студентів як у підготовці до тест-контролю попередньої дисципліни, так і до вхідного контролю наступної дисципліни. Стимулюючий вплив на викладачів проявиться у необхідності покращення рівня розробки тестів на базі партнерської співпраці та спільної відповідальності за результати.

4. Виокремлення у семестровому контролі іспиту направлене на подолання такого недоліку тестування як невміння логічно викласти думку на папері та нерозвиненість усного мовлення. Письмовий іспит та подальша

усна чи практична презентація його результатів усуває дану обмеженість, створюючи, крім того, умови для реалізації творчих здібностей самого студента у пошуку нестандартних рішень. За підсумками поточної успішності та високих результатів тест-контролю на іспит виходять лише ті студенти, хто претендуватиме на оцінку «відмінно» зі стартових 80 балів. Письмовий іспит та його презентація, оцінені кожний за п'ятибальною шкалою, завершать процес набирання балів по дисципліні в цілому.

Список використаних джерел: 1. Положення про оцінювання знань студентів ТДАТУ за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу / Затверджено 16.10.2012 р.

УДК 378.141

Рижков А.О., к.т.н., доцент, Виноградова М.С., старший викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет
Софі Розей
Політехнічний інститут ЛяСальБове

ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТДАТУ

Анотація. Розглядається зовнішня академічна мобільність студентів ТДАТУ в тому числі за програмами подвійного диплому

Ключові слова: болонська декларація, академічна мобільність, практика, подвійний диплом, Німеччина, Франція, Польща

Однією зі спроб вирішити комплекс проблем, пов'язаних з поліпшенням якості підготовки майбутніх фахівців, стало проголошення «Болонською Декларацією про європейському просторі для вищої освіти» (червень 1999 р.) вимоги максимальної активізації академічної та наукової мобільності [1], яка сьогодні вже стала відмінною рисою розвитку освітніх систем в ХХІ столітті.

Підтвердженням визнання зростаючої важливості цього фактору стало прийняття в 2001 р. Європарламентом і Радою рекомендацій щодо посилення мобільності всіх людей, що мають відношення до освіти і підвищення кваліфікації [2].

Таврійський державний агротехнологічний університет разом зі своїми партнерами за кордоном також приділяє значну увагу розвитку міжнародної компетенції через зовнішню академічну мобільність студентів.

Наразі, відповідно до Положення [3], академічна мобільність передбачає участь студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу (в Україні або за кордоном), проходження навчальної або виробничої практики, проведення наукових досліджень з можливістю перезарахування в установленому порядку освоєних навчальних дисциплін, практик тощо.

Розрізняється два види академічної мобільності: зовнішня академічна мобільність – навчання, включаючи проходження практик та стажування, студентів ТДАТУ у вищих навчальних закладах за кордоном протягом певного періоду; внутрішня академічна мобільність – навчання, включаючи проходження практик та стажування, студентів ТДАТУ в інших вищих навчальних закладах України протягом певного періоду.

Один із напрямків зовнішньої академічної мобільності успішно впроваджується в університеті вже протягом 10 років спільно з Німецькою Селянською Спілкою. Програма літньої практики для наших студентів включає інтенсивні навчальні курси з тваринництва в Навчально-дослідному сільськогосподарському закладі в Ідені та раціональному використанню сільськогосподарської техніки в Агротехнічній школі Дойла в Нінбурзі.

Іншим вдалим прикладом розвитку тривалих партнерських відносин з Федерацією Обмінів Франція-Україна стало відкриття проекту подвійного диплому магістру з Політехнічним інститутом ЛяСальБове, Франція за спеціальністю «Управління постачанням аграрних галузей».

Мета навчальної програми – підготувати сільськогосподарських менеджерів, здатних працювати на кожному рівні галузі для забезпечення безпеки продукції, як за кількістю так і за якістю. Молоді спеціалісти, які навчаються за даною програмою подвійного диплому, придбають нові навички та вміння, які дозволяють: аналізувати і розуміти сільського сподарське підприємство у своєму середовищі шляхом мобілізації своїх технічних знань; мати широке бачення забезпечення (поставок) сільськогосподарських секторів як в діагностиці так і в розробці рішень шляхом аналізу та синтезу; бути здатним приймати універсальні рішення, що необхідно для керівної посади: мати ділові навички, управлінські, технічні, реляційні.

Студенти університету, які добре володіють французькою мовою, та вдало проходять конкурсний відбір отримують стипендії на навчання

протягом року в Політехнічному інституті ЛяСальБове.

Відчуваючи потребу наших студентів в набутті необхідних для успішного працевлаштування компетенцій, в тому числі досвіду європейської організаційної культури та практичної роботи в сучасних компаніях, Таврійський державний агротехнологічний університет розширює кількість програм подвійного диплому. Зокрема налагоджується співробітництво з Вищою школою міжнародних відносин та американістики, Варшава та Вищою школою лінгвістики, Ченстохова. Програми співробітництва з цими університетами дадуть можливість студентам економічного напрямку отримати необхідний досвід міжнародної освіти та диплом польського вищого навчального закладу одночасно з дипломом ТДАТУ.

Список використаних джерел: 1. The Bologna Process in Higher Education in Europe – Key indicators on the social dimension and mobility. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – 252 p. 2. Астахова В. И. Основные тенденции развития академической мобильности украинских студентов / В. И. Астахова // Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Харьков, 16–19 нояб. 2010 г. [редкол.: В. И. Астахова и др.] – Харьков : Изд-во НУА, 2010. – с. 3–8. 3. Положення про академічну мобільність студентів ТДАТУ. – Мелітополь: ТДАТУ, 2013. – 10 с.

УДК 378.147

**Скляр О.Г., к.т.н., доцент, Скляр Р.В., к.т.н., доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет**

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Анотація. Поступова інтеграція вітчизняної системи освіти до європейської та світової потребує нових підходів у підготовці кваліфікованих фахівців, що базуватиметься на збільшенні організаційного, дидактичного та методичного ресурсу самостійної роботи.

Ключові слова: студенти, самостійна робота, вища освіта, контроль, творчість, атестація.

Успіх підготовки фахівців аграрного сектора залежить від багатьох факторів, одним з яких є самостійна робота студентів. Вона є невід'ємною частиною навчального процесу та виправданим способом оволодіння навчальним матеріалом. Це особлива форма навчальної діяльності, під час реалізації якої засвоюється відповідна сума знань, умінь і навичок, розвиваються здібності, формується самостійність як особистісна риса суб'єкта навчання.

Самостійна робота з виконанням навчального завдання охоплює три етапи.

1. Підготовка студента до виконання завдання, теоретичне, психологічне, організаційно-методичне і матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи. Теоретична готовність студента виявляється в його інтелектуальній підготовці, тобто у здатності застосовувати свої знання для виконання завдання. Практична підготовка полягає у здатності оптимально планувати самостійну роботу, вміло використовувати конспект лекцій, підручники, посібники, комп'ютер, розумові операції (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікацію та інше). Психологічна готовність студента передбачає передусім наявність у нього мотивів до виконання конкретного завдання. Успіх підготовчого етапу залежить і від організаційного, методичного, матеріально-технічного забезпечення СРС.

2. Безпосереднє виконання навчального завдання. Це найважливіший і найвідповідальніший етап самостійної роботи студента. Оскільки навчальне завдання найчастіше постає у навчально-пізнавальній формі, то в процесі його виконання беруть участь психічні процеси, які забезпечують пізнавальну активність.

3. Аналіз виконаного завдання. Є завершальним етапом виконаної роботи. Під час аналізу студент оцінює якість і час виконання завдання, ефективність використаних у процесі самостійної роботи методів і засобів.

Список використаних джерел: 1. Діордіященко О.В. Самостійна робота студентів у ВНЗ/ Педагогические науки / О.В. Діордіященко //Проблеми підготовки спеціалістів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Pedagogica/17894.doc.htm. 2. Козаков В.А. Теория и методика самостоятельной работы студентов: Автореферат дисс. доктора пед. наук. – К. : 1991.

Степаненко С.Н., д.ф-м.н., проф., Сербов Н.Г., к.г.н., доц.
Одесский государственный экологический университет

ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация. Рассмотрены вопросы дифференциации подготовки специалистов в сфере классической (биологической) экологии, а также в сфере наук об окружающей среде и стабильном развитии. Предложены методические подходы к построению учебных программ, которые должны соответствовать общеевропейской системе высшего образования.

Ключевые слова: биологическая экология, современная экология, стабильное развитие, экологическое образование, уровень образования.

Важным шагом в развитии экологического образования является разработка «Концепции экологического образования Украины», утвержденной Коллегией Министерства образования и науки Украины (протокол № 13/6-19 от 20.12.2001 г.), где затрагиваются практически все аспекты непрерывного ЭО, воспитания и просвещения, являющиеся неразрывной частью единого процесса формирования экологической культуры общества [1]. В «Концепции экологического образования Украины» большое внимание уделяется как общему, так и профессиональному высшему экологическому образованию. В соответствии с Постановлением КМУ №1719 от 13.12.2006 г. введено новое направление подготовки 6.040106 «Экология, охрана окружающей среды и сбалансированное природопользование», но отношение к подготовке специалистов-экологов по этим направлениям осталось неоднозначным и в Украине, и в странах постсоветского пространства.

Само название направления подготовки вызывает много критических замечаний, особенно со стороны тех, которые продолжают считать, что экология является сугубо биологической наукой. Например, академик РАН А.Ф. Алимов отмечает [2]: «К сожалению, в нашей стране слово «экология» с легкой руки непрофессионалов широко употребляется для обозначения всех форм взаимоотношений человека с окружающей средой, в том числе им созданной. Часто экологию и окружающую среду рассматривают как синонимы и связывают с проблемами взаимоотношений человека и

природи»; и далее: «...экологов могут готовить на биологических факультетах, а не в технических вузах». По мнению академика НАНУ Д.М. Гродзинского [3]: «Екологія у класичному розумінні біологічна наука, як досліджує взаємодії рослин, тварин, грибів, мікроорганізмів та вірусів між собою та навколишнім середовищем». Аналогичные высказывания можно найти и во многих работах украинских ученых. В этой связи, представляется уместным привести выдержки из известной работы Н.Ф. Реймерса [4]: «Современная экология из строго биологической науки превратилась в значительный цикл знания, вобрав в себя разделы географии, геологии, химии, физики, социологии, теории культуры, экономики, даже теологии – по сути дела, всех известных научных дисциплин. Современная экология – биологизированная (как и математизированная и так далее), биоцентричная наука, но не биология. Такая экология уже совсем не биология и никакая иная наука, она сама по себе, новый раздел знания, равный, а может быть и более широкий, чем математика, физика, химия и так далее, но отнюдь не философия, что следует из самого определения науки о выживании.

В рамках направления подготовки «Экология» в Украине пересекаются интересы представителей различных школ и направлений, поэтому представляется необходимым дифференцировать «экологическую» и «энвайронментальную» составляющую высшего экологического образования. Новое направление базового ЭО ситуацию не разрядило, поскольку в одном направлении объединены очень близкие, но достаточно автономные науки – «экология», «энвайронментология» и «природопользование».

Дальнейшее развитие высшего образования невозможно без учета общеевропейских интеграционных процессов. Эти идеи получили практическое развитие в решениях конференций министров образования в 1971 и 1976 годах, а также в Маастрихтском договоре 1992 году Украина в числе других 43 стран в 1997 году подписала Лиссабонскую конвенцию. Принципы интеграции высшего образования нашли отражение в Болонской декларации, а сам процесс начался в 29 европейских странах в 1999 году.

Необходимо выделить два, наиболее существенных для данной задачи, требования (принципа) Болонской декларации [6]:

– переход на систему высшего образования, основанную на двух основных циклах (додипломный или постепенной, и последипломный); переход на второй уровень требует завершения первого цикла обучения,

продолжительностью не менее трех лет; второй цикл обучения завершается магистерским дипломом (докторской степенью);

– использование «Европейской системы трансфертных кредитов – ECTS» для построения программ освоения студентами учебных дисциплин.

Кроме того, необходимо обратить внимание на положения Болонской декларации и Берлинского коммюнике, однозначно требующие того, чтобы диплом бакалавра признавался на рынке труда, а выпускник бакалавриата обладал уровнем квалификации, достаточным для практической работы. В Украине нет единого мнения по вопросу трудоустройства бакалавра любого направления подготовки. Согласно «Классификатора профессий» и для бакалавра-эколога, и для уровня младшего специалиста предлагается одна и та же профессия – «инспектор по охране природы» [8].

Одним из предпосылок для реализации концепции устойчивого развития является создание эффективной системы образования для устойчивого развития (ОУР). Основополагающими принципами ОУР являются: единство общего, профессионального, экономического и социального образования; преемственность программ разных уровней; взаимосвязь с другими программами и программами одного уровня; адаптивность; учет местных особенностей; разнообразие форм и методов; связь с практической деятельностью. ОУР требует равнозначного развития экологической, социальной и экономической составляющих и представляет, новую комплексную систему образования, однако инициатива развития ОУР по праву принадлежит ЭО [5,7].

Принципы концепции ОУР (всеобщность и непрерывность образования; междисциплинарный подход; взаимодействие преподавателя и учащегося, обучение с помощью опыта и творчества) в равной мере распространяются на ЭО и нашли отражение в «Концепции экологического образования Украины» [1].

Без экологически ориентированной экономики и экологизации всех направлений человеческой деятельности вряд ли можно реализовать цели УР. Гуманистический аспект обеспечения экологической безопасности Украины или её отдельной части – это утверждение новой мировоззренческой доминанты в обществе, формирование экологической культуры как неразрывной системы социальных отношений, ценностей, норм и способов взаимодействия общества и природы. В этой связи экологическое мировоззрение является защитным механизмом, как для отдельного

індивидуума, так и для социума в целом, а ЭО как важнейшая составная часть ОУР имеет исключительно важное значение.

Список использованных источников: 1. Концепція екологічної освіти України. – Екологічний вісник – № 3–4. – 2002. 2. Алимов А.Ф. Об экологии всерьез. – Вестник Российской Академии наук, 2002, том, 72, №12. – С. 1075–1080. 3. Гродзинський Д.М. Екологія. – Екологічна енциклопедія, Т.1. – С. 339 4. Реймерс Н.Ф. Экология: теории, законы, правила, принципы и гипотезы. – М.: Россия молодая, 1994. – 367 с. 5. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – Київ, 2003. – 200 с. 6. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. – Київ, 1999. – 92 с. 7. Образование в интересах устойчивого развития в международных документах и соглашениях. – М.: «ЭКО – Согласие», 2005. – 142 с. 8. Степаненко С.Н., Сафранов Т.А. О совершенствовании системы высшего экологического образования В Украине. – Причерноморский экологический бюллетень. – № 4. – 2003. – С. 12-21.

УДК 331.101.262

Сушко О.В., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН НА КАФЕДРІ ТКМ І М

Анотація. Розглянуто комплекс методичних питань, які сприяють підвищенню якості підготовки кваліфікованих фахівців-аграрників при викладанні курсу «Технологія конструкційних матеріалів та матеріалознавство».

Ключові слова: освітня та професійна діяльність, фахова підготовка, методична робота.

Освітня діяльність відповідно до вимог Болонської декларації – це перш за все нові підходи до опанування знань, які унеможливають репродуктивних методів навчання. Підготовка фахівців здійснюється насамперед завдяки навчальному процесу вищого аграрного закладу освіти,

який можна розглядати як сукупність системоутворюючих складових елементів. Залежно від основної дидактичної мети професійного навчання навчальний процес поділяється на теоретичне і практичне навчання. Теоретичне навчання забезпечує не тільки формування знань, але й умінь та навичок, і, навпаки, практичне навчання не зводиться тільки до формування умінь та навичок.

При читанні ТКМ і М передбачені види навчання: лекції, лабораторні та практичні заняття, технологічна практика, учбово-дослідна і самостійна робота, індивідуальні заняття під керівництвом викладача. Лекційний матеріал надається не тільки у вигляді презентації із застосуванням мультимедійних матеріалів, а й включає в себе діючі моделі роботи обладнання, пристроїв та процесів, виконаних у форматі 3D, супроводжується документальними стрічками реальних процесів на реальних виробництвах. На кафедрі є все необхідне методичне забезпечення. Науково-практична підготовка студента – обов'язковий компонент освітньо-професійної підготовки. Для проведення лабораторних та практичних занять готуються відповідні методичні матеріали, тести, практичні завдання різної складності та необхідні дидактичні засоби. Лабораторні роботи містять невеличкі наукові дослідження. Є потужний парк реального діючого обладнання, верстатів, нагрівальних печей, мікроскопів, твердомірів і т. ін. Мета таких занять – розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, прищеплення умінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів.

На якість підготовки майбутніх фахівців-аграрників впливають: технологія підготовки молодших спеціалістів у ВНЗ; професійно-пізнавальний інтерес та професійна спрямованість особистості студента; матеріально-технічна база навчального закладу; професійна компетентність викладачів та допоміжного складу; зміст, форми і методи практичної підготовки майбутнього фахівця, оцінка якості підготовки.

Список використаних джерел: 1. Освітньо-професійна програма підготовки молодших спеціалістів за спеціальністю 5.091901 «Механізація сільського господарства» / С.М. Бондар та ін. – К.: НАУ Центр з підготовки молод. спеціал., 1994. – 52 с. 2. Пастухов В.І. Наскрізна програма практичної підготовки фахівців з спеціальності «Механізація сільського господарства» на механіко-технологічному факультеті ХДТУСГ. Збірник науково-методичних праць підвищення ефективності практичної підготовки фахівців. Харків. 2003р. – 248с.

УДК 378.183(19)

Фазилова Е.С., асистент, Капінос М.В., асистент, Іванова І.Є., к.с.-г.н, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. Розкриваються основні принципи, методологічні основи та соціально-педагогічні умови формування лідерських якостей особистості у діяльності студентських громадських об'єднань.

Ключові слова: лідер, громадська діяльність, студентське самоврядування, волонтерська діяльність, волонтер.

Лідери відіграють основну роль у вирішенні завдань, поставлених перед студентською групою, в реалізації трудової, навчальної діяльності. Слово «лідер» (leader) з'явилося в англійській мові приблизно в 1330, а лідерство (leadership) – близько 1800 року (Stogdill RM, 1974), але до цих пір йде відповідний словотвір – пошук термінів, які відображали б різні сторони цього явища [1]. До якостей, пов'язаних з успішним лідерством, можна віднести: високий рівень енергійності і стійкість до стресу, емоційна зрілість, чесність, впевненість у собі [4].

Суспільству необхідні громадяни, здатні по-новому поглянути на вирішення існуючих проблем, повести за собою. У зв'язку з цим першорядну важливість набуває вивчення лідерства серед студентів, так як саме в цьому віці активно формується лідерський потенціал. Відповідно до дослідження Роджера Гарольда, вміння можуть бути розвинені через участь у студентських організаціях та громадській діяльності [2]. Студентське самоврядування є одним з видів громадської діяльності студентів. Головна мета діяльності органів студентського самоврядування полягає передусім у створенні умов самореалізації молодих людей в інтересах особистості, суспільства і держави, у захисті прав студентів. Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації.

Крім того, Р. Гарольд вважає, що лідерство означає соціальну активність, або «активну життєву позицію». У першу чергу в такій позиції молодого фахівця зацікавлені роботодавці. Вона являє собою якийсь гарант свіжих ідей, неординарних підходів, сміливих рішень, що завжди забезпечувало розвиток економіки. Майбутній лідер повинен гармонійно поєднувати «вміння керувати» і «вміння підкорятися», чуйно реагувати на чужий біль. А служіння суспільству виражається в першу чергу в готовності до волонтерської роботи .

Об'єднання волонтерів утворюють волонтерську організацію, яка реєструється відповідно до чинного законодавства України. Включення особистості в обширне поле волонтерської роботи призводить до позитивних змін світоглядних позицій, зміни комунікативного свідомості, що призводить до таких особистісним новоутворенням як соціальна та інтелектуальна активність, соціальна компетентність і вміння діяти в нестандартних життєвих ситуаціях [5].

Аналізуючи можливості волонтерської діяльності, можна відвести їй важливу роль впливу на людину з різних рівнів сприйняття і розуміння проблем. Програма розвитку волонтерського руху сприяє підвищенню активності молоді, створення умов для функціонування добровольчих команд молодіжних лідерів, зміни мотивів участі в суспільно-корисної діяльності, досягненню високого рівня самостійності [3]. Беручи участь у волонтерських проектах студенти отримують можливість реалізувати себе, спробувати у майбутній професійній сфері, тим самим набувають впевненості у своїх здібностях. Виявляючи соціальну активність людина, надає не тільки позитивний вплив на навколишній світ, але в першу чергу на самого себе. Його внутрішній розвиток буде відбуватися через процеси самопізнання себе в процесі діяльності, а в подальшому має призвести і до подальшого самовдосконалення людини, сприяючи закріпленню тих цінностей і звичок, які дозволяють людині вести здорове, продуктивне, насичене життя, здійснювати свої життєві плани.

Список використаних джерел: 1. А. Менегетти. Психология лидера. – М: ННБФ «Онтопсихология», 2004 г., 256 с. 2. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с. 3. Птицына, Н. А. Общественное объединение как фактор, влияющий на формирование толерантности подростков [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.regioncentre.ru> generation/ publicaciones/ publicaciones20 4.
Чередниченко, И. П., Тельных, Н. В. Психология управления / И.П. Чередниченко, Н.В. Тельных – РнД: Феникс, 2004. – 608с. 5. Рудякевич Т. О. Організація волонтерського руху у вищих навчальних закладах: Діагностичний інструментарій: Методичні розробки. – Житомир: ЖДУ, 2004. – 48 с.

УДК (550.47+504):37

Федорова Г.В., к.х.н., доцент
Одеський державний екологічний університет

ДО ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЧНИХ НАУК СТУДЕНТАМИ ВНЗ ЕКОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ

Анотація. Стаття обговорює проблему покращення якості освіти спеціалістів-екологів в університетах відповідного напрямку при вивченні хімічних дисциплін. Авторка описує реальні кроки впровадження європейських стандартів якості при вивченні «Хімії з основами біогеохімії» та ін. хімічних дисциплін.

Ключові слова: біогеохімія, екологія, якість освіти, Болонський процес, стандарт, глобалізація, нормативна (фундаментальна) наука.

Вища освіта України зараз перебуває під впливом змін і перетворень, які почалися з прийняття країною курсу на загальноєвропейський рівень освіти та приєднання до Болонського процесу в 2005 р. В свою чергу, народження Болонського процесу відзначається 1999 р. після підписання Болонської конвенції 28 європейськими країнами. Ініціаторами зближення різних освітніх шкіл Європейського союзу, створеного в 1992 р., були міністри освіти Франції, Італії, Німеччини та Великої Британії, які ще раніше (1998) у Сорбонні підписали Сорбоннську декларацію з проголошенням наміру відомих країн ЄС зробити свій континент – Європою знань. Отже, загальний соціально-економічний простір ЄС став територією формування глобального спільного освітнього простору.

Приєднання України до Болонського процесу є життєво необхідною внутрішньою потребою країни, вимогою часу, формуванням ринку праці, розвитком світового освітнього процесу, виникненням можливості для українських майбутніх фахівців бути конкурентоздатними і затребуваними не тільки в своїй країні, але і в Європі. До того ж, освітній досвід підготовки грамотних спеціалістів з боку педагогічних працівників вищої школи, їхні досягнення на методичному рівні, високий інтелект і добротні наукові дослідження є тим фундаментом, який дозволяє здійснювати подальший розвиток освітнього процесу в рамках Болонського процесу, цілі якого вирішуються, насамперед, через європейську стандартизацію освіти. Стандартизація змісту освіти взагалі, зокрема стандарти фахового навчання, разом із стандартизацією освітніх технологій – у такому тріумвіраті можна утілити ідею євроінтеграції України в освітній Болонський процес.

Щодо тлумачення освітнього стандарту якості, то під ним розуміють і загальний орієнтир для власної самооцінки певного освітнього ступеня та соціального положення, і авторитарні рамки класичної педагогіки, і освітні нормативи. Але у будь-якому наближенні, аналізуючи освітні стандарти, його спрямовують на результат навчання. Подивимося, як конкретно на практиці відбувається наближення до європейських стандартів якості сучасної освіти.

Метою цієї статті є розгляд проблеми підвищення якості підготовки екологів через впровадження міжнародних стандартів якості, які є предметом обговорення багатьох публікацій, серед яких [1-3]. Розглянемо визначення сучасної екології, що вивчає взаємини живих організмів, які створюють єдність системи з навколишнім середовищем, а також взаємодію людини і біосфери, в межах якої здійснюється процес трансформації енергії та органічної речовини. Отже, біосфера є елементом системного аналізу і окремим розділом вивчення екології. Однак, біосфера є об'єктом вивчення біогеохімії – науки, яку включає нормативна дисципліна «Хімія з основами біогеохімії», що викладається у ВНЗ екологічного напрямку три семестри. Таким чином, хімічна наука закладає основи для вивчення фахової дисципліни «Загальної екології», формує вже з 1 курсу світобачення майбутнього еколога, виховує природознавче мислення. Логічний зв'язок приводить до ствердження, що включення стандартів якості в процес вивчення хімії повернеться бумерангом до підвищення рівня і екологічних знань. За проектом Європейської асоціації, якість вищої освіти забезпечують

такі стандарти: перегляд і розробка програм дисциплін, що відповідають сучасному стану науки; впровадження мобільних критеріїв оцінювання, забезпечення якості викладання дисциплін, своєчасне підвищення кваліфікації, застосування інноваційних технологій та інформаційних систем в навчальному процесі, публічність освіти та постійна інформованість тощо. На практиці при вивченні хімічних дисциплін критерій якості охоплює всі вищенаведені категорії. Нові робочі програми з фундаментальних дисциплін «Хімія з основами біогеохімії», «Органічна хімія», ін. хімічних дисциплін розроблено у відповідності з останніми вимогами та змістом програм нормативних навчальних дисциплін науково-природничого циклу підготовки бакалаврів за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» [4]. Складено графіки навчального процесу та консультацій, інтегральні відомості представлено на сайті університету з метою створення прозорості учбового процесу та поточного контролю знань, запитання для підготовки до іспитів забезпечено посиланнями на навчальну літературу.

Поступово класичний лекційний метод оновлюється з використанням нових інформтехнологій, Інтернет-ресурсу, виходом до кіберпростору. Практичні тематичні заняття проводяться з використанням ігрових елементів в демократичній обстановці. Всі хімічні дисципліни повністю забезпечено методичною і навчальною літературою. Новизною є створення і вихід в світ «Тлумачного словника з біогеохімії для екологів», що сприятимемо освітньому процесу [5]. Оцінювання на письмових іспитах здійснюється за стандартом ESTC. У плані проекту TUNING щодо створення необхідної методології, є певні розробки методології біогеохімії, які є для цієї науки новітніми [6]. Отже спостерігається реальний рух до європейської стандартизації освітнього процесу з боку вивчення хімічних дисциплін. Гальмування руху пояснюється низьким рівнем лабораторного оснащення, тривалим необновленням обладнання, відсутністю програмного забезпечення та недостатньою комп'ютеризації навчального процесу.

Список використаних джерел: 1. Франчук Т.Й. Цілісний освітній простір: педагогічні основи його формування/ Т.Й. Франчук // Кам'янець-Поділ., 2009. – 244 с. 2. Онопрієнко В. Оновлення змісту екологічної освіти як педагогічна проблема/В. Онопрієнко//Вища освіта України, 2010.– №2. – С. 44-51. 3. Анненкова І.П. Критерії та показники якості освіти/І.П. Анненкова//Наука і освіта, 2011. – №8. – С. 4-7. 4. Збірник програм

нормативних навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»: навч. видання/За ред. проф. Степаненко С.М. та Владимирової О.Г. – Одеса: ОДЕКУ. – 178 с. 5. Федорова Г.В. Тлумачний словник з біогеохімії для екологів/Г.В. Федорова. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 864 с. 6. Федорова Г.В. Методология фундаментальной дисциплины биогеохимии, изучаемой в высшей школе/Г.В. Федорова//Теория та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі: збірник наукових праць.– Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2012.– Випуск VII.– С. 196–202.

УДК 378: 81.271

Халіман І.О., к.б.н., доцент, Щербина В.В., асистент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ НАОЧНОСТІ МАТЕРІАЛУ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Доведено необхідність використання сучасних технологій для забезпечення наочності матеріалів курсів екологічних дисциплін. Приведений перелік основних елементів, що доцільно використовувати при роз'ясненні питань екологічного спрямування.

Ключові слова: екологічні дисципліни, наочність матеріалів.

Сучасні інформаційні комунікаційні технології створюють нову культуру суспільства, стають невід'ємним, найважливішим та потужним чинником соціально-економічного та політичного прогресу суспільства [6]. Відповідні технології широко використовуються у найрізноманітніших сферах діяльності, у тому числі активно застосовуються для передачі інформації та забезпечення взаємодії викладача та студента в сучасних системах очної та дистанційної освіти у вищих навчальних закладах.

Успішність та ефективність викладання різних дисциплін, у тому числі і екологічних, обумовлена дотриманням дидактичних принципів і застосуванням раціональних методів навчання, серед яких особливе місце

займає реалізація принципів наочності засобами інформаційних технологій. Оскільки за висновками різних авторів на сьогодні логічно-текстова складова навчання поступається наочному сприйняттю [2, 3, 5, 6, 7 та ін.]. Саме тому активно розвивається інформаційна технологія навчання, що являє собою педагогічну складову, яка застосовує спеціальні способи, програмні та технічні засоби (кіно, аудіо- та відеотехніку, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією та спрощення її сприйняття [1].

Викладання екологічних дисциплін за фахом спрямовано на забезпечення фундаментальної теоретичної та практичної підготовки висококваліфікованих кадрів, які б набули глибоких знань для виконання професійних завдань та обов'язків науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі сучасної екології. Реалізація відповідних завдань пов'язана із вивченням складних екологічних процесів та явищ, які зазвичай важко сприймаються у вигляді текстових абстрактних узагальнень і потребують графічного, схематичного чи іншого візуального матеріалу для наочного пояснення специфіки питання, що особливо важливо для студентів із образним типом мислення. Тому окрім змістовної складової курсу важливо приділяти увагу матеріалу, що допомагає наочно продемонструвати головні особливості вивчаемого питання.

У курсах екологічних дисциплін такими матеріалом можуть стати:

- карти для пояснення особливостей поширення явища у просторі;
- графіки, діаграми та гістограми для аналізу динаміки протікання процесу у часі;
- схеми, (такі як «Схема будови біогеоценозу (за В.М.Сукачовим)» «Схема класифікацій забруднення екологічних систем (за Г.В. Стадницьким та А.І. Радіоновим)»), що дозволяють узагальнити та систематизувати інформацію, що викладається;
- фотографії для ілюстрації біологічних об'єктів, видів, тощо;
- формули, що дозволить уникнути помилок у розстановці математичних знаків, індексів, тощо;
- текстовий матеріал, що дублює конспектну частину матеріалу, для залучення слухової та зорової пам'яті студентів під час навчання.

Таким чином доцільність наочності матеріалу курсів екологічних дисциплін обумовлена сучасними вимогами до викладання у вищій школі. Використання засобів візуалізації текстових складових курсу має ряд позитивних наслідків, що відображається на якості знань студентів.

Специфіка матеріалів екологічних дисциплін дозволяє у якості «роз'яснювальних елементів» використовувати карти, графіки, схеми, фотографії, текстові блоки останні з яких можуть містити формули, таблиці, визначення, тощо.

Список використаних джерел: 1. Башмаков М. И. Теория и практика продуктивного обучения / М. И. Башмаков М.: Народное образование, 2000. – 248 с. 2. Далингер В.А. Применение метода визуализации в обучении математики / В. А. Далингер // Школьные технологии. 2009. – №4. – С. 117–125. 3. Карасик А. Л. Дидактические особенности обеспечения наглядности обучения средствами информационных технологий : дис. канд. педагог. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А.Л. Карасик. – Киров, 2007. – 211 с. 4. Князева О.О. Реализация когнитивно-визуального подхода в обучении старшеклассников началам математического анализа: дис. канд. педагог. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О.О. Князева. – Омск, 2003. – 204 с. 5. Трайнев, В. А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации): учебное пособие / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – М.: Издательско-торговая корпорация Дашков и К, 2006. – 280 с. 6. Туканова Л. Е. Реализация принципа наглядности в условиях современных информационных коммуникационных технологий в образовательном процессе школы : дис. канд. педагог. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Туканова Лариса Егоровна. – М., 2010. – 230 с.

УДК 004:378

Чорна Т.С., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «НОВІТНІ МЕХАНІЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОСЛИННИЦТВІ»

Анотація. Розглянуто використання інтерактивних технологій при викладанні дисципліни «Новітні механізовані технології в рослинництві».

Ключові слова: інтерактивні технології, інтернет, самостійна робота, методи навчання.

У національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті зазначено: «Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України...». Лекційно-семінарська система навчання, що широко використовується у вищій школі, відноситься до традиційних освітніх технологій. Оскільки основними формами навчання у ВНЗ визначено лекції та семінарські заняття, то підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі підготовки майбутніх фахівців доцільно здійснювати за допомогою використання таких технологій, в яких пріоритетами є можливості самореалізації завдяки створенню комплексу максимальних умов для саморозвитку студентів.

У зв'язку з цим, серед традиційних форм та методик навчання, у педагогічній практиці все частіше використовуються інтерактивні технології. Це пов'язано з тим, що вони спрямовані на підвищення пізнавальної активності студентів, націлені на кооперативну обробку навчальної інформації з виробленням нових знань особисто кожним студентом в оптимальному тільки для нього режимі. Інтерактивні технології навчання досить швидко були визнані дієвим засобом впровадження нових освітніх технологій. Студенти повинні вміти осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах; водночас думати, розуміти суть речей, вміти висловити думку. Саме цьому сприяють інтерактивні технології.

Сучасні комп'ютерні телекомунікації дозволяють учасникам вступати в «живий» (інтерактивний) діалог (письмовий або усний) з реальним партнером, а також роблять можливим активний обмін повідомленнями між користувачами і інформаційною системою в режимі реального часу. Переорієнтація процесу навчання у бік самостійності отримання знань та придбання умінь і навичок обумовлена тим, що нова парадигма освіти самостійну навчальну роботу відносить до однієї з основних форм організації навчального процесу. Тому на перший план виходять сучасні високотехнологічні засоби взаємодії викладача й студента.

Так підчас першого знайомства з дисципліною «Новітні механізовані технології в рослинництві» студенти надають свої електронні адреси, на які

після кожного заняття надходять матеріали для закріплення отриманих знань та інформація до наступного заняття для самостійного опрацювання. Також на першій лекції студенти отримують адресу електронної пошти викладача та його логін Skype.

Одним із завдань, що отримують студенти під час першого заняття з дисципліни є робота с матеріалами, які знаходяться на сервері наукової бібліотеки ТДАТУ. Це дає можливість працювати з матеріалами дисципліни дистанційно, а за необхідністю звертатися до викладача через електронну пошту або Skype.

Саме доступ до матеріалів майбутніх лекцій та додаткові завдання для їх попереднього опрацювання дають змогу проводити лекції-дискусії.

Лекція-дискусія є вільним обміном думками в проміжках між логічно оформленими розділами повідомлення нового матеріалу. Вона активізує пізнавальну діяльність аудиторії, дає можливість управляти думкою групи, використовувати цю думку для зміни негативних установок і помилкових думок студентів. Ця лекція з інтенсивним зворотним зв'язком. Відповідно до «Піраміди навчання» під час дискусій у групі засвоюється до 50% наданої інформації.

Застосування елементів «мозкового штурму» з розбором конкретних ситуацій з реальної практики використовуються при проведенні лабораторних та практичних робіт з дисципліни «Новітні механізовані технології в рослинництві».

Інтерактивне навчання має великий освітній і розвиваючий потенціал і забезпечує максимальну активність студентів у навчальному процесі.

Практичну роботу «Розробка технологічної карти на вирощування польової культури» студенти виконують групами. Кожна група обирає для себе культуру і для неї розробляє технологічну карту. Робота ведеться на аудиторних заняттях та самостійно. За необхідності викладач має можливість дистанційно відповідати на запитання, як виникають під час роботи у кожного зі студентів. Під час роботи в групах виконується головне – навчання інших та негайне застосування отриманих знань. Це відповідно до піраміди знань дає максимально можливий відсоток засвоєння отриманих знань – до 90%.

Позааудиторна робота є фундаментальним доповненням аудиторної роботи. Але самостійна робота обов'язково повинна бути керованою, що неможливо повністю забезпечити традиційними засобами навчання.

Залучення інтерактивних технологій дозволяє активно контролювати самостійну роботу студентів, а також надавати своєчасні консультації. Позааудиторна робота включає в себе роботу з електронними ресурсами даної дисципліни та виконання індивідуальних завдань за тематикою занять. З метою короткої звітності про виконану роботу та з метою надання групових й індивідуальних консультацій використовуються месенджери ICQ та Skype. А попереднє рецензування роботи можливе за рахунок використання електронної пошти.

При викладанні дисципліни використання сучасних інтерактивних технологій дозволяє своєчасно та якісно надавати консультації, що дає змогу кожному студенту відчувати підтримку в разі необхідності й розкрити свої потенційні здібності. Інтерактивні технології навчання зорієнтовані на досягнення кінцевого гарантованого результату – розвиток особистості студента.

УДК 004:378

Чорний С.В., викладач вищої категорії
ВСП «Мелітопольський коледж ТДАТУ»

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ПРИ ВИВЧЕНІ ДИСЦИПЛІН «ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ» Й «КОМП'ЮТЕРИ ТА КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

Анотація. Наведено методiku застосування тестового контролю знань при вивченні дисциплін «Інформаційні системи і технології в обліку» й «Комп'ютери та комп'ютерні технології».

Ключові слова: тестовий контроль, самостійна робота, методи навчання, тестові оболонки.

Останнім часом спостерігається зменшення кількості годин у програмах навчальних закладів, що приводить до дефіциту аудиторного часу. Тому виникає потреба у підвищенні ефективності навчального процесу, зокрема, якості та технологічності педагогічного контролю. У цьому

контексті особливе місце посідає дидактичне тестування – ефективний метод педагогічної діагностики.

Актуальність тестового методу обумовлена його перевагами перед іншими педагогічними методами: наукова обґрунтованість тесту, що дає об'єктивну оцінку; технологічність тестових методів; точність визначень; наявність однакових вимог для всіх випробуваних; сумісність тестових технологій з іншими сучасними освітніми технологіями. Це дозволяє зробити навчання ефективним та наблизити його до світових стандартів. Одним з найбільш технологічних засобів діагностики й оцінювання навчальних досягнень є комп'ютерне тестування.

Комп'ютерний тестовий контроль можна вважати не тільки засобом визначення рівня навчальних досягнень, але і сучасною технологією навчання і розвитку студентів. Важливим аспектом комп'ютерного тестування - є наявність хорошого інструментарію, призначеного для комфортної та ефективної роботи з тестами викладачів і студентів.

Порівняно з традиційними формами контролю знань, комп'ютерний контроль знань, умінь і навичок має ряд переваг: використання новітніх методик перевірки і оцінки знань студентів, сучасних інформаційних технологій, можлива адаптація до індивідуальних характеристик студентів, впровадження експертних систем, можливості творчого і практичного застосування знань, умінь і навичок та вивільнення значного часу викладача, швидкість і багатофункціональність контролю за якістю навчальних досягнень студентів, оперативність, охоплення значного контингенту контрольованих, економічна доцільність, зростання ефективності навчального процесу.

Одним із найважливіших етапів практики впровадження процедури тестування є поточний контроль засвоєння матеріалу в процесі навчання. Комп'ютерні системи автоматизованого тестування дають можливість студенту самостійно оцінити рівень своїх знань, а викладачу-систематизувати і спростити процес оцінювання якості знань студентів.

При впровадженні комп'ютерного тестування слід враховувати не лише переваги, але й ризики, які його супроводжують. Серед останніх слід відмітити такі: відсутність безпосереднього контакту з учнем під час тестування підвищує ймовірність впливу випадкових факторів на результат оцінювання; комп'ютерне тестування з ряду навчальних предметів (мова, література) не дасть картину глибинного розуміння предмету. Недоцільно

проводити комп'ютерне оцінювання без попереднього тренінгу учнів. Досвід свідчить, що результати тестування, у цьому випадку, не відповідатимуть дійсності. Оскільки заміна звичайних формулювань умов завдань, збільшення кількості логічних операцій під час їх рішення, незвичне середовище і таймер часу призведуть до зменшення кількості студентів, які успішно виконають завдання.

Для проведення тестового контролю знань студентів з дисциплін «Інформаційні системи і технології в обліку» та «Комп'ютери та комп'ютерні технології» нами було обрано програму MyTest. З її допомогою можлива організація і проведення тестування, екзаменів багатьох дисциплін, як з метою виявити рівень знань, так і для навчання.

MyTest – це програма з трьох модулів – Модуль тестування (MyTestStudent), Редактор тестів (MyTestEditor) і Журнал Тестування (MyTestServer) – для створення і проведення комп'ютерного тестування, зберігання і аналізу результатів, виставлення оцінок за заданою в тесті шкалі. Програма працює з дев'ятьма видами завдань: одиночний вибір, множинний вибір, встановлення порядку слідування, встановлення відповідності, відображення істинності чи хибності тверджень, введення числа, введення тексту, вибір місця знаходження, перестановка букв. В тесті можна використовувати будь-яку кількість типів: можна тільки один, а можна і всі разом. В завданнях з вибором відповіді можна використовувати до 10 (включно) варіантів відповідей. Для кожного завдання можна вказати складність (кількість балів за правильну відповідь), прикріпити підказку (за перегляд якої можуть вираховуватись штрафні бали) і пояснення вірної відповіді (виводиться у випадку помилки в навчальному режимі). Також наявна можливість використовувати декілька варіантів питання для завдання, зручно створювати вибірку завдань, перемішувати завдання і варіанти відповідей. Це значно зменшує можливість списування при проходженні одного і того ж тесту або ж при повторному проходженні.

Програма підтримує декілька незалежних один від одного режимів: навчальний, штрафний, вільний і монопольний. В навчальному режимі тестуючому виводяться повідомлення про його помилки, може бути показане пояснення до завдання. В штрафному режимі за неправильні відповіді віднімаються бали і можна пропустити завдання (бали не віднімаються і не додаються). У вільному режимі можна відповідати на питання в будь-якій послідовності, переходить (повертатися) до будь-якого питання самостійно.

В монопольному режимі вікно програми займає весь екран і його неможливо звернути.

Кожен тест має оптимальний час виконання, зменшення чи збільшення якого знижує якісні показники тесту. Тому, в налаштуваннях тесту, передбачено обмеження в часі як на виконання всього тесту, так і будь-якого завдання (для різних завдань можна виставити різний час). Параметри тестування, завдання, зображення до завдань для кожного окремого тесту – все зберігається в одному файлі тесту. Ніяких баз даних, ніяких лишніх файлів – один тест – один файл. Файл з тестом зашифрований і зжатиий.

Модуль тестування (MyTestStudent) має своє налаштування, яке виконується за допомогою меню «Налаштування» вікна модуля тестування або редагуванням файлу MyTestStudent_Config.ini у звичайному текстовому редакторі, наприклад, Блокнот. У вкладці «Имя» вказуються інформація про студента: прізвище, ім'я, по батькові, № групи. При запуску тесту на екрані з'являється вікно з питанням, у якому необхідно вибрати данні конкретного студента. Під час тестування на екрані монітора відображається питання з варіантами відповіді.

Для створення тестів є дуже зручний редактор тестів (MyTestEditor) зі зрозумілим інтерфейсом. В програмі також наявні можливості форматування тексту питання і варіантів питань. А саме: визначити шрифт, колір символів і фону, використати нижній або верхній індекс, розбити текст на абзаци і застосувати до них розширене форматування, використовувати списки, вставляти рисунки і формули.

Журнал Тестування (MyTestServer) дозволяє згенерувати попередній список студентів для проходження тестування за кожною окремою темою. Після провєння тестування в журналі тестування відображаються результати, це дає можливість обговорювати результати зі студентами зразу після завершення тестування.

Практичне значення впровадження комп'ютерного тестування є перспективним напрямом сучасного освітнього процесу. Разом із цим зазначимо, що комп'ютерне тестування не може (і не повинно) перебирати на себе всі контролюючі функції, натомість повинно стати однією зі складових діагностики знань.

НАВЧАЛЬНА САМОСТІЙНІСТЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Анотація. Розглядаються принципи та педагогічні умови розвитку навчальної самостійності як складової професійної компетенції майбутніх фахівців у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: компетенція, професійна компетентність, навчальна самостійність.

Розглянемо поняття "компетенція", "компетентність" та "професійна компетенція". З точки зору бізнес-практиків, професійні компетенції – це здатність суб'єкта професійної діяльності виконувати роботу згідно посадових вимог. Даний підхід сфокусований не на особистісних характеристиках, а на стандартах діяльності та заснований на описі завдань та очікуваних результатів.

Ознаками самостійності студента є: вміння планувати, приймати рішення та обґрунтовувати його, вибирати раціональні методи діяльності, працювати з літературою, виявляти творчу активність, систематично контролювати хід і результати виконання роботи, коректувати й удосконалювати її. Рівень самостійності студента вимірюється отриманим результатом у практичній діяльності, тобто здатністю досягати запланованого результату без сторонньої допомоги, співвіднесеного з його свідомою зацікавленістю і пізнавальними можливостями на даний момент.

Можна визначити наступні особливості навчально-виховної діяльності у ВНЗ для формування навчальної самостійності студентів у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування для студентів:

– теоретичні (наявність високого рівня знань і вмінь самостійної роботи студентів, позитивне ставлення до змісту самостійної навчальної діяльності, готовність до її здійснення, глибокі пізнання досліджуваної дисципліни);

– смислові (володіння діями з відбору змісту навчальної діяльності, визначення способів і видів у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування, здатність до системного аналізу, володіння культурою мислення);

– практичні (володіння розвиненими вміннями застосовувати на практиці отримані знання самостійної навчальної діяльності, здатність самостійно і ефективно вирішувати проблеми в галузі професійної діяльності, прагнення до творчої самореалізації, постійного професійного зростання).

Отже, за підсумками проведеного експерименту студенти відрізняються розвиненими вміннями застосовувати на практиці отримані знання в процесі самостійної навчальної діяльності, тривалим стійким позитивним ставленням до її виконання, збільшився запас професійної лексики студентів.

Список використаних джерел: 1. Стратегія реформування освіти в Україні: [Рекомендації з освітньої політики.] – К.: К.І.С., 2003. – 296 с. 2. Овчарук О. Ключові компетентності: Європейське бачення / О. Овчарук //Управління освітою. – 2004. – № 2. – С. 6-9.

УДК 331.101.262

Щербина В.М., к.т.н., доцент, Мацулевич О.Є., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Анотація. В роботі розглянуто функції та принципи сучасного тестового контролю якості знань студентів, який розглядається як система контрольних вимірювальних матеріалів, процедур тестування, технологій перевірки і оцінювання результатів навчання суб'єктів освітнього процесу.

Ключові слова: тестовий контроль, діагностика якості загальної освіти, функції контролю, система контрольних вимірювальних матеріалів.

Останнім часом у діагностиці якості загальної освіти поширюються такі технології, як тестування, діагностика, експертиза, моніторинг і педагогічна кваліметрія, що ставлять метою об'єктивізацію оцінок. Стає усе більше очевидним, що лише об'єктивна, всеохоплююча, науково розроблена діагностика засвоєних, перетворених і практично орієнтованих знань може не тільки стати індикатором якості підготовленості що навчаються, але й існувати як об'єктивний показник переваг або недоліків тої або іншої педагогічної системи.

У цьому зв'язку тестовий контроль розглядається як система контрольних вимірювальних матеріалів, процедур тестування, технологій перевірки й оцінювання результатів навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу. При цілеспрямованому підборі завдань, творчий розвиток стає домінуючим, сприяючи активізації пізнавальної діяльності що навчаються й реалізації ряду функцій контролю: діагностичної, контрольної-оцінної, навчальної, розвиваючої, виховної, організаційної, що стандартизує, інформаційної, управлінської, що демократизує, соціально-економічної, гуманістичної.

Діагностична функція впливає безпосередньо із самої суті будь-якого контролю, але при тестовому вона проявляється ще й у тім, що він задає вимоги до одержання валідної інформації про якість знань, умінь і навичок, психологічних якостей тих, кого навчають; сприяє їхній диференціації за рівнем підготовки, відділенню знання від незнання, виявленню різних видів знань; забезпечує широке використання освітнього моніторингу для оцінки якості утворення й можливості змістовного аналізу засвоєння навчального матеріалу; дозволяє проводити експертизу стану утворення на основі порівнянності даних освітньої статистики. Завдяки змістовному аналізу засвоєння навчального матеріалу педагогічна діагностика одержує новий інструментарій для виявлення індивідуальних ускладнень, їхніх причин і напрямків корегування освітньої діяльності учнів і вчителів.

Контрольно-оцінююча функція забезпечує підбиття підсумків навчання шляхом здійснення проміжного або підсумкового контролю у формі тестів і дозволяє кількісно вимірювати показники навчальних досягнень студентів. Систематичне застосування поточного контролю в освітній практиці приводить до позитивних тенденцій у розвитку особи, сприяючи закріпленню установок на самоосвіту й самоактуалізацію. На сучасному рівні розвитку тестових технологій метою поточного контролю стає не примус до

навчання з боку педагога, а самовдосконалення, характерне для розвиваючого навчання, у процесі якого активізуються розвиваюча й навчальна функції контролю.

Навчальна функція реалізується при проведенні різних видів навчального тестування для освоєння як навчального матеріалу, так і технології масового незалежного тестування, використанні завдань у тестовій формі для самоатестації. У застосуванні тестів проявляється взаємозв'язок контролюючої й навчальної функцій контролю, що повною мірою відповідає сучасним світовим тенденціям у переосмисленні ролі тестового контролю.

Розвиваюча функція проявляється у впливі на випробуваного результатів тестування, розвитку пам'яті, отриманні навичок застосування знань на практиці, прагненні поліпшити результат і отримати більш стійкі знання до наступного тестування, одержанні досвіду переносу знань із інших освітніх областей. Формуванню цих якостей сприяють і традиційні засоби контролю. Однак розвиваюча функція контролю реалізується лише за певних умов, коли в процесі контролю й самоконтролю виникає потреба в пізнавальній діяльності, самовдосконаленні й одержанні досвіду творчої діяльності при виконанні навчальних завдань. Істотною ознакою, що обумовлює домінування навчальної й розвиваючої функцій тестового контролю, є оптимізація складності завдань.

Мотиваційно-спонукальна функція проявляється через вплив тестування на всіх суб'єктів освітнього процесу. По-перше, на учнів: формування впевненості в об'єктивності оцінок і можливості досягнення більше високих результатів; створення атмосфери змагальності й підвищення відповідальності за результати; орієнтація на співробітництво з викладачем; самоорганізація й самопідготовка. По-друге, на викладачів: підвищення відповідальності за результати освітньої діяльності; удосконалювання освітніх програм; створення більш комфортних умов при навчанні та аналізі результатів контролю.

Виховна функція тестового контролю обумовлює посилення інтересу до знань, вироблення посидючості й здатності працювати систематично, придбання навичок самоконтролю, самооцінки й самокорекції, поява потреби співробітничати із учителем. Ця функція відіграє важливу роль у формуванні мотиваційної основи діяльності що навчається.

Організаційна функція виражається в здатності тестування забезпечувати умови самостійної роботи, самонавчання, самоконтролю,

індивідуалізації навчання на основі розробки й використання нових освітніх технологій, зміна структури навчального процесу й форми контролю.

Функція, що стандартизує, проявляється в забезпеченні однакових вимог до рівня базової підготовленості різних освітніх установ, що вчать, що особливо важливо при підсумковій атестації випускників і відборі абітурієнтів.

Інформаційна функція обумовлена широким поширенням і розвитком освітніх технологій, створенням відкритого федерального банку освітньої статистики й формуванням системи багаторівневого моніторингу якості утворення, можливістю одержання статистичних норм якості навчальних досягнень і рейтингу освітніх установ за рівнем досягнутої якості, доступністю інтегральної освітньої інформації широкому колу користувачів.

Функція, що демократизує, забезпечує однакові умови проходження атестації для всіх учнів, добровільність участі в різних видах тестування, право на помилку, варіативність вибору учнем форм атестації.

Управлінська функція пов'язана з одержанням і аналізом результатів навчальних досягнень учнів і забезпеченням умов для прийняття обґрунтованих рішень на основі об'єктивної й достовірної освітньої інформації.

Соціально-економічна функція забезпечує скорочення витрат і часу на проведення підсумкових контрольно-оцінних процедур, надає випускникам можливості надходження у вузи без виїзду з будинку, з меншими матеріальними витратами, частково вирішує питання працевлаштування певної частини педагогічних кадрів.

Гуманістична функція проявляється в тім, що тестові технології створюють психологічно більше комфортні умови при контролі, забезпечуючи збереження здоров'я в першу чергу на підсумковій атестації й вступних випробуваннях за рахунок зниження психологічних навантажень.

Реалізація перерахованих вище функцій залежить від форм і методів підготовки студентів до тестування, а також від принципів його організації й проведення: науковості, ефективності, об'єктивності й надійності, системності використання в освітній практиці як відбиття педагогічної адекватності в єдності навчання й контролю.

Список використаних джерел: 1. Аванесов В.С. Композиция тестовых заданий /В.С.Аванесов// – М.: АДЕПТ, 1998. 2. Аванесов В.С. Научные проблемы тестового контроля знаний /В.С.Аванесов// – М.: Исслед. Цент

пробл. кач. подгот. спец. (ИЦПКПС), 1994. 3. Аванесов В.С. Основы теории разработки заданий в тестовой форме /В.С.Аванесов//. – М.: ИЦПКПС, 1989. 4. Ефремова Н.Ф. Современные тестовые технологии в образовании /Н.Ф.Ефремова//– Учеб. пособие. – М.: Логос, 2003. 5. Звонников В.И. Шкалирование и выравнивание результатов педагогических измерений /В.И.Звонников, Н.Н.Найденова, С.В.Никифоров, М.Б.Чельшкова//– М.: Логос, 2003. 6. Ильина Т.А. Тестовая методика проверки знаний и программированное обучение /Т.А.Ильина // Сов. педагогика. – 1967. – № 2.

УДК 378.1.338

Яворська Т. І., д.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НАПРЯМУ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Анотація. Виявлені зовнішні та внутрішні причини впливу на якісний рівень підготовки фахівців напрям «Економіка підприємства». Встановлено, що основними причинами є низький рівень практичних знань студентів і невідповідність їхньої кваліфікації вимогам сучасного ринку праці. Розглянуто сутність основних функцій, які повинен вміти виконувати бакалавр з економіки підприємства. Рекомендовані напрямки вдосконалення навчального плану підготовки фахівців.

Ключові слова: напрям «Економіка підприємства», практична підготовка, магістр, бакалавр, навчальний план, кваліфікаційна характеристика.

Вже досить тривалий час точиться дискусія щодо необхідності скорочення кількості підготовки фахівців напрям «Економіка підприємства» для потреб народного господарства країни або окремого регіону. Відповідно висувуються тези щодо зменшення ліцензійного обсягу студентів даного напрям у вищих навчальних закладах на перспективу. Склалася ситуація, що при великій кількості фахівців наведеного напрям, якість їх підготовки залишається низькою. Проте практика свідчить, що студенти із високим рівнем професійної компетенції, незважаючи на конкуренцію, знаходять застосування своїх знань на ринку праці.

Ми спробували виявити основні причини, які впливають на якісний рівень підготовки фахівців. Зокрема, проведений SWOT – аналіз підготовки магістрів спеціальності «Економіка підприємства» Таврійського державного агротехнологічного університету показав, що студенти до внутрішніх сильних сторін даної спеціальності відносять достатньо високий теоретичний рівень підготовки викладачів, постійне проведення консультативної роботи, доступність методичного забезпечення, толерантне відношення викладачів до студентів тощо.

Внутрішніми слабкими сторонами підготовки, з точки зору студентів, вважається відсутність диференційованого підходу у навчальному процесі через велику чисельність студентів у групі, мала кількість практичних занять із вирішенням конкретних виробничих ситуацій на реальних підприємствах, значна частка предметів гуманітарної та загальноекономічної підготовки, недостатній обсяг годин для якісного викладання дисциплін професійного та практичного спрямування.

З нашої точки зору, до основних зовнішніх загроз якісної підготовки можна віднести недостатньо високий рівень шкільних знань майбутніх студентів, відсутність мотивації їх підготовки у вищих навчальних закладах, а до внутрішніх – невідповідність структурно-логічної схеми підготовки вимогам до кваліфікації економістів аграрного профілю, бажання підготувати «універсального економіста», відсутність виробничої практики, недосконалий навчальний план підготовки фахівців і зрештою не завжди висока професійна кваліфікація викладачів.

Отже, поєднання зауважень студентів і вимог роботодавців дало можливість зробити висновок, що найбільш слабким місцем для випускників економічних спеціальностей є низький рівень практичних знань студентів і невідповідність їхньої кваліфікації вимогам сьогодення. І оскільки не кількість фахівців на ринку праці сьогодні відіграє головну роль, а якість їх підготовки, виникла необхідність перегляду навчальних планів в сторону підвищення рівня практичної підготовки студентів.

Одним із основних стандартів вищої освіти є освітньо-кваліфікаційна характеристика, тобто сукупність норм, які визначають вимоги до освітнього (кваліфікаційного) рівня. Вважається, що освітня характеристика – це основні вимоги до якостей і знань особи, що відповідає певному освітньому рівню; кваліфікаційна характеристика – це основні вимоги до професійних знань, умінь і навичок фахівця, які необхідні для успішного

виконання професійних обов'язків. Саме кваліфікаційна характеристика є основою для складання навчального плану.

Отже, згідно вимог кваліфікаційної характеристики, бакалавр з економіки підприємства має самостійно виконувати здебільшого стереотипні, частково діагностичні завдання, за усталеними алгоритмами здійснювати економічні розрахунки, збирати, систематизувати, нагромаджувати первинну інформацію, як для виконання закріплених за ним посадових обов'язків, так і для потреб структурного підрозділу, де він працює. Відповідно, бакалавр з економіки підприємства повинен вміти виконувати наступні функції: аналітичну, планову, організаційну, обліково-статистичну, контрольну та інформаційну.

Для кожної функції визначені певні типові завдання діяльності.

Аналітична:

- розрахунок та аналіз окремих параметрів діяльності підприємства та його підрозділів, оцінювання отриманих результатів;
- діагностика конкурентного середовища підприємства;
- аналіз ресурсів, процесів і результатів діяльності підприємства та його підрозділів.

Планова:

- інформаційне забезпечення розробки сценаріїв і прогнозів змін зовнішнього середовища підприємства;
- інформаційно-аналітична підтримка процесів розробки загальних і функціональних стратегій підприємства;
- розробка показників довгострокових і поточних планів підприємства;
- обґрунтування проектів розвитку підприємства і розробка бізнес-планів;
- удосконалення системи планування діяльності підприємства.

Організаційна:

- поєднання та оптимізація всіх видів ресурсів для цілеспрямованої діяльності підприємства;
- організація процесів управління, прийняття господарських рішень і контроль за їх виконанням;
- організація ділових контактів підприємства із зовнішнім середовищем;
- розробка ефективних систем мотивації та оплати праці персоналу;

- організація заходів для попередження або зменшення рівня ймовірного пошкодження;
- організація дотримання безпеки та гігієни праці;
- організація захисту в разі виникнення надзвичайної ситуації;
- проведення розслідування нещасних випадків та аварій.

Обліково-статистична:

- облік виконання планових завдань підрозділами і підприємствами в цілому;
- облік витрат;
- підготовка статистичної звітності підприємства.

Контрольна:

- поточний контроль за виконанням встановлених планів, процедур, запровадження заходів з підвищення ефективності підприємства та його підрозділів;
- підготовка первинних і зведених звітів про діяльність підприємства та його підрозділів;
- контроль за дотриманням вимог безпеки праці та санітарно-гігієнічних вимог.

Інформаційна:

- забезпечення власних інформаційних потреб [1].

Спілкування із фахівцями – виробничниками дало можливість рекомендувати для кращого виконання наведених функцій у напрямку вдосконалення практичної підготовки фахівців напряму «Економіка підприємства» цілий перелік нових і розширення вже існуючих дисциплін вибіркового блоку. Отже, доцільно:

- 1) аналітична функція – збільшити кількість годин на вивчення аналізу господарської діяльності, статистики та включення до навчального плану галузевої статистики;
- 2) організаційна функція – введення до навчального плану дисциплін «Діловодство» та «Господарське законодавство»;
- 3) обліково-статистична функція – збільшення кількості годин на вивчення бухгалтерського обліку, включення до навчального плану дисциплін «Облік в бюджетних установах», «Статистична звітність»;

4) планова функція – введення до навчального плану дисципліни, пов'язаної із складанням виробничо-фінансового плану підприємства.

Також для кращого вивчення економічних проблем сільської місцевості необхідно ввести у навчальний план курс «Економіка аграрного виробництва», «Економіка сільських територій».

Отже, одним із заходів для підвищення конкурентоспроможності випускників напряму «Економіка підприємства» є підвищення рівня їхньої практичної підготовки відповідно до вимог сучасного ринку праці. Не секрет, що знайти роботу «чистого економіста» на підприємстві, особливо аграрному, сьогодні важко. Тому в університеті потрібно готувати спеціалістів, які зможуть високопрофесійно виконувати функції у банках, бюджетних установах, податкових інспекціях і інших закладах та підприємствах.

Список використаних джерел: 1. Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) бакалавра з економіки підприємства.

УДК 37.06:336

Якушева І.Є., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

Анотація. Робота присвячена актуальним проблемам підготовки сучасного фінансиста, ефективним формам і методам навчання при викладанні курсу «Фінансового ринку».

Ключові слова: активне навчання, методи викладання, навчальний процес, фінансова підготовка, фінансовий ринок

В сфері підготовки спеціалістів фінансового профілю важливе місце займає навчальний курс «Фінансовий ринок», який забезпечує науково-теоретичну і методологічну основу функціонування фінансового сектору економіки. Вивчення дисципліни вкрай актуально і обумовлено практичною потребою сучасності в умовах постійного розширення спектру фінансових

послуг. Оволодіння матеріалом курсу удосконалює економічне мислення, розвиває вміння свідомо оцінювати конкретні ситуації і грає значну роль в становленні висококваліфікованих фінансистів. Конкурентоспроможність фахівця з фінансів та кредиту визначається вмінням швидко адаптуватися до умов складного та динамічного ринкового середовища. Потенційні роботодавці висувають вимоги до високого рівня теоретичних знань з практичними професійними навиками.

Метою дисципліни є отримання студентами знань з теоретичних основ організації сучасного фінансового ринку, механізму його функціонування та набуття практичних навичок аналітичного процесу ситуацій фінансового ринку.

Підготовка кваліфікованого фахівця передбачає оволодіння слухачами знаннями та вміннями проведення макроекономічного аналізу фінансових ринків (грошового, валютного, фондового та ін.) і аналізу діяльності учасників цих ринків (банківських установ та інших фінансових посередників), рішення завдань розміщення капіталу. До ключових професійних компетенцій відносять: оцінка привабливості тих чи інших сегментів фінансового ринку, вибір найбільш ефективних способів і сфер вкладення капіталу, аналіз дохідності та ризику, обґрунтування методів залучення капіталу. Досягнення кінцевої мети забезпечується комплексним застосування знань і вмінь отриманих при вивченні споріднених дисциплін напряму підготовки «Інвестування», «Фінансовий аналіз», «Банківська справа» тощо.

Темпи розвитку світової економічної системи, постійне підвищення вимог до фахівців та великий обсяг інформації для засвоєння обумовлюють широке використання сучасних інноваційних методів активного та інтерактивного навчання. При цьому необхідно враховувати специфіку навчальної дисципліни, оскільки саме нею здебільшого визначається можливість використання тих чи інших сучасних методів навчання [2].

Викладання курсу «Фінансовий ринок» на кафедрі здійснюється на основі принципів загальної дидактики та сучасних методів викладання. В процесі навчання використовуються багато способів взаємозв'язку викладача і студентів з метою досягнення вищенаведених цілей, а саме: лекції (з використанням відеоматеріалів і демонструванням слайдів), семінарські заняття, самостійна та індивідуальна робота, олімпіади, науково-дослідна робота студентів. Студенти виконують різноманітні навчальних завдань,

готують презентації з проблемних питань, проходять постійне тестування, працюють з посібниками та науково-практичними виданнями.

Неможна не звернути увагу на дублювання окремих тем з деяких дисциплін на пряму підготовки «Фінанси і кредит». Наприклад, тема «Фінансове посередництво» зустрічається в навчальних програмах курсу «Гроші і кредит», «Фінансовий ринок» та «Ринок фінансових послуг». Відомо, що зміст програм визначено освітніми стандартами, що обмежує можливості викладача щодо змін тематичного плану. Дублювання підкреслює спадкоємність дисциплін, стимулює максимальне використання отриманих раніше знань при засвоєнні матеріалу. Споріднені теми доцільно надавати студентам на самостійне опрацювання. Але існує необхідність перегляду змісту навчальних дисциплін фінансового профілю для мінімізації дублювання.

Ефективність проведення занять забезпечується тісним зв'язком теоретичного блоку з практичними проблемами фінансового ринку. Проблемний метод викладання стимулює самостійну творчу активність студентів, дослідницьку ініціативу, спрямовує на пошук неоднозначного рішення поставлених задач [1].

Процес освоєння дисципліни «Фінансовий ринок» надає широкі можливості використання активних методів викладання. Так, метод групових та міжгрупових дискусій застосовується при обговоренні реальних ситуацій фінансового ринку, які висвітлюються в публікаціях, мають дискусійний характер, неоднозначність трактування і є предметом наукових суперечок. Студенти поділяються на групи, отримують завдання у вигляді реальної проблеми, обговорюють її, шукають рішення та публічно доповідають о результатах. Прикладом завдань можуть бути:

- залучення капіталу підприємствами-емітентами акцій на закордонних фондових ринках;
- ризики інвестиційної діяльності на фондовому ринку;
- обґрунтування доцільності інвестицій в різні фінансові інструменти.

Освітні інновації спрямовані на підвищення якості процесу навчання, яке сьогодні неможливо без використанням технічних мультимедійних засобів, сучасного програмного забезпечення, дистанційних форм навчання, використання можливостей Інтернету.

Проблемним аспектом залишається забезпечення інтеграції навчального процесу з реальною атмосферою фінансового ринку. Практична

діяльність повинна здійснюватися в тісній співпраці з банківськими установами та іншими спеціалізованими фінансово-кредитними інституціями, залучення практиків фінансового сектору до проведення тренінгів, майстер-класів, круглих столів. Це надасть можливість вирішувати завдання професійної освіти на високому рівні. Практичні завдання з курсу «Фінансовий ринок» повинні моделювати ситуації реальної практики функціонування валютного, кредитного та фондового ринку з використанням фінансових та банківських документів. Нажаль обмеженість співпраці з практикою продиктовано наявністю комерційної таємниці та закритістю фінансових установ (складно відправити студентів на практику, стажування та отримати фінансові документи).

Важливо залучати талановитих і творчих студентів в реалізацію конкретних проектів фінансових посередників. Це підвищує конкурентоспроможність майбутніх спеціалістів та їх затребуваність на ринку фінансових послуг. Перспективним і дуже важливим заходом є активізація наукових досліджень щодо створення ефективних моделей функціонування регіональних фінансових ринків.

Отже, впровадження ефективних методів викладання у навчальний процес допомагає готувати висококваліфікованих, конкурентоспроможних фінансистів, здатних виконувати складні науково-дослідницькі, фахово-прикладні й творчі завдання. Досягнення максимально високого результату в процесі навчання пов'язано з комплексом заходів, а саме – ретельне структурування та впорядкування матеріалу для засвоєння, комплексне застосування дидактичних та комп'ютерних засобів навчання та контролю, активне залучення студентів в навчальний процес за допомогою інноваційних методик.

Список використаних джерел: 1. Казбекова Ж. Б. Использование проблемного метода в преподавании фінансових дисциплін [Электронный ресурс] – Режим доступу <http://gisap.eu/node/18944#comment-19058>. 2. Фінансова освіта: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку [Текст]: збірник матеріалів Міжнародної навчально-методичної конференції (м. Севастополь, 29-30 квітня 2010 р.) /Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 285 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу // http://lib.uabs.edu.ua/library/Zbirnik/1009_2010.pdf

Ялпачик В.Ф., д.т.н., доцент, Буденко С.Ф., к.т.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Анотація. Наведені аспекти підвищення ефективності самостійної роботи студентів.

Ключові слова: самостійна робота, мотивація, вимоги, ефективність.

Сучасні умови розвитку суспільства вимагають принципових змін організації освітнього процесу: скорочення аудиторного навантаження, заміни пасивного слухання лекцій зростанням частки самостійної роботи студентів (СРС). Таким чином, центр ваги переміщається з викладання на навчання як самостійну діяльність того, кого навчають.

На якість засвоєння знань впливає складність самого предмета, обумовлена високою складністю його понять, складністю математичного апарата. Слід відмітити і той факт, що у багатьох студентів недостатньо розвинені вміння самостійної роботи та належна мотивація через відсутність уяви про важливість математичних викладок у інженерних дисциплінах.

Одним з факторів, що лежать у основі успішної СРС, є наявність позитивної внутрішньої мотивації. Без усвідомлення потреби в придбанні знань, без бажання вчитися добитися ефективності навчальної діяльності важко. У зв'язку із цим слід надавати великого значення мотиваційному факторові самостійного вивчення тем відповідної дисципліни. Важливим стимулом пізнавального інтересу студентів до самостійної роботи є такий прагматичний мотив, як одержання високої оцінки на іспиті.

Дискусії навколо визначення пропорцій між аудиторними і поза аудиторними заняттями викликали пильну увагу до проблеми організації СРС як у цілому, так і у традиційних границях конкретних дисциплін.

Організація аудиторної і поза аудиторної самостійної роботи у процесі навчання, формування вмінь навчальної праці є основою для вузівської освіти і подальшого підвищення кваліфікації.

Саме у стінах вищого навчального закладу студенти повинні одержати підготовку до наступної самоосвіти, і саме самостійна робота служить засобом досягнення цієї мети.

Важливо підкреслити, що освітній процес у навчальному закладі не зводиться до самоосвіти індивіда по власному розумінню, а є систематичною, керованою досвідченим викладачем самостійною діяльністю того, якого навчають, і яка стає домінантною, особливо у сучасних умовах переходу до багатоступінчастої підготовки фахівців вищої освіти.

Залежно від місця і часу проведення самостійної роботи, характеру керівництва нею з боку викладача та способу контролю над її результатами виділяють СРС під час основних аудиторних занять (лекцій, семінарів, лабораторних робіт); поза аудиторну СРС при виконанні домашніх завдань навчального і творчого характеру.

Самостійність перерахованих вище видів робіт досить умовна, і в реальному освітньому процесі ці види постійно перетинаються один з одним.

У зв'язку з реформуванням системи вищої професійної освіти акцентуємо увагу на наступних проблемах, що виникають при організації СРС.

Необхідно переробити відповідно до чинних освітніх нормативів спеціальну учбово-методичну літературу, конспекти лекцій, збірники завдань та інші традиційні матеріали, їх електронні версії.

Відсутність чітко обґрунтованих і регламентованих нормативів по визначенню обсягів поза аудиторної самостійної роботи для викладача і для студентів, календарного планування ходу і контролю виконання СРС, а також обмежений бюджет часу студента.

Організація самостійної роботи передбачає повну або ж часткову перебудову традиційних форм навчальних занять, складну технологію організації контролю, ретельний відбір і визначення етапів, а також розробку індивідуальних форм контролю самостійної діяльності студентів.

Значне підвищення вимог до забезпеченості кожного навчального підрозділу комп'ютерною та розмножувальною технікою, доступною як для викладачів, так і для студентів.

На даний час поки що не приділяється потрібної уваги врахування психологічних умов організації самостійної роботи, які безпосередньо впливають на формування стійкого інтересу до вибраної професії і системи методів оволодіння її особливостями, які, насамперед, залежать від наступних параметрів:

– взаємини між викладачами і учнями у освітньому процесі, можливість вільного спілкування студентів між собою та з викладачем;

- рівень складності (збалансованість) завдань для самостійної роботи;
- посилення консультативно-методичної ролі викладача;
- участь студентів у формуванні складу майбутньої професії.

Важливе місце у системі СРС займає її індивідуалізація, яка проявляється у збільшенні питомої ваги інтенсивної роботи з більш підготовленими студентами, розподілі завдань на обов'язкові і творчі, регулярності консультацій, вичерпному і своєчасному інформуванні про тематичний зміст самостійної роботи.

Ефективності самостійної роботи студента сприяє попередня підготовка викладачем завдань-інструкцій, що направляють пізнавальну діяльність тих, яких навчають,. Для того щоб додати роботі свідомий, творчий характер, доцільно пропонувати студентам проблемно-орієнтовані завдання, які сприяли б формуванню навичок самостійного аналізу. Такими завданнями залежно від характеру матеріалу можуть бути наступні: „дати критичну оцінку“, „підготувати анотацію“, „привести аргументи за і проти“, „схематично відобразити вивчений матеріал“ тощо.

Важливо ознайомити студентів з різними періодичними науковими виданнями і раціональними прийомами користування ними, повідомити елементарні відомості по лексикології, граматиці, лінгвістиці тексту. Для якісної поза аудиторної СРС слід використовувати можливості Інтернет-Ресурсів і навчитись ефективним прийомам роботи з ними.

УДК 378.16

**Ялпачик Ф.Ю., к.т.н., професор, Буденко С.Ф., к.т.н., доцент,
Бойко В.С., к.т.н., доцент**
Таврійський державний агротехнологічний університет

РОЛЬ ПРАКТИКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦЯ

Анотація. У роботі наведені мета, завдання та принципи практичної підготовки студента – майбутнього фахівця.

Ключові слова – практика, етапи, вимоги, звітність, переваги.

Більшість вітчизняних роботодавців віддають перевагу при запрошенні на наявні робочі місця співробітників з досвідом роботи. Сучасна система професійної освіти не може задовольнити вимоги організацій і надати їм т. з.

готових фахівців. Для виправлення такого стану справ навчальний заклад вищої професійної освіти повинен навчати своїх студентів згідно із головним принципом: підготовка повинна бути практичною.

У відповідності із цим принципом студенти можуть почати свою трудову діяльність уже на перших роках навчання, а значить випускники будуть мати необхідний роботодавцям досвід роботи – вони будуть у достатній мірі конкурентоспроможними на сучасному ринку праці. Організаційно це можна зробити тільки через систему стажувань і практик, заклавши, таким чином, придбання досвіду роботи усередину навчального процесу. Відповідно основне завдання системи стажувань і практики: зв'язати процеси навчання і практичної діяльності та організувати тісне співробітництво між організаціями-роботодавцями і освітньою установою.

З погляду навчального закладу необхідно, щоб його студент вмів вирішувати, нехай і під керівництвом, самостійні реальні завдання. Адже у підготовці зовсім недостатньо забезпечити студента теоретичними знаннями або надати можливість спостереження за роботою інших, досвідчених людей – таке навчання не буде повністю ефективним.

Саме тому необхідно на певний проміжок часу „відпускати“ своїх студентів у реальний світ. Іншими словами, учень повинен відчувати відповідальність за виконувану роботу не тільки перед своїми педагогами, але і перед керівниками тих організацій, у яких їм довірили цю роботу виконувати.

У свою чергу самому учневі необхідно перевірити на практиці те, що він встигнув одержати у ході свого навчання та самовизначитися з подальшим професійним рухом в обраній сфері діяльності.

При такому підході вигода роботодавця при наданні місць стажування і практики очевидна: придбання на певний строк безкоштовної робочої сили, «припасування» стажиста під спеціалізацію свого підприємства.

При цьому підхід до спільної роботи навчального закладу і роботодавця повинен бути таким, щоб уся подальша підготовка студента будувалася на діяльності даного конкретного роботодавця.

Навчальну діяльність студента слід організувати таким чином, щоб курсові, залікові роботи та й випускна атестаційна робота виконувались як практичні завдання організації – створювалися за матеріалами діяльності роботодавця. При цьому студент, виконуючи завдання керівника, конвертує

результати своєї роботи у необхідні за його навчальним планом документи і звіти.

Іншим способом роботи з роботодавцями є приймання „замовлення“ певного числа фахівців. Механізмів реалізації способу може бути таким.

Підприємство робить замовлення на певне число учнів-стажистів, пред'являючи навчальному закладу набір вимог, яким повинен задовольняти стажист. Після того як підібрані кандидатури, оговорюються строки стажування або практики і учень надходить у розпорядження керівництва підприємства. Таким способом організація може розв'язати короткострокові завдання і проблеми та після закінчення строків стажування „забути“ про цей, а може навпаки – укласти новий договір з навчальним закладом про довгострокове співробітництво.

У такому договорі можуть бути закладені: строки проходження студентом наступних стажувань і практик (якщо такі передбачені навчальним процесом навчального закладу), завдання, які він буде виконувати і т.д. При цьому якщо підприємство зобов'язується оплатити навчання (якщо навчання платне) стажиста або практиканта, то воно може і висунути зустрічну вимогу – строки відпрацьовування на підприємстві студентом певного терміну. Таким чином, підприємство вступить в організацію такого процесу, як „освітній кредит“ і зніме для себе питання окупності вкладених коштів у навчання персоналу.

У такому випадку навчальний заклад зобов'язується організовувати проходження практик і стажувань учня на даному підприємстві, а також приймати у нього всі курсові, залікові і інші практичні роботи, створені тільки за матеріалами своєї діяльності в даній організації.

При цьому необхідно розуміти, що проходження стажувань і практик припускає освоєння студентами професійних навичок, з одного боку, і придбання здатності аналізувати пристрій діяльності (своєї, організації, сфери в цілому і т.д.) – з іншого.

Заключним етапом практичної підготовки студентів усередині навчального закладу повинне стати створення, наприклад, випускної атестаційної роботи (проекту), яка дозволяє студентові продемонструвати придбані в ході навчання знання, навички і уміння. При цьому ця робота повинна носити прикладний характер – бути логічним завершенням ланцюга практичної підготовки. За основу роботи повинен бути взятий об'єкт із практичної (реальної) діяльності її творця.

Для створення відповідних умов і реалізації технології практичної підготовки необхідно підготувати наступні типи викладачів:

– організатора стажувань і практик – людину, яка може налагодити контакти з підприємствами для працевлаштування студентів, а також для організації студентам проходження стажувань або практик на цих підприємствах;

– викладача, який зможе організувати систему робіт, спрямовану на розуміння студентами, що відбувається, їх подальшого самовизначення, виділення досвіду із пройденого і т.п.;

– керівника дипломного проекту – фахівця, який зможе організувати зі студентами розумову роботу за мотивами його практичної діяльності.

Всі ці наведені положення, при їх впровадженні у навчальний процес, зможуть суттєво підвищити якість підготовки фахівця професіонала.

ABSTRACTS

V.M. Kyurchev, O.P. Lomeyko

Introducing of the Bologna Process ideas at the Tavria State Agrotechnological University

The basic tasks for the implementation of the Bologna Process ideas are defined. Practical steps for implementing the European integration strategy and improving the quality of education to the international standards are described by the Tavria State Agrotechnological University example.

T.V. Karaieva

Content-based teaching of Business English

The approach for students of economic specialties learning based on the content has been substantiated in the article; the algorithm for role-plays/simulations and learning project introduction in learning has been proposed.

H. Křepelkova, O. Iaishevskiy

Introducing ISO standards of series 9000 and TQM principles in education system

The educational establishments actively participate in the process of elaboration and introducing of QMS based on the ISO standards of series 9000 and the model TQM. The development and introduction of QMS proved the three mentioned above areas of advantages for interested parts: for students and teachers – improvement of education quality; for enterprises and organizations – the availability of qualified specialists understanding up-to-date management models; for the University – attractiveness and new fields of cooperation both in Ukraine and abroad.

D. Legeza

Cases on practical lessons for economic graduate education

Article illuminates essence of case method. There are illustrated principles and features of cases in economic education. The structure of case is described.

O.M. Alekseeva

Scientific and experimental tsau orchard – as the scientific and methodical, academic, and practice base for training of students of “Agronomy” course

State of the base of academic, scientific and methodical, and practice base for training of students of “Agronomy” course in gardening is analyzed. Main directions of modern and further development of department of Experimental field in gardening are determined.

N.I. Boltyanskaya, O.V. Boltyanskiy

Interactive methods of studies as additional possibilities of formation of personality of student

Some features of process of education of culture and personality of students in the process of teaching in the modern terms of democratization of society are considered at the article.

B.V. Boltyanskiy

The role and place of discipline «Energy saving in animal husbandry» in training specialists in agribusiness

The article considers the issues of introduction of energy saving technologies, the role and place of discipline «Energy saving in animal husbandry» in the process of preparation of specialists of higher educational institutions of the Ministry of agrarian policy of Ukraine, as well as the purpose and objectives of the discipline.

A.V. Bratash

The influence of personality of the teacher on the education of students

The general methods that teachers should use in their professional activity with the purpose of educational influence on students are considered in article.

A.V. Bratash

Forming students' knowledge about civil society in the process of learning

The paper considers the importance of forming students' knowledge about the legal state and civil society.

I.G. Velichko

Research report students as an indicator quality education

We discuss the main mistakes that allow the student speakers at conferences and in defending diploma. Practical recommendation show to improve the quality of the report and make it interesting are for students.

O.O. Vershkov, O.V. Grigorenko

Ways of international quality standards of ISO introduction in agrarian higher educational establishment educational process

In the article examined the management system improvement actuality of the educational process organization in agrarian higher educational establishment in accordance with the international standards series ISO 9001:2009 requirements. The ways of improvement of the educational process system organization are offered in direction of educational activity modernization and development of documents circulation automated system.

O.V. Vynoslavskа

Social responsibility of subjects of teaching and learning as condition of implementation of the quality standards in higher education area

The importance of comprehension and personal acceptance by university administration, teachers and students the necessity and inevitability of introduction of the international educational standards, in particular, credit-modular system of organization of educational process is underlined. The structure and the content of social responsibility of subjects of teaching and learning for introduction of the quality standards into higher education area are revealed.

Y. Vlasiuk

Organization of student production practices: issues and tasks

The significance of practical training for students in higher education institutions is substantiated. The basic problems in the organization of production practices are considered.

Hraborenko N.I. , Shylina V.A.

Organization and ways of improving work of a teacher in a credit-module system. Students electronic journal.

These abstracts contain information about the organization of introduction credit-modular system at the Separate structural subdivision «Nova Kakhovka college of Tavria State Agrotechnological University». The main attention is paid to the question of teachers improvement in the design of educational documents and using an electronic journal of studies in the framework of credit-modular system of educational process.

S.G. Grankin, O.V. Grankina

Quality upgrading of professional preparation by improvement of course planning

The reasonable expediency of the course planning aspiration from professional disciplines on the decision of creative tasks with the purpose of competence and competitiveness increase of engineering specialties graduating students of geotechnical university are graunted in work.

O.I. Hulay

Experience of introduction of credit - module technology of teaching chemistry

The results of the application of credit - module technology of teaching chemistry to engineer students at Lutsk national technical university are presented. The results of research of problem of planning of educational activity aims are driven in the article. After the worked out chart it is possible high-quality to plan an educational process at the level of course, content module and concrete employment.

H. Dereza, S. Dereza

Practical training of students of university of higher is in context of studies with production

In the article considers the importance of practical training of future specialists of agriculture while studying at university. It analyzes current issues approximation of maximum theoretical knowledge acquired by students during their studies at the university, the requirements of employers.

V.T. Diordiev, A. Kashkarov

Using SCADA-system trace mode for study of discipline Automatic control systems of technological processes in the agricultural sector

Considered by GUI software Trace Mode, the methodology its use in the educational process in the study of the discipline "ATP in agriculture"

O.A. Eremenko, L.A. Pokoptseva

The role of practical training in specialist formation in agronomy

Becoming of the future agronomist increasingly depends on the formation of professionally significant qualities combined with the mastery of scientific professional knowledge and skills necessary to carry out their professional duties. In this connection the special importance is the training of the specialist of agricultural complex on the basis of competence approach.

O.G. Zakharchenko

Use of interactive lectures when studying economic disciplines

Advantages of interactive lectures from traditional ones are identified. Necessity of using workbooks for lectures is grounded.

O. Zinovjeva

Of independent work of students in the study discipline "Decision theory"

In this paper the technique of independent work on the subject "The theory of decision making"

I.Ye. Ivanova, M.O. Kolesnikov, E.S. Fazylova

Content, tendency and forms of academic supervisor's educational work with students of the modern higher educational establishment in terms of the bologna system

Content, conceptual tendencies, forms and methods of academic supervisor's educational work with students according to the main aim of national upbringing are considered. Their role in the system of agricultural sector specialist training in terms of the Bologna process is analyzed.

I.Ye. Ivanova, M.V. Kulayeva

Methods of academic supervisor's educational work with students of the modern higher educational establishment in terms of the Bologna system

Content, conceptual tendencies, forms and methods of academic supervisor's educational work with students according to the main aim of national upbringing are considered. Their role in the system of agricultural sector specialist training in terms of the Bologna process is analyzed.

N.A. Idrisova

Formation of skills of a healthy lifestyle at a the future teachers in the context of global changes of educational space

The formation of pedagogical skills of a healthy lifestyle in terms of reforming the Ukrainian education system and its adaptation to the requirements of the Bologna process.

V.N. Karman

Personality teacher of modern high school

The paper analyzed and defined the role of the individual teacher of high school, which is generated by the processes of globalization and internationalization of the twenty-first century, based on the requirements that dictate modern society regarding the level of preparedness of graduates for doing professional work, to solving various practical problems.

M.V. Kapinos, E.S. Fasylova, I.Ye. Ivanova

Multilevel contents differential study in the context of bologna process

In the article the solution of differential student learning in higher education.

A.I. Karaiev, E.Y. Gorodetsky

Formation improvement of scientific and methodological provision for laboratory and practical classes on the «Agricultural machines» course

The methodological and organizational aspects for forming of scientific and methodical provision for practical classes with the purpose to increase of students technical being informed and professional competence of future engineers when studying «Agricultural machines» course.

I.M. Kirchata

Improving the quality of education as the main task for the innovative development

The article is devoted to the main problems of the current state of higher education quality. The main components of the innovation system of higher education and society.

A.S. Kobets, A.G. Demianenko

Higher engineering education in Ukraine in context of euro integration

Some problems of higher education and of current status and perspectives of in Ukrainian agriculture are discussed. Saving fundamental bases of agrarian engineering higher education system and its intensification of the self instruction learning are accented.

M.O. Kolesnikov, I.Ye. Ivanova

Cognitive activity of students under credit-modular system of educational process

The article deals with the problems of students' cognitive activity actualization and methods of increasing one under credit-modular system of educational process.

S.M. Kolomiets, O.O. Vershkov

Engineering training problems

Current state of engineering training and the role of the Department in the development and application of modern educational technology, driving innovation in information-educational environment were analyzed.

Yu. N. Kutsenko

The use of materials international electrical exhibition in the educational process

The factors that influence the increased mobility of teachers.

D. Lubko

Methodology of teaching discipline „Computers and computer technology”

Features of teaching "Computers and computer technology", its meaning and requirements of student learning are described.

A.A. Mel'nik

Improving standards of quality educational services in higher educational institutions of Ukraine

Article is devoted to improving standards of governance of higher education institutions in terms of European integration of Ukraine.

S.A. Mifle-Cherednichenko

Integration of didactic units in study of physics in college and its effects on the development of thinking of students

The article is devoted to finding effective educational technologies that would primarily affect the development of thinking of students in high school and showing of positive aspects of practical use of the block' system for teaching physics in college.

S.G. Muntian

Out-of-school activity as a way for quality upgrading of student foreign language acquisition

The theoretical bases of student foreign language acquisition in out-of-school activity are considered in the article. Practical experience generalization of out-of-school activity organization as a component of educational technique in foreign language teaching is presented.

Y.V. Naidysh

Occupational safety and organization of production. Systems thinking

In this article particular attention has been given to some peculiarities of teaching "Fundamentals of occupational safety", namely the correlation of organization of production generally with the organization of labor protection measures, which implies knowledge of the laws of the organization.

S.A. Nesterenko, N.O. Bocharova

Theoretical aspects of the quality monitoring organization of education at the university

Basic concepts of the quality monitoring organization of education in higher education are considered.

L.Y. Nikiforova

Management education quality in high school in the bologna training system

Proposed for determining the quality of educational technology use approaches related to the development of such complex characteristics of monitoring sites as: degree of intellectualization educational content, integration of the professional education, educational programs focus on the development of professional creativity.

E.P. Pedchenko

Multimedia technology using for optimization of pharmaceutical sciences teaching

In this article questions of rationality for the multimedia technology using in pharmaceutical sciences teaching is considered, examples of multimedia presentations during lectures and practical training is provided, educational material perception by students is analyzed.

V.V. Pilinsky, V.M. Spivak, V.B. Shvaichenko, O.O. Kyrii

Features of developing higher education standards in the Ukraine European Integration

Authors of the paper analyzed the current state of the Bologna system proceedings and standards of European higher education. Developed, researched and substantiated education standards in the field 8.05080302 Audio, Video & cinetechnics.

T.V. Popova

Case-study approaches in the teaching of economic disciplines

The advantages of case-study approaches in American educational process are considered. The characteristics of its use in Ukrainian context are identified taking into account international experience.

N.V. Pochernina

The improvement of the organization of terminal control of students' knowledge.

The system approach is realized for the improvement of the mechanism of evaluation of students' knowledge.

A. Ryzhkov, M. Vynogradova, S. Rosay

Prospects of international academic mobility of TSATU students

The external academic mobility of students of Tavria State Agrotechnological University, including a double degree programs, is considered.

A. Skliar, R. Skliar

Organization of independent work of students in the university

The gradual integration of the domestic system of formation to the European and the world requires new approaches in training of professionals, which will be based on an increase in the organizational, didactic and systematic resource of independent work.

S.M. Stepanenko, N.G. Serbov

Assess the current status and prospects of higher environmental education in Ukraine

It is necessary to differentiate more precisely training of experts in field of classical (biological) ecology, and also in area of environmental sciences and sustainable development. Principles of construction of curriculums in Ukraine should be harmonized with the all-European educational system.

O. Sushko

Methodical fundamentals while teaching subjects at the TCM department

The complex of methodical problems facilitation to train highly qualified specialists for agriculture while delivering the «Technology of Constructional materials and Science of materials» is considered.

E.S. Fazylova, M.V. Kapinos, I.Ye. Ivanova

Community activities as a means leadership development students in context of bologna process

The article deals with the basic principles and methodological foundations of social and educational conditions of the leadership in activities of individual student associations.

G.V. Fedorova

To problem of introduction of quantity's standards for studying of chemical science by students HEE of the ecological direction

The article is discussed to the problem of the improvement of the education's quantity of the specialists-ecologists at the universities of the respective direction at studying of the chemical disciplines. The author writes the real steps for the introduction the Europe's standards of the quantity for training of "Chemistry with the Biochemistry's principles" and other chemical disciplines.

I.O. Khaliman, V.V. Scherbina

Ground of evidentness necessity of material by facilities of information technologies at teaching of ecological disciplines

In the article the well-proven necessity of the use of modern technologies for providing of materials evidentness of ecological courses disciplines. Resulted list of basic elements, that it is expedient to use for explained questions of ecological direction.

T. Chorna

Using of interactive technologies for teaching of discipline «Newest mechanized technology in the crop growing»

In the article considered the use of interactive technologies in teaching of discipline «Newest mechanized technology in the crop growing».

S. Chorny

Use of test control of knowledge for study the disciplines «Information systems and technologies in accounting» and «Computers and computer technologies»

The article presents a methodic of the use of the tests control of knowledge for study the disciplines «Information Systems and Technologies in Accounting » and «Computers and computer technologies».

L.I. Shleina

Academic autonomy of students in the course study of Ukrainian professional area

The paper discusses principles and pedagogical conditions of academic autonomy as part of professional competence of future specialists in the study of the Ukrainian language course in high school vocational guidance.

V.M. Shcherbina, A.E. Matsulevich

Functions and principles of the test control knowledge of students

In work functions and principles of modern test quality assurance of knowledge of students which is considered as system of control measuring materials, procedures of testing, technologies of check and estimation results of training to subjects of educational process are considered.

T.I. Yavors'ka

The training quality improving at the specialty "Economy of enterprises"

External and internal reasons for the effect on the quality level of training in the specialty "Business Economics" are revealed. Found that the main reasons are the low level of practical knowledge of students and their skills mismatch to labor market demands. Essences of the basic functions to be able to do the Bachelor of Economics enterprises are considered. Ways of improving the curriculum of training are recommended.

I.E. Yakusheva

Improving teaching methods in teaching course "Financial market"

Is devoted to actual problems of modern training financier effective forms and methods in teaching the course "Financial Market".

V.F. Yalpacik, S.F. Budenko

The effectiveness of independent work of students

The paper describes the aspects of increasing the efficiency of independent work of students.

F.U. Yalpacik, S.F. Budenko, V.S. Boyko.

The role of practice in the training of specialist

The article describes a goal, purpose and principles of the practical training of students - future specialists.

ЗМІСТ

Кюрчев В.М., Ломейко О.П. Впровадження ідей болонського процесу у Таврійському державному агротехнологічному університеті	3
Karaieva T.V. Content-based teaching of business English	8
Křepelkova H., Ianishevskiy O. Introducing ISO standards of series 9000 and TQM principles in education system	10
Legeza D. Cases on practical lessons for economic graduate education	14
Алексеева О.М. Науково-дослідний сад ТДАТУ як науково-методична, навчальна і практична база з підготовки студентів напрямку «Агрономія»	17
Болтянська Н.І., Болтянський О.В. Інтерактивні методи навчання як додаткові можливості формування особистості студента	19
Болтянський Б.В. Роль та місце дисципліни «Енергозбереження в тваринництві» в підготовці фахівців АПК	20
Браташ О.В. Вплив особистості викладача на виховання студентів	22
Браташ О.В. Формування у студентів знань про громадянське суспільство в процесі навчання	25
Величко И.Г. Научный доклад студента как показатель качества образования	27
Вершков О.О., Григоренко О.В. Шляхи впровадження міжнародних стандартів якості ISO у навчальний процес в аграрному ВНЗ	29
Винославська О.В. Соціальна відповідальність суб'єктів навчання й учіння як умова запровадження стандартів якості у просторі вищої освіти	34

Власюк Ю.О. Організація виробничої практики студентів: проблеми та завдання	37
Граборенко Н.І., Шиліна В.О. Організація та шляхи вдосконалення роботи викладача в умовах кредитно-модульної системи навчання. Електронний журнал успішності студента	39
Гранкін С.Г., Гранкіна О.В. Підвищення якості фахової підготовки шляхом удосконалення курсового проектування	42
Гулай О. І. Досвід впровадження модульно-рейтингової технології викладання хімії	45
Дереза О.О., Дереза С.В. Практична підготовка студентів ВНЗ в контексті зближення навчання з виробництвом	48
Діордієв В.Т., Кашкар'єв А.О. Використання SCADA-системи TRACE MODE при вивченні дисципліни автоматичні системи управління технологічними процесами в АПК	51
Єременко О.А., Покопцева Л.А. Роль практичної підготовки у формуванні фахівця з агрономії	55
Захарченко О.Г. Використання інтерактивних лекцій при вивченні економічних дисциплін	60
Зінов'єва О.Г. Організація самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Теорія прийняття рішень»	62
Іванова І.Є., Колесніков М.О., Фазилова Е.С. Зміст, напрями, форми виховної роботи куратора зі студентами сучасного ВНЗ в умовах болонської системи	65
Іванова І.Є., Кулаєва М.В. Методи виховної роботи куратора зі студентами сучасного ВНЗ в умовах болонської системи	67

Идрисова Н.А. Формирование компетенций здорового образа жизни у будущих педагогов в условиях глобальных изменений образовательного пространства	70
Карман В.М. Особистість педагога сучасної вищої школи	73
Капінос М.В., Фазилова Е.С., Іванова І.Є. Багаторівневий зміст диференційного навчання в контексті умов болонського процесу	78
Караєв О.Г., Городецький Є.Ю. Удосконалення формування науково-методичного забезпечення проведення лабораторно-практичних занять описового курсу дисципліни «Сільськогосподарські машини»	79
Кирчата І.М. Підвищення якості освіти як основна задача на інноваційному шляху розвитку	82
Кобець А.С., Дем'яненко А.Г. На шляху інтеграції до європейського освітнього простору: стан, деякі тенденції, проблеми та реалії реформування інженерної освіти в Україні	85
Колесніков М.О. Іванова І.Є. Пізнавальна діяльність студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу	89
Коломієць С.М., Вершков О.О. Проблеми підготовки інженерних кадрів	93
Куценко Ю.М. Використання матеріалів міжнародних електротехнічних виставок у навчальному процесі	97
Лубко Д.В. Методологія викладання дисципліни „Комп'ютери та комп'ютерні технології”	100
Мельник О.О. Вдосконалення стандартів якості освітянських послуг у вищих навчальних закладах України	103

Міфле-Чередниченко С.А. Укрупнення дидактичних одиниць при вивченні фізики в коледжі та його вплив на розвиток мислення студентів	106
Мунтян С.Г. Позааудиторна діяльність як засіб підвищення якості іншомовленневої підготовки студентів	108
Найдиш Я.В. Охрана труда и организация производства. Системный подход	112
Нестеренко С. А., Бочарова Н.О. Теоретичні аспекти організації моніторингу якості освіти у ВНЗ	116
Никифорова Л.Є. Питання управління якістю освіти ВНЗ в умовах болонської системи навчання	119
Педченко Е.П. Використання мультимедійних технологій для оптимізації викладання фармацевтичних дисциплін	123
Пілінський В. В., Співак В. М., Швайченко В. Б., Кирій О.О. Особливості розроблення стандартів вищої освіти України в умовах європейської інтеграції	127
Попова Т.В. Використання методу кейсів при викладанні економічних дисциплін	130
Почерніна Н.В. Вдосконалення організації семестрового контролю знань студентів	133
Рижков А.О., Виноградова М.С., Розей С. Перспективи міжнародної академічної мобільності студентів ТДАТУ	136
Скляр О.Г., Скляр Р.В. Організація самостійної роботи студентів у ВНЗ	138
Степаненко С.Н., Сербов Н.Г. Оценка современного состояния и перспектив развития высшего экологического образования в Украине	140
Сушко О.В. Застосування методичних засад при викладанні дисциплін на кафедрі ТКМ І М	143

Фазилова Е.С., Капінос М.В., Іванова І.Є. Громадська діяльність як засіб розвитку лідерських якостей у студентів в контексті Болонського процесу	145
Федорова Г.В. До проблеми впровадження стандартів якості при вивченні хімічних наук студентами ВНЗ екологічного напрямку	147
Халіман І.О., Щербина В.В. Обґрунтування необхідності наочності матеріалу засобами інформаційних технологій при викладанні екологічних дисциплін	150
Чорна Т.С. Використання інтерактивних технологій при викладанні дисципліни «Новітні механізовані технології в рослинництві»	152
Чорний С.В. Застосування тестового контролю знань при вивченні дисциплін «Інформаційні системи і технології в обліку» й «Комп'ютери та комп'ютерні технології»	155
Шлеїна Л.І. Навчальна самостійність студентів у процесі вивчення курсу української мови професійного спрямування	159
Щербина В.М., Мацулевич О.Є. Функції та принципи тестового контролю знань студентів	160
Яворська Т. І. Підвищення якості підготовки фахівців напрямку «Економіка підприємства»	164
Якушева І.Є. Удосконалення методів навчання при викладанні курсу «Фінансовий ринок»	168
Ялпачик В.Ф., Буденко С.Ф. Ефективність самостійної роботи студентів	172
Ялпачик Ф.Ю., Буденко С.Ф., Бойко В.С. Роль практики у підготовці фахівця	174
Abstracts	178

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-методичної конференції
«Впровадження міжнародних стандартів якості в освітній простір»

2014

Засновник – Таврійський державний агротехнологічний університет

Матеріали друкуються мовами оригіналів – українською, російською та англійською.

Погляди редколегії не завжди збігаються з позицією авторів.

Комп'ютерна верстка:
Власюк Ю.О.

Адреса редакційно-видавничого відділу:

ТДАТУ
пр-т Б. Хмельницького, 18, ауд. 5.130
м. Мелітополь
Запорізька обл.
72312, Україна
тел./факс. (0619) 42-21-52
e-mail: nmc_tsau@meta.ua

Підписано до друку 01.04.2014 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 16,6.
Тираж 100.

Надруковано з готових оригінал-макетів

Видавець і виготовлювач ПП Верескун В.М.
Видавничо-поліграфічний центр «Люкс»
м. Мелітополь, вул. К. Маркса, 10, тел.: (0619) 44-45-11

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
До Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
від 11.06.2002р. серія ДК № 1125

